

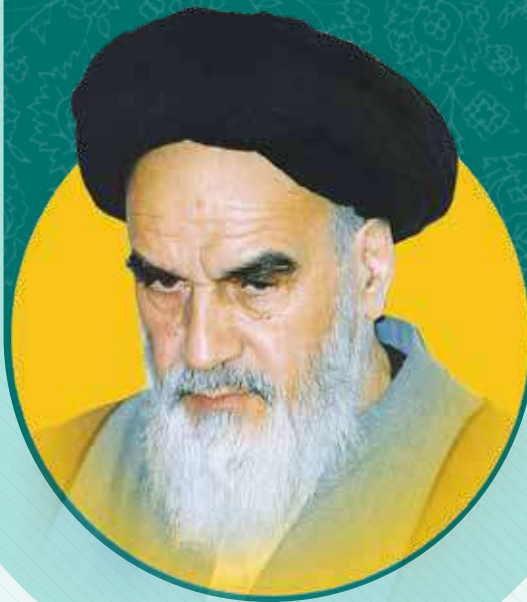

گزارشی از اهم دستاوردهای
تحویلی قوه قضائیه

خرداد ۱۴۰۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«این را شما یکی از عبادات حساب بکنید که قوه‌ی قضائیه هستید و احقاق حق می‌خواهید بکنید، این یکی از عبادات الهی است. ان شاء الله موفق و مؤید باشید و همه‌ی ما موفق باشیم به اینکه خدمت بکنیم. مملکت ما احتیاج مبرم به خدمت دارد.»

«در کشور ما قوه‌ی قضائیه از اوّل نامیده شده به نام «عدلیّه» یا «دادگستری». اصلاً مسئله در قوه‌ی قضائیه مسئله‌ی «عدالت» است؛ این اساس کار است. همه‌ی توجّهات باید در درجه‌ی اوّل بر تأمین عدالت در اختلافاتی که بین مردم هست و در تظلماتی که صورت می‌گیرد، متمرکز باشد.»

«باید ثابت کنیم که امر قضا در جمهوری اسلامی ایران، تضمین‌کننده عدالت در ابعاد و جنبه‌های مختلف است. خروجی همه فرایندها و امور در ساختار قضایی و حقوقی ما باید منتهی به عدالت شود. سؤال اساسی و عمومی که در ذهن و ضمیر مردم است آن است که آیا قوه قضائیه در جهت گسترش عدالت، موفق بوده یا خیر؟ اگر این توفیق حاصل شده و مردم نیز آن را لمس کرده‌اند، آنگاه می‌توانیم بگوییم که قوه قضائیه در تراز نظام جمهوری اسلامی ایران است.»

نام اثر
پدیدآورنده

روایت تحول
مرکز پیگیری اجرای سند تحول قضایی

سال چاپ
آدرس

۱۴۰۴
تهران، بلوار کشاورز، ابتدای خیابان حجاب،
ساختمان ستاد مرکزی قوه قضائیه، طبقه ۱۴

کد پستی

۱۳۱۱۱-۱۴۱۵۹

تلفن

۰۲۱-۴۲۷۸۸۰۰۰

نمابر

۰۲۱-۸۸۹۶۷۵۷۱

تارنما

www.mrgh.ir

پست الکترونیکی

E-mail: rahbordi@mrgh.ir

گزارشی از اهم دستاوردهای
تحویلی قوه قضائیه

خرداد ۱۴۰۴

دییاجه

برنامه محوری در قوه قضائیه	۱۴
تدوین و ابلاغ سند تحول و تعالی	۱۶
برنامه عملیاتی اجرای سند	۱۸
سامانه رصد و پایش تحول	۲۰
طراحی و پیاده سازی نظام پیگیری	۲۳
تشکیل کمیته های موضوعی مشترک با واحدهای	۲۳
مسئول در اجرای سند	
تشکیل کارگروه های اجرایی در کلیه واحدهای سازمانی مسئول	۲۴
برگزاری دوره آموزشی آشنایی برای مدیران	۲۵
و کارشناسان اجرایی راهکارها	
نظارت و پیگیری ویژه با محوریت معاون اول قوه قضائیه	۲۶
میزان پیشرفت اجرای سند	۲۷

فصل یک | هوشمند سازی عدلیه

ابلاغ الکترونیک؛ پایان عصر ابلاغ های کاغذی	۳۷
خودکابری قضایی؛ خدمات بدون واسطه	۴۱
مدیریت اطلاعات افراد مؤثر در فرآیند دادرسی با سامانه ساما	۴۹
تغییر مسیر استعلامات مالی: از ماه ها انتظار تا چند دقیقه اقدام	۵۲
انتشار آرا قضایی	۵۴
سامانه اعتبار معاملات؛ پیشگیری به جای پشیمانی	۵۶

فصل دوم | تحول در فرآیند دادرسی

تربیت قاضی تخصصی	۶۳
تسهیل صدور گواهی انحصار وراثت	۶۵
اصلاح فرایند دریافت خسارت بدنی در تصادفات جرحی	۶۷

قضایای از موضوعات پرتکرار	۶۹
ارتباط کلانتری ها با مراجع قضایی	۷۰
حضور برخط در جلسات رسیدگی	۷۲
اولین گام برای ارجاع هوشمند	۷۵
استعلامات قضایی برخط؛ گامی مهم در کاهش اطاله دادرسی	۷۷
دادگاه علنی برخط؛ گامی نوین برای تحقق شفافیت	۸۰
در جلسات رسیدگی	
تسهیل پذیرش وثایق و کفالت ها	۸۳

فصل سوم | تحول در فرایند اجرای احکام و کنترل مجرمان حرفه‌ای

بانک اطلاعات هویت ژنتیک ایران	۸۹
پابند الکترونیک سارقان سابقه دار	۹۲
کنترل تردد و جلب سراسری به منظور شناسایی متهمان و محکومان متواری	۹۳
پرونده شخصیت متهم؛ گامی به سوی دادرسی دقیق تر و تصمیم‌گیری مناسب‌تر	۹۶

فصل چهارم | حمایت از اطفال و نوجوانان و اصلاح زندانیان

مجتمع‌های شوق زندگی	۱۰۱
حمایت از خانواده‌های زندانیان، ترمیم آسیب‌های خاموش	۱۰۴
اشتغال زندانیان؛ هر زندان یک کارگاه تولید	۱۰۸
توسعه استفاده از نهادهای ارفاقی؛ کاهش مجازات زندان	۱۱۲

فصل پنجم | صلح و سازش

ایجاد دادگاه صلح	۱۱۷
سامانه مشاوره خانواده	۱۲۰
بخشش در پرونده های قصاص	۱۲۴

فصل ششم | ارتباط با مردم

سامانه ارتباطات مردمی ۱۲۹	۱۲۹
سامانه ارتباطات مردمی عدلیه (سامع) ۱۳۱	۱۳۱
سامانه جامع ارتباطات مردمی (سجام) ۱۳۲	۱۳۲
نظرسنجی برخط مراجعان ۱۳۴	۱۳۴
دستورالعمل مشارکت نهادهای مردمی؛ ورود نهادهای مردمی به فرآیند عدالت ۱۳۷	۱۳۷
سفرها و نشست‌های رئیس و مسوولان عالی قوه قضائیه ۱۳۹	۱۳۹

فصل هفتم | مبارزه با فساد؛

اراده شفاف‌سازی از ساختار رفتار

سامانه گزارشگران فساد؛ مردمی‌سازی مبارزه با فساد ۱۴۷	۱۴۷
تصویربرداری از عملیات ضابطان ۱۴۹	۱۴۹
شناسایی شهود حرفه‌ای؛ گامی مؤثر در پالایش نظام دادرسی ۱۵۲	۱۵۲
شناسایی و رفع بسترهای فساد ۱۵۳	۱۵۳
مزایده‌های الکترونیک؛ شفافیت در فرایند فروش اموال ۱۵۴	۱۵۴

فصل هشتم | تحول در فرآیندها و ساختارهای ثبتي

آغاز اجرای قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول؛ گامی بنیادین برای حمایت از حقوق مالکیت اشخاص ۱۵۹	۱۵۹
توسعه صدور اسناد رسمی؛ تثبیت مالکیت، تضمین امنیت حقوقی ۱۶۳	۱۶۳
حدنگاری؛ سنگ بنای شفافیت و امنیت در نظام ثبتي کشور ۱۶۵	۱۶۵
ثبت الکترونیک دفاتر تجاری؛ بهبود فضای کسب و کار ۱۶۷	۱۶۷
توسعه خدمات الکترونیک ثبتي ۱۶۸	۱۶۸

فصل نهم | حمایت از تولید و اقتصاد ملی

حمایت از تولید، کارویژه قضایی برای احیای بنگاه‌ها و تثبیت اشتغال ۱۷۳	۱۷۳
--	-----

ساماندهی اموال تملیکی و گمرکات؛ تسریع در تعیین تکلیف و صیانت از بیت المال	۱۷۶
رفع تصرف از منابع طبیعی و اراضی ملی	۱۷۸

فصل دهم | رسانه

افکارسنجی؛ پایش نگاه مردم به دستگاه قضایی	۱۸۳
سریال آقای قاضی؛ تصویر تازه‌ای از عدالت در قاب تلویزیون	۱۸۴
سریال بازپرس؛ روایت کشف حقیقت از دل پرونده‌های قضایی	۱۸۷
تورهای رسانه‌ای؛ روایت میدانی از تحول در عدلیه	۱۸۸
نشست هم‌اندیشی رییس قوه قضائیه با جمعی از مدیران و فعالان رسانه‌ای	۱۸۹
نشست رییس قوه قضائیه با مدیران رسانه و روابط عمومی‌های قوه قضائیه در سراسر کشور	۱۹۰

مقدمه

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قوه قضائیه را مسئول تحقق بخشیدن عدالت در جامعه دانسته و ضمن برشمردن وظایف متعدد قضایی، سیاسی و اجتماعی، پاسداشت و صیانت از حقوق آحاد مردم را به عنوان رسالت اصلی آن معرفی می نماید. عینیت بخشیدن به عدالت، این آرمان بزرگ انقلاب اسلامی بدون بهره مندی از یک طراحی دقیق، برنامه ریزی حساب شده و ترسیم نقشه راهی روشن امکان پذیر نخواهد بود. براین اساس «سند تحول و تعالی قوه قضائیه» به عنوان مجموعه ای از اقدامات تحولی مشخص و راه حل های نوین برای عبور از مسایل گوناگون دستگاه قضایی برپایه روش مسأله محور تدوین و از ابتدای سال ۱۴۰۳ مبنای عمل قوه قضائیه و کلیه واحدهای سازمانی تابعه قرار گرفت.

این سند نه فقط به مثابه یک سند بالادستی و الهام بخش، بلکه به عنوان مجموعه ای منسجم و هماهنگ از اقدامات و راه حل های مشخص و زمان مند برای حل مسایل قوه قضائیه در اولویت کاری بخش های مختلف قرار گرفته و باتوجه به تاکیدات مقام معظم رهبری تبدیل به دغدغه اصلی مدیران عالی عدلیه شده است.

قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران، از بدو تأسیس تاکنون، مراحل گوناگونی از برنامه‌ریزی و اصلاحات ساختاری را تجربه کرده است. این تحولات که در پاسخ به ضرورت‌های زمان و مقتضیات اجتماعی، حقوقی و قضایی کشور صورت گرفته، همواره با هدف ارتقای عدالت، کارآمدی و تحقق اهداف متعالی قانون اساسی دنبال شده‌اند. معمار این مسیر، آیت الله شهید دکتر بهشتی بود که با دوراندیشی و نگاه راهبردی، بنای قوه‌ای مستقل، پاسخ‌گو و متعهد به آرمان‌های انقلاب را بنیان نهاد.

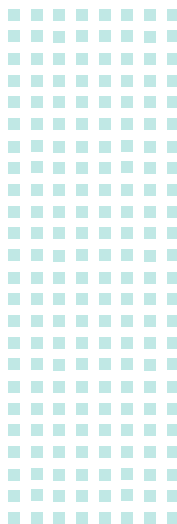
پس از انقلاب اسلامی، برنامه‌ریزی در دستگاه قضایی به صورت رسمی و ساختاریافته، از اوایل دهه هشتاد آغاز شد. برنامه‌های توسعه قضایی اول، دوم و سوم، به عنوان اولین گام‌های کلان این مسیر، با بهره‌گیری از تجربه برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور تدوین شدند. این برنامه‌ها تلاش داشتند تا اقدامات متنوع قوه قضائیه را در قالبی منسجم، هدفمند و ناظر به اولویت‌های واقعی هدایت کنند. نظام‌مند کردن اقدامات قضایی، ترویج نگاه راهبردی در مدیریت دستگاه، و فراهم‌سازی زیرساخت‌های تحول‌آفرین از جمله نتایج ارزشمند این دوره بود.

اواخر سال ۱۳۹۷، با تغییر مدیریت عالی قوه قضائیه و آغاز مسئولیت رئیس جدید دستگاه، رویکردی تازه و نگاهی نو به تحول در نظام عدالت کشور شکل گرفت. در این مقطع،

دیباچه

برنامه محوری در قوه قضائیه

اجرای مطالبه‌ی جدی مقام معظم رهبری و انتظارات نخبگان جامعه از دستگاه قضایی برای "تحول" در دستور کار قرار گرفت.

این تغییر، هم‌زمان با شروع دهه‌ی پنجم انقلاب اسلامی و گذشت چهاردهه از شکل‌گیری دادگستری برپایه‌ی فقه و حقوق اسلامی، فرصتی فراهم کرد تا قوه قضائیه با تکیه بر تجارب گذشته و بهره‌گیری از ظرفیت‌های انباشته‌شده، مسیر تازه‌ای را در چارچوب گام دوم انقلاب اسلامی آغاز کند.

این رویکرد تحولی، تنها به اصلاحات سطحی محدود نماند، بلکه به سرعت به گفتمان غالب در نظام قضایی تبدیل شد. به دنبال آن، فرآیند تدوین «سند تحول قضایی» آغاز شد تا اهداف تحول در قالب یک نقشه راه دقیق، منسجم و عملیاتی، پیگیری شود. این سند، نه تنها ابزاری برای جهت‌دهی اقدامات دستگاه قضایی بود، بلکه الگوی جدیدی برای پیگیری مأموریت‌های اصلی قوه قضائیه ارائه کرد. در ادامه این مسیر، با استفاده از تجربیات اجرایی به دست آمده و بهره‌مندی از ظرفیت اساتید حوزه و دانشگاه و به‌ویژه نخبگان قضایی، نسخه ارتقاء یافته سند تحول قضایی تدوین و به عنوان مبنای عمل قوه قضائیه تا انتهای سال ۱۴۰۲ ابلاغ گردید.

با پایان مدت زمان اجرای سند تحول قضایی و ورود به فصل تازه‌ای از رشد و توسعه، تحول در نظام عدالت نیازمند نفسی تازه، حرکتی امیدآفرین و جهشی دوباره بود؛ حرکتی که با تکیه بر دستاوردهای پیشین و درک دقیق نیازهای فعلی، بتواند افق روشن آینده را ترسیم کند. از این رو، پس از بررسی دستاوردها و کاستی‌ها و با توجه به ضرورت حفظ و تقویت جریان تحولی آغاز شده، «تحول و تعالی» در دستور کار قرار گرفت و نسخه بازنگری‌شده‌ای از سند تحول تحت عنوان «سند تحول و تعالی» تدوین گردید. در این نسخه، علاوه بر استمرار جهت‌گیری‌های کلان، تلاش شد تا ظرفیت‌های اجرایی تقویت شده، سازوکارهای نظارتی بهبود یابند و رویکرد مسئله‌محور با چابکی بیشتری پیگیری شود. از جمله محورهای برجسته در این دوره، می‌توان به یکپارچه‌سازی برنامه‌های تحولی با برنامه‌های سالانه دادگستری استان‌ها، برنامه‌محور کردن کلیه واحدهای صف و ستاد قوه قضائیه، تدوین برنامه‌های گام‌بندی شده و اولویت‌دار برای اجرای اقدامات تحولی و تأمین اعتبار و تخصیص بودجه متناسب با نیازهای برنامه‌ای و اجرایی برای پیشبرد اقدامات تحولی به صورت هدفمند اشاره نمود.

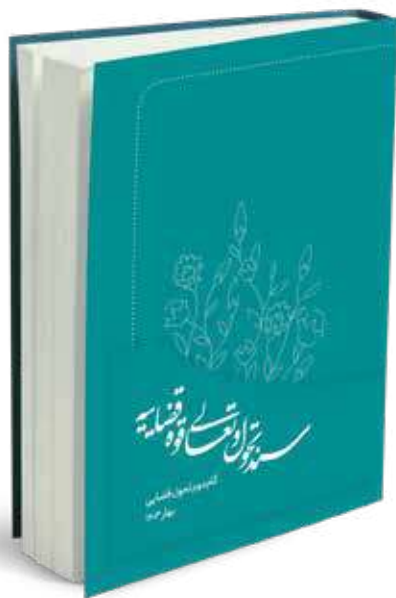
تدوین و ابلاغ سند تحول و تعالی

در مسیر تحول دستگاه قضایی و با گذشت سه سال از اجرای نسخه نخست «سند تحول قضایی»، ضرورت بازنگری، به روزرسانی و تکمیل این سند با هدف انطباق هرچه بیشتر آن با اقتضائات روز، تجارب اجرایی، نظرات کارشناسی و آسیب شناسی های انجام شده، بیش از پیش احساس می شد. براین اساس، فرایند تدوین نسخه ارتقا یافته سند تحول قضایی تحت عنوان «سند تحول و تعالی قوه قضائیه» مبتنی بر اصل تعامل با نخبگان، دستگاه ها و بدنه درونی قوه قضائیه و با ادامه رویکرد مسئله محور و آینده نگر طراحی و اجرا شد.

در نخستین گام، فراخوانی عمومی برای دریافت دیدگاه های مردمی و نخبگانی از طریق پایگاه اینترنتی معاونت راهبردی قوه قضائیه منتشر شد. این فراخوان با بهره گیری از ابزارهای رسانه ای، تیزرهای تلویزیونی و اطلاع رسانی در شبکه های اجتماعی، زمینه مشارکت عمومی در بازطراحی سند تحول را فراهم ساخت.

درگام بعدی، با هدف بهره‌گیری از تجارب و آرا و اندیشه‌های نخبگان کشور، مکاتبات متعددی به منظور دعوت به همکاری و مشارکت به اشخاص حقیقی و حقوقی، دانشگاه‌ها، اندیشکده‌ها، مراکز پژوهشی، اعضای دیوان عالی کشور، اعضای مجلس خبرگان رهبری، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شورای نگهبان و هیئت دولت، پژوهشگاه‌ها و سایر مراجع ذی‌ربط ارسال شد. این اقدام گسترده به‌منظور دریافت نقطه‌نظرات تخصصی و تکمیل و غنابخشی محتوای سند انجام گرفت.

🔴 نسخه نهایی «سند تحول و تعالی قوه قضائیه» در تاریخ ۶ فروردین ۱۴۰۳ ابلاغ گردید.

با هدف تحقق نظام‌مند و مؤثر راهکارهای تحولی در دستگاه قضایی، تدوین و اجرای برنامه عملیاتی برای سند تحول و تعالی به عنوان یکی از الزامات کلیدی در دستور کار قرار گرفت. این مهم بر پایه تکالیف مندرج در فصل چهارم سند تحت عنوان «نظام راهبری و وایش» و با هدایت مرکز پیگیری اجرای سند تحول قضایی انجام شد.

در گام نخست، کاربرگ‌های برنامه عملیاتی برای هر یک از راهکارهای سند طراحی گردید. این کاربرگ‌ها به گونه‌ای تهیه شدند که ابعاد مختلف هر راهکار را دربرگیرند؛ از جمله: توصیف دقیق راهکار، خروجی‌های مورد انتظار، مجموعه فعالیت‌ها و گام‌های اجرایی لازم برای تحقق راهکار، سهم هر فعالیت در پیشبرد آن، سنجه‌های انجام فعالیت و شاخص‌های کلیدی عملکرد (KPI).

ویژگی ممتاز این نظام برنامه‌ریزی در مقایسه با نمونه‌های مشابه، طراحی دقیق، شفاف و مبتنی بر سنجش‌پذیری آن بود که امکان رصد مستمر و دقیق اجرای هر راهکار را فراهم می‌ساخت.

به منظور تدوین نهایی این کاربرگ‌ها، جلسات تخصصی با واحدهای مسئول برگزار شد. در این جلسات، ضمن هماهنگی و تعامل، نقش و سهم هر فعالیت در اجرای راهکارها مشخص شد و نحوه پیشبرد اقدامات با مشارکت واحدها به تصویب رسید. پس از آن، کاربرگ‌های مصوب به صورت رسمی به واحدهای مربوطه ابلاغ گردید.

با اجرای این رویکرد، نظامی منسجم، نوین و دقیق برای برنامه‌ریزی و پایش اقدامات واحدهای ستادی در اجرای تکالیف تحولی شکل گرفت. این اقدام، نه تنها زمینه‌ساز افزایش بهره‌وری و هم‌افزایی میان بخش‌های مختلف قوه قضائیه شد، بلکه سازوکاری روشن برای سنجش عملکرد و تحلیل میزان پیشرفت اقدامات تحولی فراهم ساخت.

سامانه رصد و پایش تحول

در گذشته، جمع‌آوری مستندات مرتبط با اقدامات و پیگیری راهکارها در قالب مکاتبات پراکنده، نامه‌نگاری‌های کاغذی یا فایل‌های جداگانه انجام می‌شد؛ شیوه‌ای که در مواجهه با حجم بالای واحدهای مسئول (بیش از ۳۰ واحد) و تنوع راهکارها (۲۸۷ راهکار) عملاً ناکارآمد و فرساینده بود. تغییر در افراد، تغییر در رویه‌ها، و تنوع در شیوه‌های مستندسازی میان واحدهای مختلف، موجب گسست اطلاعات، دوباره‌کاری، و کاهش قابلیت پیگیری اقدامات می‌شد. هر واحد مستندات خود را با شیوه‌ای متفاوت نگهداری می‌کرد و این امر موجب از بین رفتن انسجام، شفافیت و قابلیت اعتماد به سوابق اقدامات می‌گردید.

سامانه «رصد و پایش تحول»، به‌عنوان بستری متمرکز و ساختارمند، این مشکل تاریخی را برطرف کرده است. اکنون همه اقدامات، مستندات و روند پیشرفت هر راهکار به‌صورت شفاف، منظم و متمرکز در یک سامانه ثبت می‌شود. حتی در صورت تغییر افراد، اطلاعات حفظ می‌شود و پیوستگی در اجرای برنامه‌ها از بین نمی‌رود. برای هر اقدام، مسیر اجرا به‌صورت گام‌به‌گام تعریف شده و امکان ثبت زمان‌بندی اجرا فراهم است؛ به‌طوری‌که در هر لحظه می‌توان به‌صورت برخط مشاهده کرد که هر واحد در

اجرای کدام مرحله از راهکار قرار دارد و میزان پیشرفت واقعی چیست؟

ویژگی‌های کلیدی سامانه رصد و پایش تحول:

🔸 **مرکزیت و انسجام اطلاعات:** تمام مستندات، گزارش‌ها و اقدامات مربوط به راهکارها در یک سامانه واحد نگهداری می‌شود؛ و مشکل فایل‌های پراکنده و وابستگی به افراد از بین می‌رود.

🔸 **شناسنامه‌دار شدن اقدامات:** هر اقدام با کد مشخص، زمان اجرا، واحد مسئول و مستندات مرتبط تعریف می‌شود و امکان گم‌شدن یا دوباره‌کاری وجود ندارد.

🔸 **ردیابی گام به گام اجرا:** برای هر فرایند، مراحل اجرایی مشخص شده و به صورت گام به گام در سامانه ثبت می‌گردد؛ مدیران می‌توانند در هر لحظه از مسیر اجرا، میزان پیشرفت واقعی را مشاهده کنند.

🔸 **پایش آنلاین و برخط:** دیگر نیاز به مکاتبات برای دریافت گزارش نیست؛ هر واحد موظف به ثبت آنلاین اقدامات خود است و وضعیت به‌روزشده از طریق داشبورد قابل مشاهده است.

🔸 **حفظ و انتقال دانش سازمانی:** با خروج هر کارشناس یا مدیر، مستندات از بین نمی‌رود. اطلاعات به صورت دائم در سامانه ذخیره شده و قابل دسترسی برای افراد جایگزین است.

🔸 **پشتیبانی از مدیریت مبتنی بر شواهد:** امکان دریافت گزارش‌های تحلیلی، نمودارهای پیشرفت و مقایسه وضعیت واحدها فراهم است تا تصمیم‌گیری‌ها مبتنی بر داده واقعی انجام گیرد.

🔸 **ساختار شکست کار (WBS):** برای هر راهکار سند تحول، مجموعه‌ای از فعالیت‌های جزئی و گام به گام تعریف شده است تا اجرای آن قابل رصد باشد.

✦ **برنامه‌ریزی زمانی به سبک گانت (Gantt Chart):** زمان‌بندی دقیق برای اجرای هر فعالیت تعریف شده و امکان مشاهده تأخیر یا پیشرفت هر اقدام به صورت تصویری فراهم شده است.

✦ **داشبوردهای مدیریتی:** با طراحی داشبوردهای متنوع، وضعیت پیشرفت تک‌تک راهکارها و فعالیت‌ها به صورت بصری و برخط در دسترس مدیران قرار دارد.

✦ **مدیریت جلسات تحولی:** جلسات مربوط به اجرای سند به صورت یکپارچه در سامانه ثبت می‌گردد و هر جلسه به راهکارهای مرتبط متصل می‌شود تا روند پیگیری‌ها به شکل منظم دنبال شود.

✦ **ثبت مستندات عملکردی:** کلیه گزارش‌ها، مکاتبات، صورت‌جلسات، تصمیمات و مستندات مرتبط با اجرای راهکارها در سامانه بارگذاری و قابل دسترسی است.

این سامانه با همکاری فنی و اجرایی مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه توسعه یافت و به گونه‌ای طراحی شد که بتواند به عنوان یک «اتاق وضعیت تحول قضایی» در اختیار مسئولان عالی دستگاه قرار گیرد. به کمک این سامانه، رؤسای سازمان‌ها، معاونان قوه، اعضای شورای عالی قضایی و حتی رؤسای کل دادگستری‌ها می‌توانند وضعیت اجرای تکالیف مرتبط با خود را به صورت لحظه‌ای مشاهده و عملکرد واحدهای زیرمجموعه را ارزیابی نمایند. این سامانه بستری هوشمند برای تصمیم‌گیری مبتنی بر داده، جلوگیری از انحراف در اجرای تکالیف و مستندسازی مسیر پیشرفت سند تحول فراهم آورده است.

”

طراحی و پیاده سازی نظام پیگیری

تحقق اهداف پیش بینی شده در سند تحول قضایی، صرفاً با تدوین راهکارها و تعیین تکالیف میسر نیست؛ بلکه اجرای موفق آن مستلزم پیگیری دقیق، رفع موانع در مسیر اجرا و ایجاد سازوکارهای حمایتی برای واحدهای مسئول است. بر همین اساس، مرکز پیگیری اجرای سند تحول قضایی، طراحی و پیاده سازی یک نظام راهبری کارآمد و الگویی متناسب برای پیگیری راهکارهای سند را در دستور کار خود قرار داد.

”

تشکیل کمیته های موضوعی مشترک با واحدهای مسئول در اجرای سند

در این چارچوب، متناسب با حوزه تخصصی هر راهکار و نوع تکالیف محول شده، کمیته های موضوعی مشترک با مشارکت نهادهای مسئول تشکیل گردید تا از طریق هماهنگی نزدیک میان نهادها، راهکارها به شکل مؤثرتری عملیاتی شوند. مهم ترین این کمیته ها عبارت اند از:

🔸 کمیته ویژه اجرایی سازی تکالیف تقنینی سند تحول قضایی (با محوریت معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه) با مأموریت بررسی و پیشبرد مصوبات قانونی و پیشنهادهای تقنینی مندرج در سند.

🔸 کمیته ویژه اجرایی سازی تکالیف فناورانه سند تحول قضایی (با محوریت مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه) به منظور پیگیری و تحقق راهکارهای مبتنی بر فناوری های نوین و سامانه های هوشمند.

✎ کمیته ویژه اجرایی سازی تکالیف حوزه ثبت (با محوریت سازمان ثبت اسناد و املاک کشور) برای اجرای اقدامات مرتبط با تحول در خدمات ثبتی.

✎ کمیته ویژه اجرایی سازی تکالیف حوزه خدمات حقوقی (با محوریت معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه) به منظور سامان دهی و ارتقاء کیفیت خدمات حقوقی و بویژه وکالت و کارشناسی رسمی.

از دیگر اقدامات شاخص در این بخش، پیش بینی تکالیف تحولی برای دادگستری های استان ها در سند روزآمد شده است. در نسخه اولیه سند تحول قضایی (مصوب سال ۱۳۹۹)، دادگستری استان ها عمدتاً به عنوان همکار معرفی شده بودند؛ اما در نسخه جدید، نقش دادگستری های استان ها پررنگ تر شده و در موارد متعددی به عنوان مسئول اصلی تعیین شدند. این تغییر با هدف افزایش نقش آفرینی استان ها در فرآیند تحول صورت گرفته و با برنامه سالانه هر استان تطبیق یافته و جهت اجرا به آن ها ابلاغ گردیده است.

تشکیل کارگروه های اجرایی در کلیه واحدهای سازمانی مسئول

در راستای راهبری مؤثر اجرای سند تحول در هر یک از واحدهای سازمانی مسئول، کارگروه مشترکی به ریاست بالاترین مقام واحد و با حضور مدیران ذی ربط تشکیل می شود. این کارگروه با هدف ایجاد هماهنگی درون سازمانی، رفع موانع احتمالی و تسهیل اجرای تکالیف تحولی، به صورت مستمر جلسات داخلی برگزار کرده و روند پیشرفت راهکارها را مورد ارزیابی قرار می دهد.

همچنین به منظور تمرکز مسوولیت و تسهیل در پیگیری، برای هریک از راهکارهای

سند تحول، یک «مدیر اجرایی» از سوی رئیس یا بالاترین مقام واحد تعیین می‌گردد. مدیر اجرایی، مسئولیت تهیه برنامه عملیاتی تفصیلی برای راهکار، تدوین زمان‌بندی اجرایی، شناسایی نیازها و اولویت‌ها، پیگیری مستمر اجرای فعالیت‌ها، ایجاد اصلاحات در فرآیندهای پیش‌بینی‌شده، و تهیه گزارش‌های دوره‌ای از میزان پیشرفت کار جهت ارائه به مرکز پیگیری اجرای سند تحول را بر عهده دارد. این نقش، محور اصلی اجرای دقیق و نظام‌مند هر راهکار در سطح سازمانی محسوب می‌شود. در این راستا، مدیران اجرایی هر راهکار تعیین و اسامی آنان در کاربرگ‌های مربوط درج گردیده است تا با شفاف‌سازی مسوولیت‌ها، پیگیری امور اجرایی با سهولت و انسجام بیشتری انجام پذیرد.

برگزاری دوره آموزشی آشنایی برای مدیران و کارشناسان اجرایی راهکارها

در راستای بهره‌برداری مؤثر از سامانه مدیریت و پایش سند تحول قضایی و با هدف توانمندسازی کاربران در استفاده بهینه از ظرفیت‌های این سامانه، آموزش‌های لازم به بیش از ۲۰۰ نفر از کاربران در کلیه واحدهای مسئول اجرای سند تحول و تعالی ارائه شد. بدین منظور، طی برنامه‌ای منسجم، جلسات آموزشی متعدد برای کاربران اصلی واحدها برگزار گردید که طی آن، نحوه استفاده از سامانه، ثبت اطلاعات و پیگیری راهکارها به صورت کاربردی آموزش داده شد که نقش مهمی در ارتقای سطح بهره‌برداری از سامانه و تسهیل فرآیندهای پایش دریافت گزارش‌ها ایفا نموده است.

نظارت و پیگیری ویژه با محوریت معاون اول قوه قضائیه

یکی از مهم‌ترین ابزارهای اجرایی برای پیشبرد سند تحول قضایی، برگزاری منظم جلسات نظارت و پیگیری ویژه با حضور معاون اول محترم قوه قضائیه و بالاترین مقام واحدهای مسئول با هدف بررسی عملکرد دستگاه‌های ذی‌ربط در اجرای تکالیف سند، به صورت مستمر می‌باشد.

در این چارچوب تا کنون، بیش از ۲۸ جلسه نظارتی تشکیل و بیش از ۱۴۰ مصوبه عملیاتی به تصویب رسیده است. در این جلسات، ضمن بررسی میزان پیشرفت هر یک از راهکارها، مشکلات اجرایی، موانع قانونی یا ساختاری، اعتبارات لازم و الزامات پشتیبانی مورد بحث قرار گرفته و تصمیمات لازم برای تسریع در اجرای تکالیف اتخاذ می‌شود. این سازوکار مستمر و فعال نظارت و ارزیابی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شناسایی موانع، هم‌افزایی بین‌بخشی، و سرعت بخشی به تحقق اهداف سند تحول قضایی ایفا نموده است. همچنین به منظور رفع موانع اجرایی و فراهم‌سازی بستر تحقق راهکارهای تحولی، دستورات لازم برای رفع مشکلات واحدها در تأمین زیرساخت‌ها و امکانات مورد نیاز اعم از منابع مالی، نیروی انسانی، زیرساخت‌های فنی و تجهیزاتی و یا ساختارهای تشکیلاتی انجام شده است.

میزان پیشرفت اجرای سند

افق زمانی اجرای سند تحول و تعالی قوه قضائیه، سه ساله و از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا پایان سال ۱۴۰۵ تعریف شده است. در این چارچوب، زمان بندی اجرا در سه دوره زمانی «کوتاه مدت» (تا پایان سال ۱۴۰۳)، «میان مدت» (تا پایان سال ۱۴۰۴) و «بلند مدت» (تا پایان سال ۱۴۰۵) تعیین شده است.

مرور نتایج حاصل از ارزیابی های دوره ای حاکی از آن است که راهکارهای تحولی، به طور نسبی در مسیر تحقق اهداف پیش بینی شده قرار گرفته اند. تا پایان سال ۱۴۰۳ و با گذشت یک سوم از زمان اجرای سند، میانگین تحقق کلیه راهکارها حدود ۳۳ درصد بوده است. همچنین، میانگین پیشرفت راهکارهای کوتاه مدت معادل ۵۱ درصد، راهکارهای میان مدت برابر با ۲۵ درصد و راهکارهای بلند مدت حدود ۲۴ درصد محاسبه شده است. این ارقام، ضمن انطباق نسبی با اهداف زمان بندی شده، بیانگر حرکت تدریجی و هدفمند بخش های مختلف قوه قضائیه در مسیر اجرای مفاد سند می باشند.

از مجموع راهکارهای کوتاهمدت در سند تحول و تعالی، ۲۰ راهکار توانسته‌اند به پیشرفتی بیش از ۷۰ درصد دست یابند که بیش از نیمی از این موارد به تحقق کامل رسیده‌اند؛ این موضوع نشان‌دهنده حرکت جدی و مؤثر در اجرای بخشی از برنامه‌هاست. همچنین، ۲۳ راهکار در بازه پیشرفت ۴۰ تا ۷۰ درصد دارند که بیانگر پویایی نسبی و روند روبه‌جلو در بخش قابل توجهی از اقدامات است. این تصویر کلی، ضمن نشان‌دادن توفیقات قابل توجه، بر اهمیت تمرکز مضاعف بر برخی محورهای اجرایی در ادامه مسیر تأکید دارد.

در حوزه راهکارهای میان‌مدت در سند تحول و تعالی، بررسی‌ها نشان می‌دهد ۲۵ راهکار تاکنون به این هدف یا فراتر از آن دست‌یافته‌اند و در محدوده بسیار مطلوب قرار گرفته‌اند. در خصوص راهکارهای بلندمدت نیز ۱۷ مورد به سطح پیشرفت مورد انتظار و یا بیش از آن رسیده‌اند و در مسیر زمان‌بندی مناسب حرکت کرده‌اند. همچنین، ۱۳ راهکار در بازه میانگین ۲۵ درصد پیشرفت قرار گرفته‌اند که با توجه به ویژگی بلندمدت بودن این دسته از راهکارها، این میزان پیشرفت نیز در چارچوب مورد انتظار قابل تحلیل است.

بررسی دقیق راهکارهای دارای پیشرفت بالا نشان می‌دهد که برخی از این موارد، علاوه بر تحقق الزامات سند، نتایج مؤثر و ملموسی در نظام قضایی کشور به همراه داشته‌اند. ازجمله نمونه‌های موفق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در عرصه تحول در ساختار رسیدگی با «ایجاد و گسترش دادگاه‌های صلح» زمینه مناسبی برای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات و ارتقای فرهنگ صلح و سازش در جامعه فراهم گردید؛ اقدامی که با استقبال عمومی مواجه شد.

«اجرای قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول» به عنوان یکی از طرح‌های اجرایی کلان قوه قضائیه به اولویت اصلی مدیران دستگاه قضایی تبدیل شد که با تشکیل شورای راهبری اجرای قانون به ریاست معاون اول و با حضور همه مدیران مربوطه بصورت مستمر در ستاد و تشکیل شورای متناظر در همه استانها به ریاست رییس کل دادگستری استان، اجرای گام به گام این قانون حیاتی و سرنوشت ساز مورد پیگیری ویژه قرار گرفت.

در مسیر تقویت کارآمدی و تمرکز نظام قضایی بر دعوی اصلی و تخصصی، با «قضازدایی از موضوعات فاقد ماهیت قضایی نظیر دریافت گواهی انحصار وراثت و مطالبه خسارت بدنی ناشی از تصادفات جرحی»، گامی مؤثر در تفکیک موارد غیر قضائی از فرآیند دادرسی قضائی برداشته شد؛ اقدامی که ضمن کاهش اطاله دادرسی، زمینه بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای غیرقضایی را نیز فراهم ساخت.

در عرصه تحول در نظام ثبتی کشور، با «استقرار ثبت الکترونیک و برخط دفاتر تجاری، توسعه دنگاری با اولویت اراضی شهری و کشاورزی، و الزام سردفتران به ثبت ثمن واقعی معاملات»، گام‌های بلندی در راستای شفاف‌سازی

معاملات، صیانت از مالکیت مشروع، و کاهش دعوای مرتبط با املاک و اسناد برداشته شده است؛ امری که نقش مؤثری در ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از زمین خواری ایفا نموده است.

در زمینه تضمین حقوق عامه، با «تدوین لایحه صیانت از حقوق عامه و پیگیری تصویب آن»، و تقدیم به دولت و مجلس شورای اسلامی اقداماتی در جهت نظام‌مند کردن مسئولیت نهادها در قبال منافع جمعی صورت گرفته است. در جهت مقابله با تعارض منافع با «شناسایی موقعیت‌های حساس و تدوین سازوکارهای پیشگیرانه»، اقداماتی ساختاری در راستای ارتقاء سلامت اداری و جلوگیری از تصمیمات جانبدارانه انجام گرفت.

در حوزه نظارت هوشمند، با «ارتقاء سامانه ارزیابی عملکرد بازرسان» گامی در راستای شفاف‌سازی، پاسخ‌گویی و پیشگیری از تخلفات برداشته شده است. همچنین با «برگزاری دوره‌های آموزشی ساختارمند برای مدیران و طراحی نظام پیگیری ترک فعل»، ساختارهای نظارتی دستگاه قضایی از پایش محوری به سمت آموزش محوری حرکت کرده است.

در حوزه مبارزه با فساد ساختاری، با «شناسایی سالانه ده بستر اصلی فساد از درکشور و پیگیری اصلاح آن‌ها»، روندی منظم، هدفمند و هم‌افزا در ریشه‌کنی عوامل زمینه‌ساز فساد طراحی و اجرا شده است. همچنین در مواجهه با آسیب‌های اطلاعاتی، با «تدوین لایحه مقابله با انتشار اطلاعات خلاف واقع و اخبار جعلی»، و تقدیم آن به دولت و مجلس شورای اسلامی مسیر مقابله حقوقی با بی‌ثبات‌سازی فضای عمومی و رسانه‌ای برداشته شده است.

۵

۶

۷

به منظور مدیریت بهینه اوقات رسیدگی و اختصاص زمان کافی برای دادرسی نسبت به هر پرونده و اصلاح

اهرم سنتی پایش عملکرد شعب که موجب تضییع حقوق مردم در پایان هر ماه بوده است، «اصلاح نظام آماری» با هدف جلوگیری از تخلفات آماری با تنظیم شاخص‌های مکمل، مدیریت نرخ گردش و عدم ارجاع پرونده‌ها در پایان دوره‌های زمانی، طراحی شد که تحولی در پایش عملکرد خواهد بود.

در حوزه تعاملات فرادستگاهی، «تشکیل کارگروه‌های مشترک میان قوه قضائیه و قوه مجریه و همچنین تقویت ارتباطات هدفمند با مجلس شورای اسلامی در سطح ملی و استانی»، گامی در هم‌افزایی قوا و هماهنگی در اجرای سیاست‌های کلان نظام برداشته شده است.

در راستای هم‌افزایی در «تصمیم‌گیری و اتخاذ تدابیر مناسب در خصوص پرونده‌های دارای خواهان یا شاکی متعدد»، سازوکارهایی برای ایجاد هماهنگی میان مراجع تصمیم‌گیر و نهادهای قضایی ذی‌ربط طراحی و اجرا شد تا از تضییع حقوق افراد متعدد دخیل در پرونده جلوگیری شود.

در حوزه عدالت ترمیمی و اصلاح مجرمان، با «توسعه ظرفیت نهادهای ارفاقی و افزایش اشتغال زندانیان با بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای حاکمیتی»، نگاهی نو به بازپروری و بازگرداندن محکومان به جامعه دنبال شده است. همچنین با «اصلاح قانون کاهش مجازات حبس تعزیری»، گامی در پیشگیری از وقوع سرقت‌ها و ایجاد ناامنی اجتماعی برداشته شد.

۸

۹

۱۰

۱۱

در عرصه شفافیت اقتصادی و مبارزه با رانت، با «برگزاری کامل مزایده‌های شعب اجرای احکام در سامانه تدارکات الکترونیک دولت»، بستر رقابت سالم و کاهش فساد اداری فراهم آمد. در زمینه ارتقاء نظام ارزشیابی، با «اجرای نظام رتبه‌بندی واحدها، تجلیل از مدیران برتر، و اصلاح آیین‌نامه گروه‌های شغلی قضات»، انگیزه حرفه‌ای و ارتقاء کیفیت عملکرد مدیران و کارکنان بویژه قضات مورد توجه قرار گرفت.

در زمینه مشارکت اجتماعی و جلب اعتماد عمومی، با «اجرای دستورالعمل نحوه مشارکت و تعامل نهادهای مردمی با قوه قضائیه»، ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در فرآیندهای قضایی به رسمیت شناخته شده و فصل جدیدی از عدالت مشارکتی گشوده شده است.

به منظور تحکیم بنیان خانواده و جلوگیری از اختلافات و دعاوی خانوادگی به ویژه طلاق و افزایش صلح و سازش سامانه‌ای تحت عنوان «سامانه مشاوره خانواده قوه قضائیه» راه اندازی شده است که فلسفه اصلی این خدمت، ارائه مشاوره هدفمند و تخصصی و ایجاد فرصت برای سازش و ترمیم رابطه زوجین می باشد.

در راستای شناسایی و حمایت از اطفال و نوجوانان در معرض خطر و به‌منظور کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه اطفال و نوجوانان در وضعیت مخاطره آمیز و کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از عدم توجه به آنان، مجتمع‌های شناسایی، کاهش و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی (شوق زندگی) در شهرهای مختلف کشور راه اندازی شد که ابتکاری سازنده و راه حلی بدیع برای رسیدگی ویژه و تصمیم‌گیری فوری درخصوص اطفال و نوجوانان بدسرپرست و بی سرپرست و در معرض خطر بود.

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

به منظور استفاده حداکثری از ظرفیت
مردمی در کشف و گزارش فساد و در
اجرای قانون حمایت از گزارشگران

فساد، «سامانه ملی حمایت از گزارشگران فساد» طراحی
و پیاده سازی شده است که با استفاده از آن فصل نوینی
در بکارگیری ظرفیت های مردمی برای نظارت آغاز خواهد
شد.

همچنین برای انتشار برخط و ساختارمند آراء قضایی با
رعایت ملاحظات محرمانگی اطلاعات اشخاص دخیل در
پرونده ها «سامانه ملی انتشار آراء قضایی» راه اندازی
شده است که ضمن گمنام سازی قریب به ۱۱۰ میلیون رأی
صادر طی بیست سال گذشته گمنام سازی و در معرض
دید قضات قرار داده شده است.

موارد یادشده تنها بخشی از ثمرات عملیاتی شدن راهکارهای سند تحول و
تعالی به شمار می آیند که نشان می دهند مسیر طراحی شده در این سند، علاوه بر
انطباق با نیازمندی های واقعی نظام قضایی، واجد ظرفیت تحقق تحولی واقعی،
پایدار و نظام مند در ساحت عدالت اسلامی می باشد.

فصل یکم

هوشمند سازی عدلیه

در دنیای امروز، فناوری به یکی از پایه‌های اصلی تحول در همه حوزه‌ها تبدیل شده است. تحول در فناوری‌های قضایی نیز دیگر نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی غیرقابل انکار در پاسخ به پیچیدگی‌های روزافزون نظام دادرسی مدرن است. افزایش حجم ورودی پرونده‌ها، رشد توقعات جامعه در زمینه دسترسی آسان و سریع به عدالت، و همچنین الزامات شفافیت و پاسخگویی، همگی اقتضا می‌کنند که قوه قضائیه به سمت «عدالت هوشمند» حرکت کند. دستگاه قضایی نیز با درک عمیق از نیازهای جدید جامعه و تحولات جهانی، با اتکا به ظرفیت‌های سند تحول، مصمم به طراحی و پیاده‌سازی زیرساخت‌هایی شده است که نه تنها سرعت و دقت در فرآیند رسیدگی را افزایش داده‌اند بلکه شفافیت، دسترسی عمومی و کاهش هزینه‌ها را نیز به همراه داشته است.

در این فصل، با اقدامات مهم دستگاه قضایی در حوزه توسعه فناوری و سامانه‌های هوشمند آشنایی خواهیم داشت، آنجاکه عدالت نه در راهروهای مملو از پرونده‌های فیزیکی، بلکه در قالب سامانه‌ها بر بستر امن و دقیق داده‌ها و فناوری رقم می‌خورد.

ابلاغ‌های کاغذی

۵ هزینه مالی بالای ارسال

۶ معضل عدم دریافت ابلاغ توسط مخاطبان

۷ افزایش ابطاله دادرسی و احکام غیابی

۹۶٪

ارسال ۹۶ درصد ابلاغ‌ها به صورت الکترونیکی

ابلاغ الکترونیکی

۱ اطلاع رسانی پیامکی به هنگام

۲ کاهش چندصدمیلیاردی هزینه‌های ابلاغ به روش سنتی

۳ کاهش ابطاله دادرسی

۴ رعایت حقوق شهروندی

پایان عصر ابلاغ‌های کاغذی؛ ابلاغ الکترونیک؛

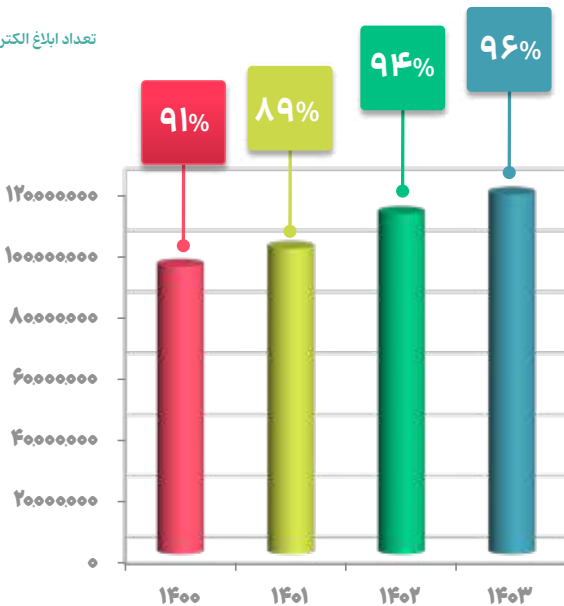
ابلاغ، نقطه آغاز هر دادرسی و اطلاع رسانی رسمی به طرفین پرونده است. در گذشته، هزاران پرونده در پیچ و خم فرآیند کاغذی ابلاغ گرفتار می‌شدند. آدرس‌های اشتباه، جابه‌جایی افراد، هزینه‌های پستی، تأخیر در ارسال و در نهایت صدور آرای غیابی، بخشی از واقعیت نظام سنتی ابلاغ در دستگاه قضایی بود. این نظام ناکارآمد نه تنها سرعت رسیدگی را کاهش می‌داد، بلکه گاهی اعتماد عمومی به عدالت را هم با چالش مواجه می‌کرد.

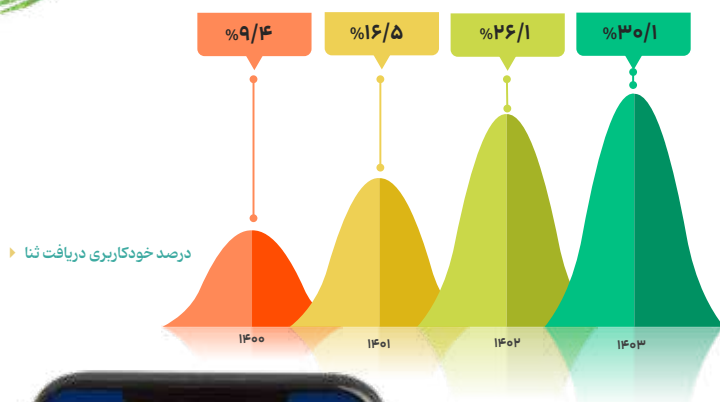

در مسیر تحول قضایی، ایجاد سامانه ابلاغ الکترونیک قضایی (ثنا) یکی از نخستین و مهم‌ترین گام‌ها بود؛ گامی که اکنون به بلوغ رسیده است. بیش از ۹۶ درصد ابلاغ‌ها در کشور به صورت الکترونیکی انجام می‌شود. این بدان معناست که دیگر کمتر کسی منتظر نامه‌رسان خواهد بود تا سرنوشت قضایی‌اش را در پاکت مهر و موم شده‌ای دریافت کند. امروز، مردم می‌توانند از طریق سامانه ثنا درگاه ملی خدمات الکترونیک قضایی به نشانی my.adliran.ir وارد کردن مشخصات خود، به سادگی به ابلاغیه‌های قضایی‌شان دسترسی پیدا کنند. پیامک‌های دریافتی با سرشماره ADLIRAN، پل ارتباطی شفاف میان عدالت و مردم شده‌اند.

”

تعداد ابلاغ الکترونیک

خودکابری ثنا، خدمتی هوشمند از قوه قضاییه است که به شهروندان امکان می دهد تنها با استفاده از تلفن همراه و در چند دقیقه، بدون نیاز به مراجعه حضوری، در سامانه ثنا ثبت نام کرده و ابلاغیه های قضایی را به صورت آنلاین دریافت کنند. این خدمت، گامی مهم در جهت تسهیل دسترسی به عدالت و کاهش مراجعات حضوری به مراجع قضایی است.

ثنا

فقط یک سامانه نیست؛ نقطه پایان رویه ای فرسوده و آغازگر دورانی تازه در ارتباط مردم و قضاست.

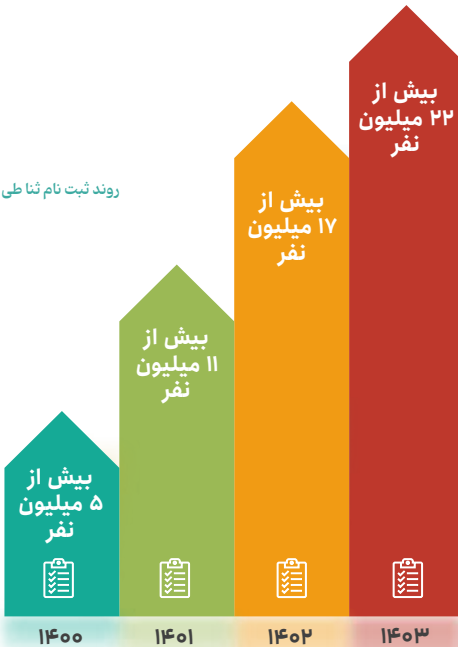
از سوی دیگر، یکی از جلوه‌های شاخص این تحول، گسترش دسترسی اقشار خاص، از جمله اتباع خارجی، به ابلاغ الکترونیک است. از سال ۱۴۰۱، امکان دریافت شناسه قضایی ثنا برای اتباع بیگانه نیز فراهم شد.

امروز، حدود **۳۰۰ هزار نفر از اتباع خارجی ساکن ایران به سامانه ثنا متصل شده‌اند** و ابلاغ‌های قضایی خود را بدون هیچ واسطه‌ای، شفاف و بی‌درنگ دریافت می‌کنند.

■ برای درک بهتر میزان این تحول، نگاهی به آمارهای چهار ساله نشان‌دهنده مسیر پرشتاب توسعه ابلاغ الکترونیک است.

روند ثبت نام ثنا طی سال‌های اخیر

خودکابری قضایی؛ خدمات بدون واسطه

گواهی عدم سوءپیشینه: از صف‌های طولانی تا صدور در کمتر از یک روز

تا همین چند سال پیش، صدور گواهی سوءپیشینه یکی از فرآیندهای پرحمت و زمان‌بر برای مردم بود. صف‌های طولانی، مراجعات متعدد به مراجع قضایی، و انتظار چندروزه یا حتی چند هفته‌ای برای دریافت یک برگ گواهی، تجربه‌ای آشنا برای میلیون‌ها نفر از متقاضیان این خدمت بود؛ خدمتی که نقش حیاتی در اشتغال، مهاجرت، استخدام و بسیاری از فرآیندهای اجتماعی دارد.

کاهش زمان صدور گواهی عدم
سوء پیشینه به ۱۴ ساعت

۱۵۹ ساعت

۱۴۰۰

۵۳ ساعت

۱۴۰۱

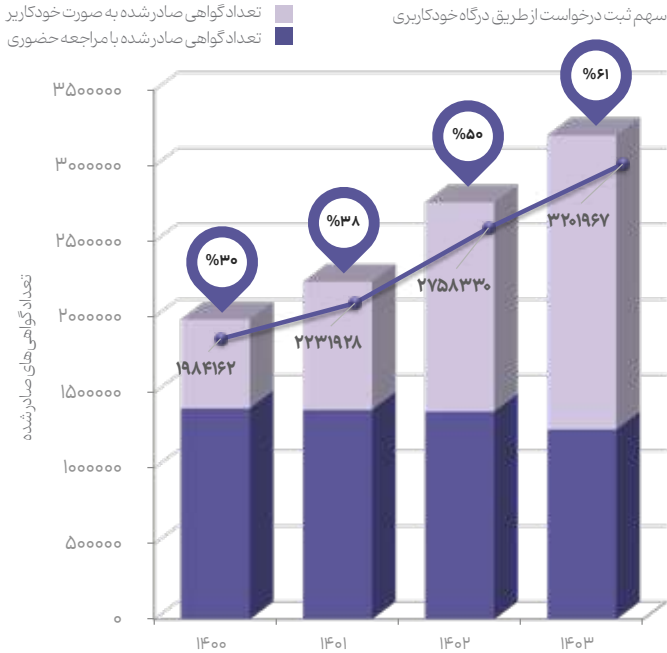
۲۳ ساعت

۱۴۰۲

۱۴ ساعت

۱۴۰۳

اما از سال ۱۳۹۹، قوه قضائیه با تکیه بر سیاست‌های سند تحول و با هدف تسهیل دسترسی مردم به خدمات پایه قضایی، فرآیند صدور گواهی سوءپیشینه را وارد مسیر هوشمندسازی و تحول دیجیتال کرد. امروز، دیگر نه از صف‌های انتظار خبری هست و نه از سردرگمی مردم در ادارات مختلف. صدور گواهی سوءپیشینه، به عنوان یکی از پرمراجعه‌ترین خدمات قضایی، اکنون به الگویی از تحول در ارائه خدمات الکترونیک قضایی بدل شده است.

در بازه زمانی از سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳، بیش از ۸ میلیون ۱۹۲ هزار گواهی سوءپیشینه صادر شده است که از این تعداد، بیش از ۵ میلیون و ۱۳۱ هزار مورد از طریق درگاه خودکارسازی و بدون مراجعه حضوری انجام شده است. در سال ۱۴۰۰، میانگین زمان پاسخدهی به درخواست‌ها ۱۰۹ ساعت بود؛ این عدد در سال ۱۴۰۳ به ۱۴ ساعت کاهش یافت. این کاهش چشمگیر در زمان پاسخدهی، بیانگر بهبود زیرساخت‌های فنی، افزایش بهره‌وری و ساده‌سازی فرآیندهاست.

■ همچنین، سهم ثبت درخواست از طریق درگاه خودکارسازی در سال ۱۴۰۳ به بیش از ۶۰ درصد رسید که نشانه‌ای از اعتماد و پذیرش عمومی مردم نسبت به سامانه‌های هوشمند قضایی است.

➤ پایان صف‌های طولانی با نوبت‌دهی آنلاین

در گذشته، یکی از چالش‌های جدی مراجعان به دستگاه قضایی، دریافت نوبت برای مراجعه به واحدهای قضایی و دیوان عدالت اداری بود. صف‌های طولانی، نوبت‌فروشی، شکل‌گیری زمینه‌های فساد، و اتلاف گسترده وقت شهروندان از جمله پیامدهای این وضعیت بود. بسیاری ناچار بودند ساعت‌ها پیش از آغاز وقت اداری در محل حاضر شوند و حتی در پایان روز نیز موفق به دریافت نوبت نمی‌شدند.

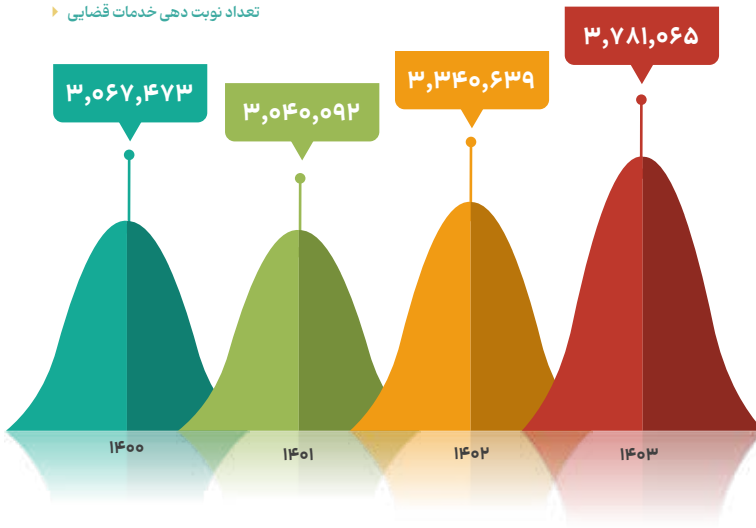
در پاسخ به این مشکل بنیادین، مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه از سال ۱۳۹۹، سامانه نوبت‌دهی الکترونیکی را از طریق درگاه ملی خدمات الکترونیک قضایی my.adliran.ir و در بستر سامانه خودکابری راه اندازی کرد. این سامانه به شهروندان امکان می‌دهد، پس از ثبت نام در سامانه ثنا و در صورت داشتن پرونده قضایی، بدون مراجعه حضوری و براساس زمان بندی مجاز اعلامی از سوی مراجع قضایی، نسبت به تعیین وقت مراجعه به واحدهای قضایی اقدام کنند.

اجرای این سامانه، ضمن حذف صف‌های فیزیکی و کاهش احتمال بروز فساد، موجب شفافیت بیشتر، مدیریت هوشمند مراجعات، و افزایش کارآمدی در خدمات قضایی شد. در حال حاضر، به‌طور میانگین، امکان دریافت نوبت در کمتر از هفت روز کاری فراهم شده است.

■ **مروری بر آمار ثبت‌شده در این سامانه نشان می‌دهد که استقبال عمومی از این خدمت در سال‌های اخیر به‌شکل چشمگیری افزایش یافته است.**

در مجموع تا پایان سال ۱۴۰۳، بیش از ۱۷ میلیون نوبت الکترونیکی از طریق این سامانه ثبت شده است. این آمار، نه تنها نشان‌دهنده تحولی بنیادین در ساماندهی مراجعات حضوری به مراجع قضایی است، بلکه بیانگر پیشرفت جدی در مسیر تحقق عدالت هوشمند در کشور می‌باشد.

► تعداد نوبت دهی خدمات قضایی

خودکاربری‌ها

ارائه خدمات قضایی آسان و رایگان غیرحضوری

خودکاربری مراجعین حرفه‌ای

بدون مراجعه به دفاتر
الکترونیک یا محاکم
قضایی

وکلا، کارشناسان رسمی
و نمایندگان حقوقی دستگاه‌های
اجرایی کشور

انجام امور مربوط به
طرح و پیگیری پرونده

۱ کاهش مراجعه حضوری

۲ کاهش اطلاع دادرسی

۳ تسریع فرایندها

۴ ۲۴ ساعته و شبانه‌روزی

۵ بدون محدودیت جغرافیایی

۳۰ هزار

مورد استفاده ۳۰ هزار نفر از وکلا و
نمایندگان حقوقی دستگاه‌ها

“

ثبت لوایح قضایی بدون نیاز به مراجعه حضوری

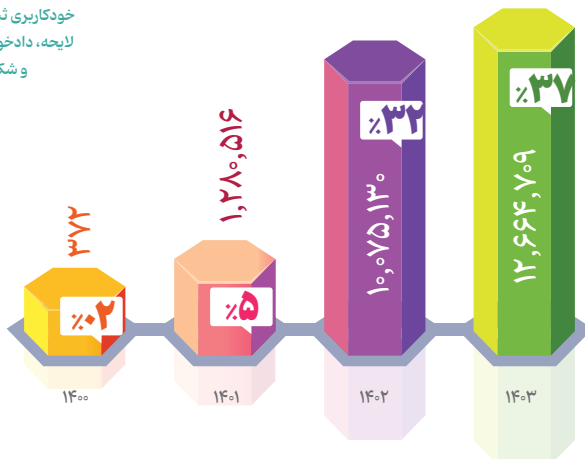
تا همین چند سال پیش، وکلا برای ثبت هر لایحه‌ای از درخواست مطالعه پرونده گرفته تا تعیین وقت نزدیک یا اعلام نظر نسبت به نظریه کارشناسی ناچار بودند شخصاً به مراجع قضایی مراجعه کنند. فرآیندی زمان‌بر، اداری و گاه فرساینده که هم وقت و انرژی وکیل را می‌گرفت و هم روند رسیدگی را با تأخیر مواجه می‌کرد.

این در حالی است که امروز، در نتیجه تحولات فناورانه و توسعه عدالت الکترونیکی، ثبت لوایح قضایی به شکل غیرحضوری و تمام الکترونیکی میسر شده است. وکلا می‌توانند بدون مراجعه به واحد قضایی، لوایح خود را از طریق سامانه عدل ایران ثبت کرده و مراحل رسیدگی را پیگیری کنند. این خدمت شامل بسیاری از درخواست‌های متداول نظیر تعیین وقت نزدیک، مطالعه پرونده و ارائه نظر درباره نظریه کارشناسی می‌شود. اکنون همه خدمات مورد نیاز وکلا به صورت غیرحضوری قابل انجام است. از میان ۱۵۵ عنوان خدمات و لوایح قضایی، ۶۳ عنوان به صورت ساختاریافته و تمام خودکار طراحی شده‌اند؛ به نحوی که حتی شهروندان غیرمتخصص نیز می‌توانند بدون نیاز به مشاوره حقوقی، درخواست خود را ثبت کنند.

در سال ۱۴۰۳، بیش از دوازده میلیون لایحه، شکواییه و دادخواست به صورت خودکار بر در سامانه ثبت شده است؛ رقمی که حدود ۳۷ درصد از کل خدمات ثبت شده را شامل می‌شود. این رشد قابل توجه در استفاده از خدمت خودکار، نشان‌دهنده استقبال گسترده و رضایت جامعه حقوقی کشور از کارآمدی و سهولت این خدمت است.

خودکاربری ثبت
لایحه، دادخواست
و شکواییه

ایرانیان خارج از کشور

- دریافت غیرحضوری
- شناسه قضایی ثنا
- امکان دسترسی به درگاه ملی خدمات الکترونیک
- حضور مجازی در جلسات رسیدگی
- انعقاد قرارداد الکترونیک وکالت

خودکابری خدمات قضایی برای ایرانیان خارج از کشور

تا پیش از توسعه خدمات الکترونیکی قضایی، ارتباط ایرانیان خارج از کشور با دستگاه قضایی جمهوری اسلامی ایران با چالش‌هایی جدی همراه بود. بعد مسافت، نیاز به حضور فیزیکی برای ثبت نام در سامانه ثنا، نداشتن شماره همراه داخلی، و دشواری دریافت ابلاغیه‌ها، باعث شده بود بسیاری از هم‌وطنان برای پیگیری امور حقوقی خود، ناچار به سفرهای پرهزینه یا استفاده از واسطه‌هایی شوند که گاه روند رسیدگی را مختل می‌کرد.

امروز اما با تمرکز قوه قضائیه بر هوشمندسازی و تسهیل دسترسی عمومی به عدالت، سامانه «ثنا» به ابزاری کارآمد برای ایرانیان خارج‌نشین تبدیل شده است. با فراهم شدن امکان ثبت نام غیر حضوری و اجرای فرآیند احراز هویت برخط، کاربران می‌توانند بدون نیاز به مراجعه حضوری، صرفاً با چند کلیک ساده، به مجموعه‌ای از خدمات قضایی دسترسی پیدا کنند.

این خدمات شامل دریافت آنی ابلاغیه‌ها، ثبت دادخواست، پیگیری پرونده، صدور گواهی سوءپیشینه، طرح شکایت، و حتی شرکت در جلسات دادرسی آنلاین می‌شود. خدماتی که پیش‌تر تنها از طریق حضور در کشور ممکن بود، اکنون با استفاده از زیرساخت‌های نوین فناوری و همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان، در دسترس ایرانیان در هر نقطه‌ای از جهان قرار گرفته است.

یکی از موانع مهم، الزام به داشتن شماره همراه ایرانی بود که با اتصال سامانه ثنا به پیام‌رسان‌های داخلی نظیر «گپ» و «آی‌گپ» برطرف شده است. کاربران می‌توانند این پیام‌رسان‌ها را به عنوان درگاه ارتباطی خود انتخاب کرده و کلیه پیام‌ها و ابلاغیه‌های قضایی را به صورت لحظه‌ای دریافت کنند؛ طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ بالغ بر ۱۹ هزار کاربر دور از وطن از این خدمت بهره‌مند شده‌اند.

”

۱۱۰۰۰
کاربر در آی‌گپ

۸۷۹۱
کاربر در گپ

سامانه اطلاعات مؤثر اشخاص

انتهای مسیر مجرمان حرفه‌ای و فراری

ساماندهی و رصد هوشمند مراجعین

محکوم فراری

مصدوم حرفه‌ای

کفیل حرفه‌ای

ضامن حرفه‌ای

شاهد حرفه‌ای

شاکی حرفه‌ای

مدیریت اطلاعات افراد مؤثر در فرآیند دادرسی با سامانه ساما

در روند رسیدگی‌های قضائی، گاهی اوقات افرادی وارد فرآیند می‌شوند که نقش آن‌ها خارج از مسیر طبیعی و قانونی پرونده است. این افراد، که ممکن است به عنوان ضامن، شاکی، مصدوم یا شاهد حرفه‌ای در دادگاه‌ها حضور پیدا کنند، با استفاده از تجربه‌ها و آشنایی با روال دادرسی، می‌توانند روند رسیدگی را از مسیر اصلی منحرف کرده و به ایجاد مشکلاتی مانند اخاذی یا کلاهبرداری دامن بزنند. این مسائل، که بیشتر از بیرون به دستگاه قضائی وارد می‌شود، یکی از چالش‌های اساسی بوده است.

برای مقابله با این پدیده‌ها، سامانه اطلاعات مؤثر اشخاص (ساما) ایجاد شد. این سامانه، با هدف نظارت دقیق‌تر و جلوگیری از ورود افراد با سوابق نامناسب به فرآیند قضائی، اطلاعات حیاتی را در اختیار دستگاه قضائی قرار می‌دهد. ساما با جمع‌آوری اطلاعات به‌روز و معتبر از بیش از ۹ هزار شعبه قضائی در سراسر کشور، به قضات و مسئولین امکان می‌دهد که پیش از پذیرش درخواست‌ها یا ورود افراد به پرونده‌ها، وضعیت حقوقی و پیشینه آن‌ها را بررسی کنند.

تأنیمه اردیبهشت ۱۴۰۴، مجموعاً اطلاعات مربوط به ۸۱۲،۴۵۷ نفر در این سامانه ثبت شده است. این حجم از داده‌ها به دستگاه قضائی این امکان را می‌دهد که به‌صورت دقیق‌تری وضعیت افراد مختلف را بررسی کرده و از ورود افرادی با سوابق نامناسب به فرآیند دادرسی را با دقت بیشتری مدنظر داشته باشند.

در این سامانه، وضعیت‌های مختلفی برای اشخاص تعریف شده است، از جمله «مجرم حرفه‌ای»، «شخص دارای آزادی مشروط»، «محکوم فراری»، «ضامن حرفه‌ای» و «شاهد حرفه‌ای». این دسته‌بندی‌ها به قضات و مسئولین اجازه می‌دهد که اطلاعات دقیق‌تری از هر فرد بدست آورده و ورود افرادی که ممکن است به فرآیند رسیدگی آسیب بزنند را با دقت تحت نظر داشته باشند. به عنوان مثال، اگر فردی که به عنوان ضامن وارد پرونده می‌شود، سابقه‌ای از کلاهبرداری یا سوءاستفاده از این نقش داشته باشد، سامانه به‌سرعت این اطلاعات را در اختیار قاضی قرار می‌دهد.

هدف از ایجاد سامانه ساما، بهبود فرآیند رسیدگی‌ها و جلوگیری از سوءاستفاده‌ها و فسادهایی است که ممکن است در مسیر دادرسی پیش بیاید. این سیستم، نه تنها شفافیت بیشتری را به همراه دارد، بلکه باعث افزایش دقت در تصمیم‌گیری‌ها و جلوگیری از تأثیرات منفی افراد با سوابق نامناسب می‌شود.

”

تغییر مسیر استعلامات مالی: از ماه‌ها انتظار تا چند دقیقه اقدام

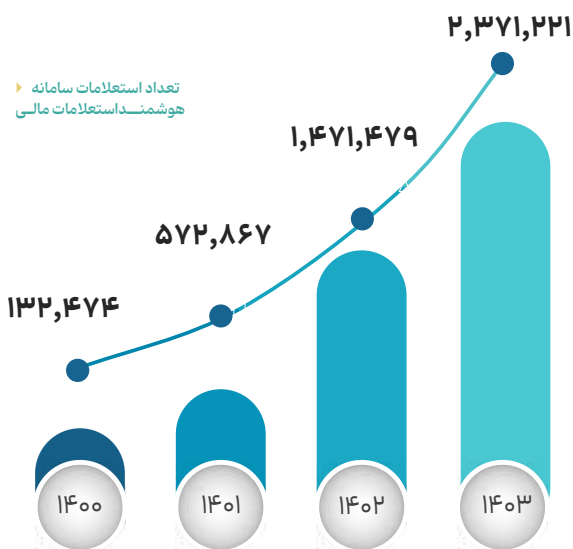
در گذشته، شناسایی و توقیف اموال اشخاص در فرآیندهای قضایی به‌ویژه در مرحله اجرای احکام فرآیندی زمان‌بر، پراکنده و کاملاً دستی بود. برای دریافت اطلاعات از حساب‌های بانکی، پلاک‌های ثبتی، خودروها یا دارایی‌های بورسی، باید به‌صورت جداگانه به هر سازمان یا نهاد مربوطه نامه مکتوب ارسال می‌شد. پاسخ‌ها گاهی ماه‌ها به طول می‌انجامید و در برخی موارد، کل فرآیند شناسایی اموال حتی تا ۴۰۰ روز طول می‌کشید. این وضعیت فرصت مناسبی برای پنهان کردن یا جابجایی اموال در اختیار برخی متهمان یا محکومان قرار می‌داد و موجب اطاله دادرسی و تضییع حقوق شاکیان می‌شد.

با راه اندازی سامانه هوشمند استعلامات مالی قوه قضائیه، این وضعیت دگرگون شده است. اکنون با اتصال برخط به بانک مرکزی، سازمان ثبت اسناد و املاک، بورس، بیمه مرکزی و سایر نهادهای ذیربط، مقام قضایی می‌تواند تنها با چند کلیک، در کمتر از ۴ دقیقه استعلامات لازم را دریافت و دستور لازم را صادر کند.

”

گسترش تدریجی این سامانه باعث رشد قابل توجه میزان استفاده از آن شده است. در سال ۱۴۰۰، تعداد کل استعلامات مالی حدود ۱۳۲,۴۷۴ مورد بود. این عدد در سال ۱۴۰۳ با افزایش قابلیت‌های سامانه و رشد اقبال قضات، به ۲,۳۷۱,۲۲۱ مورد رسیده است؛ یعنی بیش از ۱۷ برابر رشد.

در مجموع، تعداد کل استعلام‌های ثبت شده در این سامانه از سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳ به بیش از ۴/۴۵۸/۰۴۱ مورد رسیده است.

انتشار آرا قضایی

درک عمومی از عدالت، فقط به نتیجه‌ی پرونده‌ها محدود نمی‌شود. مردم می‌خواهند بدانند چرا یک رأی صادر شده، چه استدلالی پشت آن بوده و اگر خودشان در موقعیتی مشابه قرار بگیرند، آیا همین حکم شامل حال‌شان خواهد شد یا نه. به همین دلیل، انتشار آرای قضایی نه تنها ابزار شفافیت و اعتمادسازی است، بلکه راهی برای تقویت وحدت رویه، ارتقای کیفیت دادرسی، جلوگیری از بروز تصمیمات سلیقه‌ای و تبعیض‌آمیز و آموزش عمومی حقوق نیز به شمار می‌آید. در غیاب چنین شفافیتی، افکار عمومی نه تنها از دلایل صدور یک رأی مطلع نمی‌شوند، بلکه امکان بررسی منطق حقوقی و میزان انطباق تصمیمات قضات با قوانین نیز وجود ندارد. خلأی که منجر به کاهش سرمایه اجتماعی دستگاه قضا و ایجاد فضای تردید نسبت به بی‌طرفی نظام قضایی می‌گردد.

با این نگاه، قوه قضاییه اقدام به طراحی و راه‌اندازی «سامانه انتشار آرای قضایی» کرده است؛ سامانه‌ای که در بستر شبکه داخلی قوه فعال شده و در حال حاضر، بیش از ۵ هزار کاربر داخلی از جمله قضات، پژوهشگران و مدیران قضایی از آن استفاده می‌کنند. این سامانه، دسترسی تخصصی به نمونه‌های مستدل و دقیق از آرای صادره را ممکن ساخته و نقشی مؤثر در یکدست‌سازی استدلال‌ها و جلوگیری از صدور آرای متعارض در موضوعات مشابه ایفا کرده است.

”

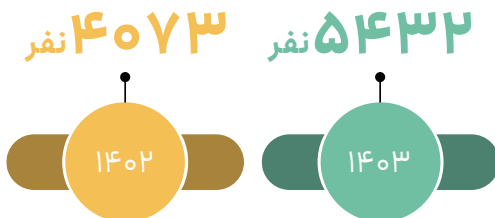

تعداد رأی‌های
موجود گمنام شده

یکی از ویژگی‌های مهم این سامانه، فرآیند گمنام‌سازی هوشمند آرا پیش از انتشار آن‌هاست. تاکنون، بیش از ۱۰۰ میلیون رأی در این سامانه به صورت گمنام و با استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی پردازش شده‌اند. این فناوری، با دقت بالا مشخصات هویتی اشخاص و اطلاعات حساس را حذف کرده تا انتشار آرا بدون خدشه به حقوق محرمانه طرفین انجام شود. همچنین این حجم قابل توجه از اطلاعات، ظرفیت کم‌نظیری برای تحلیل‌های حقوقی، توسعه رویه قضایی، افزایش کیفیت رسیدگی‌ها و تقویت سازوکارهای نظارت درون سازمانی و برون سازمانی ایجاد کرده است.

در گام بعد، نسخه‌ای عمومی از این سامانه در اختیار عموم مردم قرار خواهد گرفت. به این ترتیب، مخاطبان عمومی و متخصصان حقوقی می‌توانند بدون واسطه به متون رأی قابل انتشار دسترسی داشته باشند و از منطق تصمیم‌گیری قضات در پرونده‌های مختلف آگاه شوند.

■ راه‌اندازی این سامانه، نقطه آغازی مهم در مسیر شفاف‌سازی عملکرد دستگاه قضایی است؛ مسیری که با تکیه بر فناوری‌های نوین، می‌تواند اعتماد عمومی به نظام قضایی را بیش از پیش تقویت کند.

تعداد کاربران
فعال سامانه انتشار
آراء قضایی

سامانه اعتبار معاملاتی؛ پیشگیری به جای پشیمانی

سامانه اعتبار معاملاتی اشخاص، یکی از اقدامات هوشمندانه دستگاه قضایی برای کاهش مخاطره ناشی از انجام معاملات است. سامانه‌ای که از دل نیاز مردم به معامله امن، شفاف و قابل اتکا شکل گرفت و اکنون به یکی از جدی‌ترین سدهای پیشگیری از تشکیل پرونده‌های قضایی ناشی از معاملات ناعادلانه، تبدیل شده است.

تا پیش از راه اندازی این سامانه، برای ارزیابی اعتبار مالی و تعیین اهلیت قانونی طرف معامله، راهی جز اعتماد یا پرس‌وجو نبود. اما اکنون این امکان وجود دارد تا پیش از امضای یک قرارداد، با استعلام از طریق این سامانه، اطلاعاتی در خصوص وضعیت حقوقی و مالی افراد، از جمله ممنوع‌المعامله بودن، ورشکستگی، اعسار، محجوریت، عدم اجرای تعهدات و تاریخچه محکومیت‌های مالی به دست آورد.

”

در حال حاضر، سامانه اعتبار معاملاتی، در دسترس سکوه‌های بزرگ معاملات بخش خصوصی نیز قرار دارد و شرکتهای بسیاری برای ارائه خدمات اعتباری به صورت مداوم از این سامانه استفاده می‌کنند تا ریسک معاملات خود را به حداقل برسانند. این موضوع نشانگر کاربرد گسترده این سامانه در تنظیم دقیق تر روابط مالی و پیشگیری از اختلافات حقوقی در آینده است.

“

تعداد بانک، شرکت و سکوه‌های متصل

۴۸

تعداد فراخوانی سرویس

۱۴۰۲

۲۱,۰۰۰

۱۴۰۳

۳,۰۲۳,۰۰۰

افزایش پرونده‌های ورودی ایجاد اختلاف در معاملات بالا بودن ریسک معاملات عدم تقارن اطلاعاتی در معاملات

افزایش پرونده‌های ورودی عد ایجاد اختلاف در معاملات بالا بودن ریسک معاملات

کاهش ریسک معاملات و پرونده‌های قضایی

مؤثرترین اقدام دستگاه قضایی

در کاهش زمینه ایجاد معاملات پرخطر

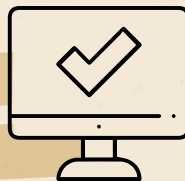

بهره‌برداری توسط

شرکت‌های حوزه اعتبارسنجی
وام‌دهی و خدمات بانکی

سکوهای بزرگ
آپ و تاپ

فصل دوم

تحول در فرآیند دادرسی

”

رسیدگی عادلانه، سریع و دقیق به پرونده‌ها، اصلی‌ترین انتظار مردم از دستگاه قضایی است. اما طولانی بودن روند رسیدگی، پیچیدگی مراحل دادرسی و احساس نابرابری در رسیدگی به پرونده‌ها، از مهم‌ترین گلایه‌های عمومی در این حوزه است. قوه قضائیه با درک این مشکلات و با هدف احیای اعتماد عمومی، در چارچوب سند تحول، مجموعه‌ای از اقدامات ساختاری و نوآورانه را برای بهبود فرآیند دادرسی به اجرا گذاشته است.

در این فصل، روایتی مستند و دقیق از اقدامات مهم تحولی در حوزه رسیدگی قضایی ارائه می‌شود؛ اقداماتی که هر یک در پاسخ به یک مشکل واقعی در فرآیند دادرسی طراحی شده و در عمل توانسته تغییری ملموس در تجربه مردم ایجاد کند. از تشکیل شعب تخصصی برای رسیدگی دقیق‌تر، تا فراهم‌سازی امکان حضور برخط در دادگاه‌ها؛ از تسهیل روند صدور گواهی انحصار وراثت، تا راه اندازی ارتباط مستقیم کلانتری‌ها با مراجع قضایی.

“

تربیت قاضی تخصصی

با پیچیده‌تر شدن دعاوی حقوقی و کیفری و افزایش تنوع موضوعات مطروحه در پرونده‌ها، نیاز به قضاتی که علاوه بر دانش حقوقی، از مهارت‌های عملی و تخصصی لازم نیز برخوردار باشند، بیش از گذشته احساس می‌شود. در گذشته، فارغ‌التحصیلان رشته‌های عمومی حقوق، پس از پذیرش، وارد دوره کارآموزی قضایی می‌شدند و سپس در دستگاه قضایی به کار گرفته می‌شدند؛ فرآیندی که ممکن بود پاسخگوی نیازهای روزافزون نظام قضایی نباشد.

برای پاسخ به این نیاز، رشته «علوم قضایی» در مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته، با همکاری دانشگاه علوم قضایی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری طراحی و راه‌اندازی شده است. این رشته به‌گونه‌ای طراحی شده که همه دارندگان مدرک کارشناسی حقوق می‌توانند در آن شرکت کنند.

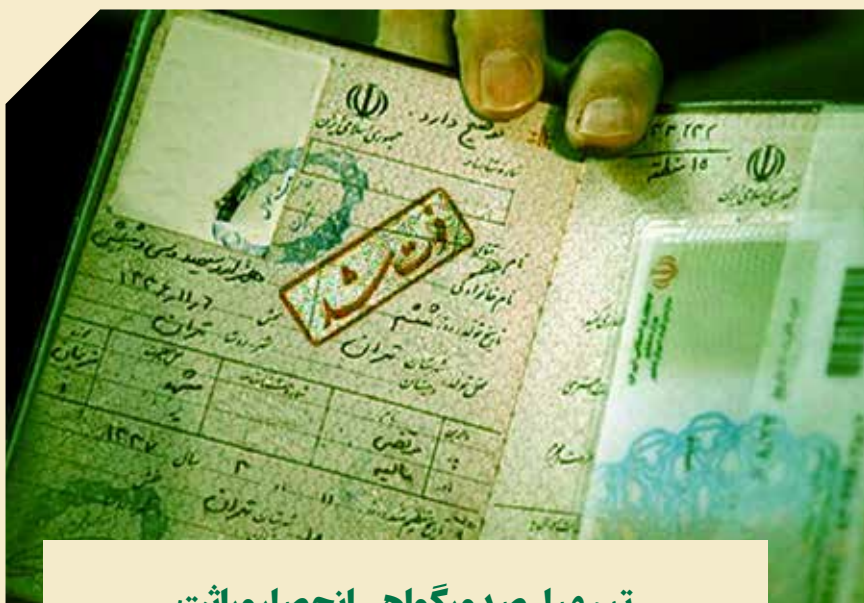
”

نکته مهم آن است که دانشجویان این دوره، همزمان با آموزش‌های نظری، دوره کارآموزی خود را نیز طی می‌کنند. این همزمانی، فرصتی فراهم می‌آورد تا افراد، ضمن فراگیری مفاهیم و قواعد حقوقی، نحوه اجرای آن‌ها را در صحنه عمل مشاهده و تمرین کنند.

برنامه آموزشی این رشته با رویکرد کاربردی و مهارت‌محور طراحی شده و ترکیبی از دروس تخصصی، آموزش‌های عملی دادرسی، و همچنین مباحث فرهنگی، اخلاقی و اعتقادی را در بر می‌گیرد. دانشجویان این رشته، همزمان دانش حقوقی تخصصی کسب کرده و مهارت‌های لازم برای ایفای نقش قضایی را نیز فرا می‌گیرند.

از سال تحصیلی ۱۴۰۲، دانشگاه علوم قضایی اقدام به جذب ۳۲۵ نفر در این رشته کرده. این اقدام، گامی مهم در جهت ارتقای کیفیت رسیدگی‌ها، توسعه عدالت تخصص‌محور و تحقق اهداف سند تحول قضایی به‌شمار می‌رود.

تسهیل صدور گواهی انحصار وراثت

صدور گواهی انحصار وراثت یکی از خدمات قضایی پرتکرار در کشور است. این گواهی تنها مدرک رسمی برای تعیین وراثت قانونی متوفی به شمار می‌آید و بدون آن، انجام بسیاری از امور مالی، ثبتی، بانکی و اداری ممکن نیست. برآوردها نشان می‌دهد که سالانه بیش از ۵۰۰ هزار پرونده درخواست گواهی انحصار وراثت در دادگستری تشکیل می‌شود. همین موضوع کافیست تا گستردگی این خدمت برای دستگاه قضایی روشن شود.

در سال‌های گذشته، صدور این گواهی به شورای حل اختلاف سپرده شده بود تا بار دادگاه‌ها سبک‌تر شود، اما نبود زیرساخت‌های هوشمند، مراجعات حضوری متعدد، تشریفات اداری گسترده و زمان‌بر بودن فرآیند باعث شده بود صدور گواهی انحصار وراثت به یکی از دغدغه‌های جدی مردم تبدیل شود.

در سند تحول، صدور این گواهی به عنوان یک موضوع بدون ماهیت قضایی در نظر گرفته شد؛ یعنی موضوعی که می توان آن را با استعلام و بررسی اطلاعات رسمی انجام داد. به همین دلیل، تصمیم گرفته شد که رسیدگی به آن از دستگاه قضایی به سازمان ثبت احوال کشور واگذار شود.

بر اساس بند «ث» ماده ۱۱۳ قانون برنامه هفتم پیشرفت و در اجرای سند تحول، سازمان ثبت احوال کشور مکلف شد ظرف یک سال سامانه ای هوشمند برای صدور این گواهی طراحی کند. سامانه ای که بتواند تمام مراحل را به صورت الکترونیکی، غیر حضوری و با اتصال به پایگاه های اطلاعاتی انجام دهد.

در این سامانه، بعد از ثبت درخواست و تأیید فوت، وراث قانونی به طور خودکار از طریق پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور شناسایی می شوند و گواهی طی ۲۰ روز کاری صادر خواهد شد. اما اگر اختلافی وجود داشته باشد، ابتدا در هیئت حل اختلاف در سازمان ثبت احوال کشور بررسی می شود و در صورت نیاز به دادگاه ارجاع خواهد شد.

”

سازمان ثبت احوال کشور

اجرای این طرح، تحولی مهم در یکی از خدمات پرتقاضای قضایی به شمار می آید. کاهش چشمگیر مراجعات حضوری، کاهش هزینه های مردم، تسریع فرآیند، افزایش دقت در شناسایی وراث و حذف بسیاری از تشریفات زائد از جمله پیامدهای مثبت این تحول هستند.

اصلاح فرایند دریافت خسارت بدنی در تصادفات جرحی

یکی از مصادیق مهم تحول، اصلاح روند رسیدگی به پرونده‌های تصادفات جرحی و تسریع در جبران خسارت بدنی زبان‌دیدگان است. در گذشته، اگر کسی در یک تصادف دچار آسیب بدنی می‌شد، برای دریافت دیه از بیمه باید شکایت کیفری تنظیم می‌کرد. یک تصادف ساده، اگرچه در ظاهر مسئله‌ای روشن و قابل حل بود، اما در عمل تبدیل به فرایندی زمان‌بر و پردردسر می‌شد؛ از مراجعه‌های مکرر برای کروکی و نظریه پزشکی قانونی گرفته تا انتظار برای حکم دادگاه و در نهایت دریافت خسارت. در بسیاری موارد، تنها برای چند میلیون ریال خسارت، ماه‌ها زمان صرف می‌شد.

قوه قضائیه در چارچوب سند تحول و براساس بند (د) ماده ۱۱۳ قانون برنامه هفتم پیشرفت، تصمیم گرفت این روند را از پایه بازطراحی کند؛ تا نه تنها رنجی از دوش مردم برداشته شود، بلکه بار سنگین ورود صدها هزار پرونده از دوش دستگاه قضا نیز کاسته گردد.

در این راستا آیین نامه اجرایی این بند قانون، با همکاری نهادهای مرتبط تصویب شد. براساس مدل جدید، دیگر نیازی به دوندگی های سابق نیست: تمام مراحل رسیدگی از ثبت تصادف و نظریه کارشناسی گرفته تا پرداخت خسارت به صورت الکترونیکی انجام می شود. بررسی اولیه حادثه توسط افسران راهور انجام می گیرد، کروکی الکترونیکی در سامانه ثبت و اطلاعات به طور خودکار از طریق سامانه ثنا به ذی نفعان و بیمه گر ابلاغ می شود. نظریه پزشکی قانونی هم به همین شکل الکترونیکی اعلام خواهد شد. در صورتی که اعتراضی به گزارش پلیس یا نظر پزشکی قانونی وجود نداشته باشد، بیمه گر موظف است ظرف ۲۰ روز خسارت را پرداخت کند. اگر اعتراضی مطرح شود، فقط همان بخش وارد مسیر قضایی خواهد شد و پرداخت خسارت به سایر مصدومان متوقف نمی شود.

برآورد می شود با اجرای کامل این طرح سالانه حدود ۳۰۰ هزار پرونده از آمار پرونده های ورودی به دادگستری ها کاسته شود؛ اتفاقی که نه تنها مردم رازودتر به حقشان می رسند، بلکه دستگاه قضا را از انبوهی از دعاوی غیراختلافی و تکراری رها می کند.

”

قضازدایی از موضوعات پرتکرار

یکی از راهکارهای اساسی برای کاهش بار ورودی پرونده به دستگاه قضایی، «قضازدایی» از موضوعاتی است که فاقد ماهیت قضایی اند. این راهکار در سند تحول با عنوان «اصلاح فرآیند رسیدگی و قضازدایی از موضوعات پرتکرار» طراحی شده و هدف آن، خارج ساختن این دست موضوعات از تشریفات دادرسی و واگذاری رسیدگی به نهادهای تخصصی و اجرایی کشور است. مسائلی مانند رانندگی بدون گواهینامه، تغییر نام، الزام به فک پلاک وسیله نقلیه، اختلافات کارگرو کارفرما، اجرای احکام کارگری و تأمین دلیل با استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری از جمله مصادیق این موضوع اند. در نگاه دقیق تر ورود این پرونده ها به دستگاه قضایی ضرورتی ندارد و سیاست قضازدایی تلاش دارد با حذف این موارد از فرآیند دادرسی، بار پرونده های قوه قضائیه را کاهش دهد، رسیدگی ها را تسهیل کند و در عین حال با حفظ نظارت قضایی، موجب مسئولیت پذیری بیشتر دستگاه های متولی شود.

نکته قابل توجه آن است که اجرای این سیاست تحولی، تنها در حد پیشنهاد نموده و پیش نویس «لایحه قضازدایی» با رویکرد کاهش ورودی پرونده و قضازدایی از برخی عناوین مجرمانه، در قوه قضائیه تدوین به دولت و مجلس شورای اسلامی ارسال شده است. برآوردها حاکی از آن است که با اجرای سیاست های قضازدایی در چارچوب سند تحول، از تشکیل نزدیک به یک میلیون پرونده در دستگاه قضایی جلوگیری می شود. در مجموع قضازدایی، مسیری است که از یک سو به ارتقاء کارآمدی نظام قضایی و از سوی دیگر به تسهیل دسترسی مردم به خدمات حقوقی و اداری کمک می کند. استمرار این روند، با حمایت قانونی و اجرایی دستگاه های دولتی، می تواند یکی از مهم ترین راهکارهای پایداری کاهش ورودی پرونده ها و ارتقاء رضایتمندی عمومی از نظام قضایی کشور باشد.

اعسار از پرداخت هزینه دادرسی

ثبته احوال

تصرف عدوانی

تخلفات وسائل نقلیه و تعویض پلاک خودرو

جرایم موضوع قانون کار

ارتباط کلانتری‌ها با مراجع قضایی

در فرآیند رسیدگی قضایی، نقش ضابطان عام به‌ویژه کلانتری‌ها و پاسگاه‌های انتظامی در مرحله آغازین تشکیل پرونده بسیار کلیدی است. نبود ارتباط مؤثر و منسجم میان ضابطان و مراجع قضایی، در گذشته موجب سردرگمی مردم و مراجعات تکراری به دستگاه‌های مختلف می‌شد. اسناد، گزارش‌ها و شکواییه‌ها اغلب به‌صورت دستی و ناقص رد و بدل می‌شدند؛ فرآیندی زمان‌بر و مستعد خطا، که گاه منجر به مفقود شدن یا حتی جعل مستندات می‌گردید.

سند تحول با هدف تسریع و تسهیل ارائه خدمات به مردم، توسعه ارتباط میان ضابطان و دستگاه قضایی را در اولویت قرار داد. در این چارچوب، تمامی کلانتری‌های کشور به مراجع قضایی به‌صورت سامانه‌ای متصل شدند تا روند ارتباطات سنتی جای خود را به فرآیندهای سریع، دقیق و شفاف بدهد.

تبادل برخط با فراجا

یکی از مهم‌ترین اقدامات صورت‌گرفته، فراهم کردن امکان دریافت شکواییه توسط مراجع انتظامی و ارسال مستقیم و برخط آن به مراجع قضایی در راستای اجرای ماده ۳۷ قانون آیین دادرسی کیفری است. به این ترتیب، مردم تنها با یک بار مراجعه به کلانتری می‌توانند شکایت خود را ثبت

”

حضور برخط در جلسات رسیدگی

در بسیاری از موارد، افراد به دلایلی همچون سکونت در مناطق دورافتاده، اقامت در خارج از کشور، شرایط خاص جسمی، یا محدودیت‌های ناشی از بحران‌هایی مانند همه‌گیری کرونا، امکان حضور فیزیکی در جلسات رسیدگی قضایی را نداشتند. این شرایط، قوه قضاییه را بر آن داشت تا با هدف تسهیل مشارکت همگانی در فرایند دادرسی، اجرای جلسات رسیدگی برخط را در دستور کار قرار دهد. آثار مثبت این اقدام، از جمله تسریع در رسیدگی، صرفه‌جویی در زمان و هزینه، و گسترش دسترسی عادلانه به عدالت، موجب شد این رویکرد حتی پس از عبور از دوران کرونا نیز ادامه یابد. اکنون، افراد می‌توانند با رضایت خود از طریق سامانه‌های الکترونیکی، در جلسات دادرسی شرکت کنند؛ چه در دورافتاده‌ترین نقاط کشور باشند، چه در اقصا نقاط جهان.

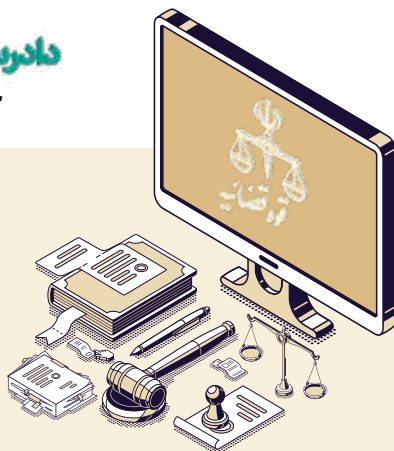
بر همین اساس، از ابتدای سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳ بیش از ۳۸۰ هزار جلسه دادرسی الکترونیکی برای اصحاب دعوا در سراسر کشور برگزار شده است.

”

دادرسی‌های الکترونیک زندانیان حذف زمان و مکان در رسیدگی

۸۳٪

برگزاری ۸۰٪ جلسات تحقیق و رسیدگی
زندانیان به صورت الکترونیکی

دادگاه الکترونیک

رفع محدودیت‌های
جغرافیایی

فضای امن و
بدون تنش

صرفه جویی
در وقت مردم

کاهش
هزینه‌ها

رسیدگی حضوری

ورود
اشیای ممنوعه

مشکلات امنیتی
انتقال زندانیان

هزینه چندصدمیلیاردی
اعزام و بدرقه زندانیان

افزایش
اطاله دادرسی

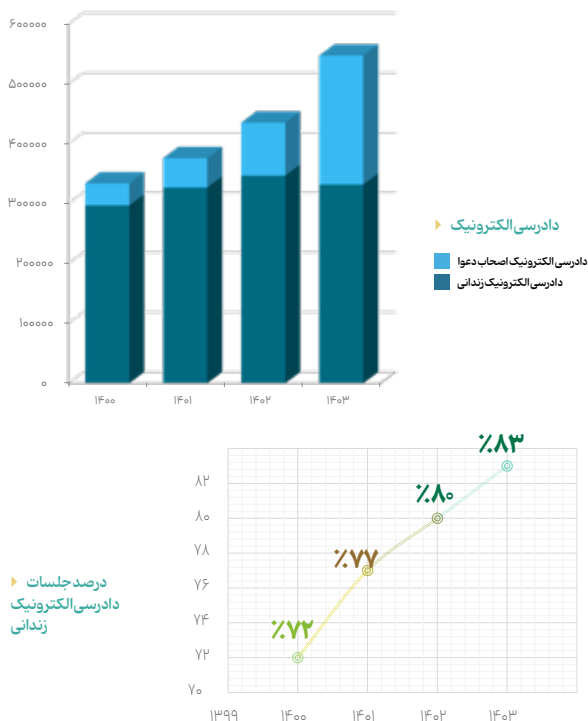

تجدید اوقات رسیدگی
به دلیل عدم امکان انتقال

عدم رعایت حقوق
شهروندی زندانیان

این روند، زمینه استفاده گسترده‌تر از ظرفیت دادرسی الکترونیکی را در سایر حوزه‌ها نیز فراهم کرد. یکی از مهم‌ترین عرصه‌های بهره‌گیری از این ظرفیت، فرآیند اعزام و بدرقه زندانیان است. پیش از اجرای این فرایند، اعزام و بدرقه زندانیان برای حضور در جلسات رسیدگی، همه ساله هزینه‌ای چند هزار میلیارد ریالی به کشور تحمیل می‌کرد؛ هزینه‌هایی که شامل حمل و نقل، تأمین امنیت، نیروی انسانی، امکانات و ... بود. افزون بر هزینه‌ها، این انتقال‌ها با مخاطرات امنیتی، ورود اشیای ممنوعه و احتمال نقض حقوق شهروندی زندانیان نیز همراه بود. از سوی دیگر، ناتوانی در اعزام به موقع زندانیان موجب تجدید مکرر اوقات دادرسی و در نهایت، افزایش اطاله دادرسی می‌شد.

در سال ۱۴۰۰، مجموعاً ۳۳۴,۰۸۶ جلسه دادرسی الکترونیک برگزار شده است که از این تعداد، ۲۹۷,۲۸۴ جلسه مربوط به دادرسی الکترونیکی زندانیان و ۳۶,۸۰۲ جلسه مربوط به دادرسی الکترونیکی اصحاب دعوا بود. این ارقام در سال ۱۴۰۳ به ۵۴۷,۵۹۳ جلسه افزایش یافت که شامل ۳۳۲,۱۴۵ جلسه دادرسی الکترونیکی زندانیان و ۲۱۵,۴۴۸ جلسه دادرسی الکترونیکی اصحاب دعوا است. در این بازه، تعداد کل جلسات دادرسی الکترونیک ۶۴٪، تعداد دادرسی الکترونیکی زندانیان ۱۲٪ و تعداد دادرسی الکترونیکی اصحاب دعوا ۴۸۵٪ رشد داشته‌اند. در حال حاضر ۸۳ درصد جلسات تحقیق و رسیدگی زندانیان به صورت الکترونیکی برگزار می‌گردد که این عدد در سال ۱۴۰۰ برابر ۷۲ درصد بود.

”

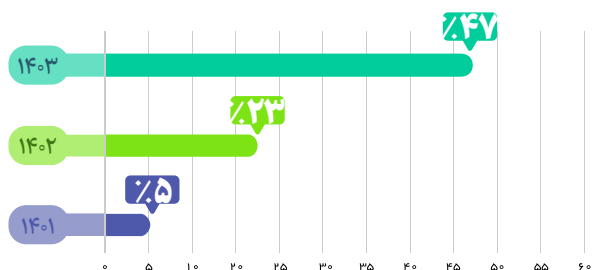
قرعه‌کشی قرارکارشناسی اولین گام برای ارجاع هوشمند

یکی از عوامل مهم و تاثیرگذار در صدور آرا و تصمیمات متقن در دستگاه قضایی، استفاده از نظرات کارشناسی دقیق و به موقع است. در مواردی که قاضی برای تصمیم‌گیری نیاز به نظر تخصصی دارد، کیفیت و زمان ارائه گزارش کارشناس می‌تواند مسیر پرونده را به کلی تغییر دهد. توزیع غیرهوشمند پرونده‌ها میان کارشناسان، عامل اصلی این مشکل است؛ برخی کارشناسان با انبوهی از پرونده‌ها مواجه‌اند، در حالی که دیگران عملاً بدون ارجاع می‌مانند. این نابرابری علاوه بر پایین آوردن کیفیت گزارش‌ها، باعث اعتراض طرفین، بروز زمینه‌های فساد و در نهایت طولانی شدن فرآیند دادرسی می‌شود.

سند تحول برای اصلاح این وضعیت، راهکاری فناورانه و عدالت‌محور پیش‌بینی کرده است: ارجاع تخصصی و هوشمند به کارشناس بدون مداخله عامل انسانی و بر پایه نظام رتبه‌بندی، برای تحقق این راهکار و به عنوان گام اول، سامانه‌ای طراحی شده که با در نظر گرفتن شاخص‌هایی مانند حجم کاری، حوزه تخصص و منطقه فعالیت هر کارشناس و با قید قرعه، پیشنهادهایی عادلانه و دقیق را به قضات ارائه می‌دهد. با استقرار این سامانه، علاوه بر کاهش زمینه‌های فساد، توزیع ارجاعات میان کارشناسان متعادل‌تر شده و آنان که پیش‌تر پرونده‌های متعدد دریافت می‌کردند، اکنون با بار متناسب‌تری مواجه هستند.

طبق داده‌های رسمی، از ابتدای سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳، بیش از یک میلیون و هفتصد هزار مورد از قرارهای کارشناسی صادر شده در کشور از طریق سامانه قرعه‌کشی ارجاع شده‌اند.

این رقم حدود ۵ درصد از قرارهای کارشناسی صادر شده در سال ۱۴۰۱، ۲۳ درصد در سال ۱۴۰۲ و حدود ۴۷ درصد از کل قرارهای کارشناسی صادر شده در سال ۱۴۰۳ را تشکیل می‌دهد.

براساس برنامه ریزی‌های به عمل آمده، توسعه این سامانه و در نهایت دستیابی به ارجاع هوشمند و هدفمند با قابلیت ارزیابی گزارش‌های کارشناسی توسط قضات در دست طراحی است. در همین راستا کارشناسان در آینده نه چندان دور، بر مبنای عملکرد واقعی خود در نظام هوشمند رتبه‌بندی قرار گرفته و دقت در ارجاع قرار کارشناسی و در نتیجه اعتبار نظریه کارشناس، بیشتر خواهد شد. با گسترش این سامانه در سراسر کشور، انتظار می‌رود علاوه بر ارتقا کیفیت نظریات کارشناسی، زمان دادرسی نیز کاهش یافته و به سطح مطلوبی برسد؛ موضوعی که مستقیماً به افزایش رضایت عمومی از نظام قضایی منجر خواهد شد.

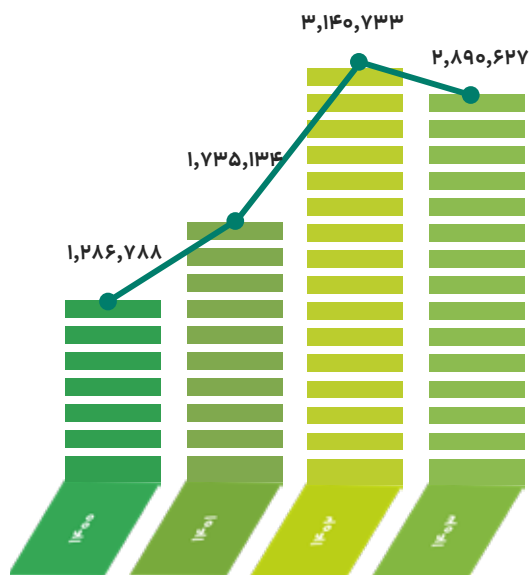
استعلامات قضایی برخط؛ گامی مهم در کاهش اطاله دادرسی

یکی از عوامل پنهان ولی مؤثر در اطاله دادرسی، فرایندهای دستی و پرخشای استعلام و دریافت اطلاعات از نهادهای دیگر است. در بسیاری از موارد، قاضی برای صدور رأی نیاز به دریافت اطلاعاتی از مراجعی چون بانکها، ثبت احوال، ثبت اسناد و املاک، نیروی انتظامی و ... دارد. اگر این استعلامها به صورت کاغذی یا با واسطه انجام شوند، ضمن فراهم شدن زمینه بروز خطا، باعث اطاله در فرایند رسیدگی نیز خواهند شد.

قوه قضائیه با هدف رفع این چالش و در راستای هوشمندسازی حداکثری فرایندهای رسیدگی، در سند تحول، راهکاری کلیدی پیش‌بینی کرده است: دسترسی مستقیم و برخط قضات به پایگاه‌های اطلاعاتی مراجع حاکمیتی. این راهکار با هدف کاهش خطا، تسریع در رسیدگی و حذف واسطه‌های انسانی در استعلامات طراحی شد و اجرای آن به مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه سپرده شده است.

بر این اساس، قضات از طریق سامانه استعلامات قضایی برخط به اطلاعات نهادهایی همچون بانک مرکزی، سازمان ثبت احوال، سازمان ثبت اسناد و املاک، نیروی انتظامی، سازمان امور مالیاتی، سازمان بورس اوراق بهادار، بیمه مرکزی، سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات و ... دسترسی پیدا کرده‌اند. در حال حاضر از طریق این سامانه، امکان انجام ۳۶ نوع استعلام مختلف به صورت برخط فراهم شده است. مواردی از جمله استعلام تصدیق اصالت اسناد دفاتر رسمی، کد رهگیری چک برگشتی، بیمه‌نامه‌ها، تطابق شماره ملی و شماره تلفن همراه به منظور احراز هویت

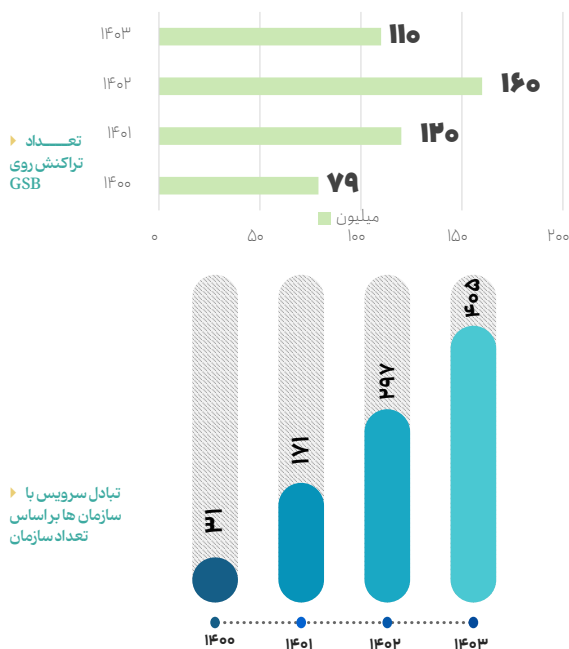
تعداد استعلامات قضایی برخط

مالکان، وضعیت معاملاتی اشخاص در بورس، حساب‌های بانکی فعال، وضعیت اموال غیرمنقول، بدهی‌های مالیاتی، ارزش دارایی‌های سهامی و.... بر اساس آمارهای رسمی ارائه شده، از ابتدای آغاز به کار این سامانه در سال ۱۴۰۰ تا پایان سال ۱۴۰۳ بیش از ۹ میلیون استعلام از طریق این سامانه به صورت برخط انجام شده است. این آمار، نشان‌دهنده گسترش روزافزون استفاده از فناوری در فرآیندهای قضایی و اعتماد دستگاه قضابه ظرفیت‌های اطلاعاتی نوین است و سرعت و دقت در رسیدگی قضایی را افزایش داده است.

”

همچنین قوه قضاییه بر اساس قانون مدیریت داده ها و اطلاعات ملی، به صورت مستمر در حال دریافت و ارائه سرویس های الکترونیکی با سایر دستگاه ها و سازمان ها است. تبادل سرویس های الکترونیکی میان قوه قضاییه و سایر سازمان ها، که در سال ۱۴۰۰ تنها با ۳۰ سازمان برقرار بود، تا پایان سال ۱۴۰۳ به ۴۰۵ سازمان افزایش یافته است. همچنین تعداد تراکنش های تبادلی از طریق درگاه ملی تبادل خدمات (GSB) نیز از ۷۹ میلیون تراکنش در سال ۱۴۰۰، به بیش از ۱۱۰ میلیون تراکنش در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این آمارها نشان دهنده توسعه تعاملات برخط و ارتقای کارآمدی زیرساخت های ارتباطی قوه قضاییه در تعامل با سایر نهادها است.

دادگاه علنی بر خط؛ گامی نوین برای تحقق شفافیت در جلسات رسیدگی

علنی بودن دادگاه‌ها، یکی از اصول بنیادین نظام دادرسی عادلانه است که در اصل ۱۶۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به صراحت مورد تأکید قرار گرفته است. بر این اساس جلسات دادگاه باید علنی باشد، مگر در مواردی که قانون به صراحت استثنا قائل شده باشد. علنی بودن جلسات دادگاه بدین معناست که مانعی برای حضور مردم در جلسات دادگاه‌ها وجود نداشته باشد. در گذشته، اجرای کامل این اصل با موانعی همچون کمبود فضا در محل دادگاه‌ها و عدم امکان حضور عمومی مواجه بود. اما قوه قضائیه با یک اقدام تحولی و بدیع، راهکاری هوشمندانه ارائه داد: دادگاه علنی بر خط. از سال ۱۴۰۲، این امکان فراهم شد تا برخی دادگاه‌ها به صورت زنده بر بستر اینترنت برای عموم مردم پخش شود و از این طریق اصل علنی بودن جلسات دادگاه بدون محدودیت‌های فیزیکی تحقق پیدا کرد.

دادگاه علنی برخط

اقدامی تحولی و بدیع در مسیر تحقق قانون اساسی

گسترش دادگاه‌های علنی

امکان نظارت
مردمی و نخبگانی
بر دستگاه قضایی

امکان آموزش عمومی
و افزایش سطح
سواد قضایی مردم

ایجاد شفافیت در
فرایند رسیدگی و
صدور آرای قضایی

امکان آموزش کارگاهی به دانشجویان رشته حقوق
(دوره طرح حضور کارآموزان وکالت)

این اقدام نوآورانه، گامی مؤثر در جهت گسترش شفافیت در فرآیند رسیدگی و صدور آراء قضایی است که نه تنها موجب افزایش اعتماد عمومی به نظام قضایی شده، بلکه زمینه نظارت مردمی و نخبگانی بر عملکرد قضات را نیز فراهم کرده است. امکان مشاهده روند دادرسی موجب ارتقاء سواد حقوقی جامعه، پیشگیری از تکرار رفتارهای ناصحیح و فراهم‌سازی بستری آموزشی برای دانشجویان حقوق و کارآموزان وکالت می‌شود. این رویکرد نوین، نمایانگر حرکتی مستمر به سوی نظام قضایی شفاف، قانون‌مند و مردم‌محور است که می‌کوشد عدالت را نه فقط اجرا کند، بلکه آن را در معرض دید و داوری افکار عمومی نیز قرار دهد.

تا کنون بیش از ۳۵۰۰ جلسه دادگاه به صورت علنی برخط در دادگستری استان‌های مختلف کشور برگزار شده و این روند به طور میانگین با روزانه ۸ جلسه ادامه دارد. اطلاع‌رسانی و دسترسی عمومی به این دادگاه‌ها نیز از طریق درگاه خدمات الکترونیک قضایی به نشانی eadl.ir انجام می‌پذیرد.

۳۵۰۰

جلسه دادگاه
علنی برخط در
۲۸ استان کشور

سال ۱۴۰۳

برگزاری علنی
روزانه ۸ دادگاه

به صورت میانگین

اطلاع‌رسانی دادگاه‌های علنی

از طریق درگاه ملی قوه قضائیه eadl.ir

تسهیل پذیرش وثایق و کفالت‌ها

یکی از چالش‌های نظام قضایی، بازداشت افرادی است که به‌رغم صدور قرار وثیقه یا کفالت، به دلیل ناتوانی در سپردن وثیقه یا معرفی کفیل مناسب، به ناچار در بازداشت باقی می‌مانند. این وضعیت، علاوه بر افزایش جمعیت کیفری زندان‌ها، هزینه‌های اجتماعی و انسانی قابل توجهی نیز به دنبال داشت.

بررسی آمارها نشان می‌دهد که حدود سه‌چهارم بازداشت‌شدگان به دلیل ناتوانی از سپردن وثیقه یا معرفی کفیل در بازداشت به سر می‌برند. از این میان، ۴۸ درصد به علت ناتوانی در تأمین وثیقه بازداشت شده‌اند که ۳۵ درصد آن‌ها، قرار وثیقه‌ای کمتر از ۵۰۰ میلیون تومان داشته‌اند. همچنین ۲۸ درصد از بازداشت‌شدگان، موفق به معرفی کفیل نشده‌اند که ۲۲ درصد از این افراد با صدور قرارهایی کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان روانه زندان شده‌اند.

**بخشنامه پذیرش
اموال منقول
به عنوان وثیقه**

سند تحول در راستای رفع این مشکل، «متنوع سازی و متناسب سازی وثایق و کفالت ها» را به عنوان یکی از راهکارهای اساسی در نظر گرفت. بر این اساس مقرر شد که وثایق و کفالت ها با توجه به نوع جرایم، درجه مجازات ها و نیز با لحاظ شخصیت، وضعیت فردی و خانوادگی متهمان تعیین شود و سازوکارهای مناسب برای پذیرش اموال منقول همچون خودرو، موتورسیکلت، طلا، سهام بورس اوراق بهادار و موجودی حساب های بانکی به عنوان وثیقه ایجاد گردد.

ساماندهی و کاهش بازداشت های موقت

بازداشتی ها به علت عدم تودیع
وثیقه کمتر از ۵۰۰ میلیون
تومان بازداشت شده اند

بازداشتی ها به علت
عدم تامین وثیقه
بازداشت شده اند

بازداشتی ها به علت عدم
معرفی کفیل کمتر از ۱۰۰ میلیون
تومانی بازداشت شده اند

بازداشتی ها به علت
عدم معرفی کفیل
بازداشت شده اند

سه چهارم آمار بازداشتی متعلق به عجز از تودیع وثیقه و معرفی کفیل است

در همین راستا در برخی مجتمع های قضایی، پارکینگ های ویژه ای برای نگهداری وسایل نقلیه ای که به عنوان وثیقه ارائه می شوند، در نظر گرفته شده است. در این فرایند، پس از احراز مالکیت و بررسی ارزش خودرو یا موتورسیکلت، وسیله نقلیه به پارکینگ منتقل و قبض آن ضمیمه پرونده می شود. همچنین با انعقاد تفاهم نامه با بانک مرکزی، مقدمات وثیقه گذاری طلا همزمان با کارشناسی، ارزیابی و نگهداری توسط بانک کارگشایی و انعکاس نتیجه در سامانه مدیریت پرونده قضایی فراهم شده است. این اقدامات تحولی، ضمن تسهیل فرآیند آزادی متهمان با قرار تأمین مناسب، به کاهش غیرضروری بازداشت ها و صیانت از حقوق شهروندی کمک شایانی کرده است.

فصل سوم

تحول در فرایند اجرای احکام و کنترل مجرمان حرفه‌ای

”

اجرای احکام صادره از مراجع قضایی و کنترل مجرمان حرفه‌ای، خطرناک و سابقه‌دار از مهم‌ترین مراحل تحقق عدالت در اغلب نظام‌های حقوقی است. قوه قضائیه با هدف ارتقای کیفیت این امور، برنامه‌های نوآورانه‌ای را طراحی و اجرا کرده که با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، موجب تسریع در اجرای احکام و کنترل مجرمان حرفه‌ای شده است. در این فصل، چهار محور «بانک اطلاعات هویت ژنتیک ایران»، «پابند الکترونیک»، «کنترل تردد و جلب سراسری به منظور شناسایی متهمان و محکومان متواری» و «پرونده شخصیت متهم» به عنوان نمونه‌هایی از این تحولات بررسی می‌شود.

“

بانکی علیه مجرمان

افزایش امنیت
اجتماعی

کشف جرائم
زنجیره‌ای

پیشگیری از ارتکاب جرایم
و فجایع بعدی توسط
مجرمین حرفه‌ای

دستگیری
سریع‌تر متهمان

رد اتهام
از افراد بی‌گناه

تشخیص هویت مجرمین
با داده‌های ژنتیک

تعیین هویت قربانیان حوادث

مشاغل پرخطر

متوفیان ناشناس

مجرمان و متهمان

۲۰۵
هزار

پروفایل ژنتیکی

ثبت و بررسی داده‌های مربوط به
مجرمین، متهمین و اجساد

۱۰

آزمایشگاه ژنتیک قانونی

تهران / مشهد / اصفهان / ساری / شیراز
تبریز / زاهدان / کرمانشاه / اهواز / رشت

بانک اطلاعات هویت ژنتیک ایران

یکی از چالش‌های دستگاه‌های قضایی و انتظامی، مقابله با مجرمان حرفه‌ای و خطرناک و مرتکبان جرائم خشن است. این دسته از بزهکاران معمولاً با توسل به شیوه‌های متعدد اقدام به پاک کردن آثار برجای مانده در صحنه جرم و فرار از چنگال عدالت می‌کنند. استفاده از فناوری ژنتیک در کشف جرم، یکی از گام‌های تحولی قوه قضائیه برای ارتقای نظام عدالت کیفری است. نخستین بار، در سال ۱۳۸۹ ایده تشکیل این بانک در برنامه پنجم توسعه کشور مطرح شد و با ابلاغ دستورالعمل اجرایی آن توسط رئیس وقت قوه قضائیه در سال ۱۳۹۲، گام‌های عملی برداشته شد. از سال ۱۳۹۴، پروژه وارد مرحله اجرایی شد و ایران به جمع ۸۰ کشور دارای بانک اطلاعات ژنتیک پیوست.

در طول این سال‌ها، تمرکز بر مرتکبان جرائم خشن و تکرارشونده، نمونه‌گیری گسترده از این مجرمان در استان‌های مختلف و توسعه فناوری‌های بومی همچون تولید کیت‌های ژنتیک داخلی، موجب شد بانک اطلاعات هویت ژنتیک ایران توسعه یابد. در حال حاضر در ۱۰ شهر بزرگ، آزمایشگاه‌های تخصصی ژنتیک فعالیت می‌کنند و تاکنون بیش از ۲۰۵ هزار پروفایل ژنتیکی مجرمان به ثبت رسیده است. همچنین با نمونه‌گیری از ۲۵۹ هزار مجرم خطرناک و متوفیان ناشناس، این بانک به ابزاری مؤثر برای تعیین هویت افراد، کشف جرائم زنجیره‌ای و رفع اتهام از بی‌گناهان تبدیل شده است.

مراجع قضائی با استفاده از بانک یادشده کشف علمی جرم و حل معمای بیش از ۱۵۰ پرونده قضایی با استفاده از اطلاعات موجود در بانک ژنتیک، مطابقت کامل اطلاعات در بیش از ۴۵ درصد مجموع پرونده های صحنه جرم که به تازگی توسط فراجا در سامانه بارگذاری شده، تطابق ۹۵۰۰ نمونه بین گروه مجرمین و متهمین حرفه ای در پرونده های قتل، تجاوز جنسی، و سارقین که سابقه تکرار جرم داشته اند.

۱۳۸۹

طرح اولیه در برنامه پنجم توسعه کشور

مسئول اجرا: سازمان پزشکی قانونی

۱۳۹۲

ابلاغ دستورالعمل تشکیل بانک اطلاعات هویت ژنتیک

توسط رئیس قوه قضاییه

۱۳۹۴

آغاز فاز اجرایی و عملیاتی

ورود ایران به جمع ۸۰ کشور دارنده
بانک هویت ژنتیک

۱۳۹۵

تکمیل مرحله اول با تمرکز بر جرایم خشن، خطرناک و تکرارشونده

نمونه‌گیری از مجرمین در پنج استان

۱۴۰۰

طراحی و تولید کیت‌های ژنتیک بومی

توسط مرکز تحقیقات پزشکی قانونی

۱۴۰۳

اخذ بیش از ۲۵۹ هزار نمونه از مجرمان خطرناک

ثبت ۲۰۵ هزار پروفایل ژنتیکی در سامانه

تداوم نهضت خوداتکایی

خودکفایی ۹۵ درصدی در مواد مصرفی آزمایشگاه‌های ژنتیک

پابند الکترونیک سارقان سابقه‌دار

پابند الکترونیک، ابزاری نوین برای نظارت بر افراد تحت مراقبت قضایی است؛ وسیله‌ای که روی پای فرد نصب می‌شود و بدون نیاز به دیوار یا حصار فیزیکی، امکان پایش موقعیت و جابجایی او را فراهم می‌کند. این فناوری به دستگاه قضایی اجازه می‌دهد تا ضمن حفظ آزادی‌های فردی، نظارت دقیق و لحظه‌ای بر محل حضور و تردد وی داشته باشند.

در دی‌ماه ۱۴۰۲، رئیس قوه قضائیه با اجرای طرح استفاده گسترده از پابندهای الکترونیکی برای سارقان سابقه‌دار موافقت نموده و متعاقباً فهرستی از مجرمان دارای بیش از چهار فقره محکومیت کیفری تهیه شد. سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور نیز به عنوان متولی تعیین و این طرح در استان‌ها عملیاتی شد. مطابق این طرح، سارقان سابقه‌دار به مدت دو سال تحت پایش قرار می‌گیرند.

بررسی‌های میدانی حاکی از آن است که با استفاده از پابندهای الکترونیک و پایش لحظه‌ای موقعیت جغرافیایی مجرمان سابقه‌دار، آمار سرقت در استان‌ها کاهش یافته است. در سال ۱۴۰۳ با توزیع و بهره‌گیری از تعداد ۴۶۳۰ پابند الکترونیکی، آمار سرقت ۱۵ درصد نسبت به سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

کنترل تردد و جلب سراسری به منظور شناسایی متهمان و محکومان متواری

شاید بتوان گفت که بزرگترین چالش در مسیر اجرای احکام، متواری شدن متهمان و محکومان است که موجب ناامیدی کسانی می‌شود که برای دادخواهی به دستگاه قضایی پناه آورده‌اند. بی‌اطلاعی ازمحل حضور افراد تحت تعقیب و سهولت جابجایی آنان در سطح کشور و تردد آسان میان حوزه‌های قضایی هم مزید علت شده و به سهم خود، بی‌اعتبار شدن برگه‌های جلب صادره را به دنبال داشت.

این دسته از افراد به سادگی در سطح شهر رفت و آمد داشتند و حتی به عنوان شاکی یا شاهد در مجتمع‌های قضایی حاضر شده و چه بسا تحت عنوان ضامن و کفیل به شعبه شعب دادگاه حتی در همان مجتمع قضائی هم سری می‌زدند اما غالباً شناسایی نشده و از چنگال عدالت می‌گریختند. از این رو یکی از مهم‌ترین راهبردهای کلیدی سند تحول در حوزه تعقیب متهمان و جلب محکومان، استفاده از فناوری‌های نوین و داده‌محور برای دستگیری آنان است. برای تحقق این هدف، دو اقدام کلیدی صورت گرفت: اول آنکه برگه جلب سیار همراه با نیابت سراسری طراحی شد که در تمامی حوزه‌های قضایی معتبر باشد و با جابجایی فرد متواری بین حوزه‌های قضایی، اعتبار خود را از دست ندهد.

دوم اینکه طراحی و استقرار سامانه‌ای هوشمند در دستور کار قرار گرفت و در نتیجه، سامانه کنترل تردد مراجعان به سامانه اطلاعات موثر اشخاص متصل گردید. امروزه این سامانه با رصد داده‌های موجود در بانک اطلاعات متهمان تحت تعقیب و محکومان متواری، چنان قابلیت‌های رافراهم نموده که افراد دارای برگه جلب سیار با نیابت سراسری به صورت لحظه‌ای در مبادی ورودی واحدهای قضایی و انتظامی شناسایی و دستگیر شوند.

سامانه کنترل تردد در دی ماه سال ۱۳۹۹ راه اندازی گردید و ثبت تردد مراجعان به مراجع قضایی در مبادی ورودی برخی مجتمع های قضایی آغاز شد. گزارش های این سامانه در سال های اخیر، نشانگر رشد چشم گیر رصد و پایش مراجعان به واحدهای قضایی کشور است. در سال ۱۴۰۰ تعداد اماکن و ساختمان های مجهز به سامانه کنترل تردد ۴۲۲ مورد بوده است که در سال ۱۴۰۳ این عدد به ۹۲۳ افزایش یافته است.

”

بر اساس آمارهای استخراج شده از سامانه، تعداد تردهای ثبت شده در کلیه واحدهای قضایی سراسر کشور در سال ۱۴۰۱ بیش از ۱۷ میلیون تردد بوده است که با توجه به توسعه زیرساخت ها و گسترش پوشش سامانه این تعداد در سال ۱۴۰۳ به بیش از ۳۴ میلیون رسیده است. همزمان برای تعداد ۸۳۳۷۹۴ نفر متهم تحت تعقیب یا محکوم متواری، برگ جلب سیار همراه با نیابت سراسری صادر شده که بسیاری از آنان توسط همین سامانه شناسایی و دستگیر شده اند.

سامانه کنترل تردد

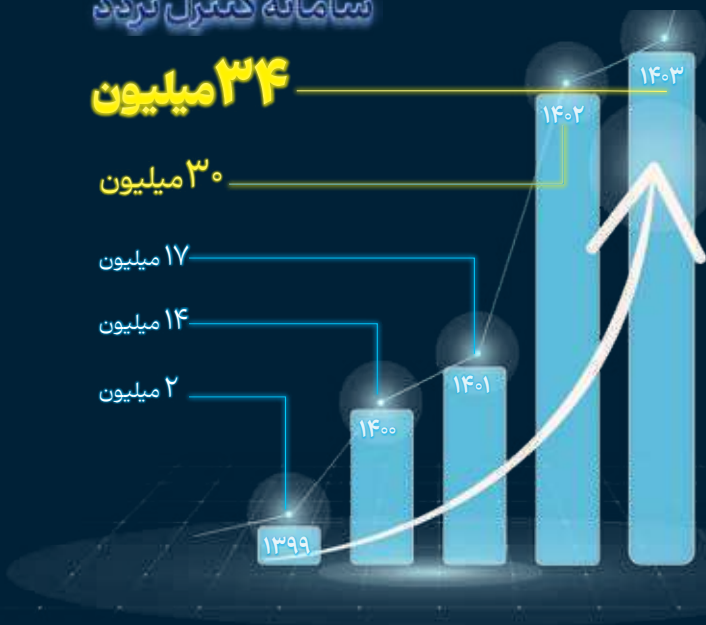
۳۴ میلیون

۳۰ میلیون

۱۷ میلیون

۱۴ میلیون

۲ میلیون

پرونده شخصیت متهم؛ گامی به سوی دادرسی دقیق‌تر و تصمیم‌گیری مناسب‌تر

در فرایند دادرسی کیفری، تمرکز بر «جرم» و «ادله اثبات» به تنهایی، تصویری ناقص از واقعیت پرونده را ارائه می‌دهد. جرم‌شناسان معتقدند برای تحلیل دقیق جرم، علاوه بر عوامل زیستی و اجتماعی نباید از عوامل روحی و روانی یا همان شخصیت بزهکار غافل شد زیرا در بسیاری از موارد، درک درست از شخصیت متهم و سوابق کیفری و شرایط اجتماعی و روانی او می‌تواند مسیر صدور حکم را هموارتر و عادلانه‌تر کند. در همین راستا، پرونده شخصیت متهم به عنوان یکی از ابزارهای مهم قوه قضاییه برای تحقق دادرسی فردمحور و منصفانه، طراحی و اجرا شده است.

پرونده شخصیت، سندی مکمل برای پرونده کیفری محسوب می‌شود و حاوی اطلاعات جامعی از متهم است؛ از وضعیت خانوادگی، سوابق تحصیلی و شغلی گرفته تا وضعیت پزشکی، روان‌پزشکی و سوابق کیفری. هدف از تشکیل این پرونده، ارائه تصویری دقیق‌تر از متهم به مقام قضایی است تا تصمیم نهایی را، نه صرفاً مبتنی بر جرم ارتكابی، بلکه با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و شرایط فردی، اتخاذ کند.

شخصیت مرتکب جرم که مبنای تعیین کیفر در حقوق جزای امروزی است، نه تنها باعث می‌شود که مجازات هر شخص متناسب با شخصیت وی تعیین شود بلکه در بسیاری از موارد نیز، استفاده هدفمند از نهادهای ارفاقی، اعمال تخفیف، اعطای آزادی مشروط یا تعیین مجازات‌های جایگزین حبس و نظایر آن نسبت به وی درگرو داده‌های موجود در پرونده شخصیت و با ملاحظه اموری همچون وضعیت و سابقه او است.

”

در واقع هدف اولیه از اعمال مجازات، اصلاح بزهکاران و اجرای عدالت است و بدیهی است که ویژگی‌های اخلاقی و خصوصیات روحی و جسمی فرد بزهکار که در پرونده شخصیت وی منعکس شده می‌تواند بر تعیین نوع و میزان کیفر تاثیرگذار باشد، موضوعی که تحت عنوان «فردی کردن مجازات» از آن یاد می‌شود. درواقع تشکیل پرونده شخصیت زمینه آن است که قاضی در عین رعایت قانون بتواند مجازات موثری تعیین کند که موجب اصلاح مجرم و مانع تکرار جرم گردد.

اگرچه تشکیل پرونده شخصیت برای همه متهمان الزامی نیست و قانون‌گذار فقط در موارد خاصی، تهیه آن را اجباری دانسته است اما در یک نگاه کلی، نمادی از گام بلند عدلیه به سوی قضاوتی انسانی‌تر، علمی‌تر و عادلانه‌تر است؛ قضاوتی که به جای صدور احکام کلیشه‌ای و یکسان برای افراد متفاوت، تلاش می‌کند برای هر پرونده، حکمی خاص صادر کند.

فصل چهارم

حمایت از اطفال و نوجوانان و اصلاح زندانیان

عدالت تنها در صدور احکام عادلانه خلاصه نمی‌شود؛ عدالت زمانی معنا می‌یابد که فرایند آن از آغاز تا پایان، انسان‌محور، بازدارنده و بازتوان‌کننده باشد. زندان و مجازات، اگرچه بخشی اجتناب‌ناپذیر از نظام عدالت کیفری‌اند، اما کارکرد آن‌ها در نگاه تحولی، صرفاً تنبیه نیست بلکه بستری برای بازسازی زندگی انسان است. در سال‌های اخیر، دستگاه قضایی با نگاهی نوبه‌مقوله «عدالت اجتماعی»، مجموعه‌ای از سیاست‌ها و اقدامات تحولی را در دستور کار قرار داده که نه تنها حقوق زندانیان را در بستر قانون صیانت می‌کند، بلکه زمینه بازگشت مؤثر آنان به جامعه را نیز فراهم می‌سازد و به آنها این امکان را می‌دهد که علاوه بر جبران گذشته، با یادگیری مهارت‌های حرفه‌ای و اجتماعی، بستری امن برای زندگی خود و خانواده‌شان فراهم سازند. این فرصت، علاوه بر کاهش احتمال تکرار جرم و بازگشت به زندان، مانع رشد ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی در میان خانواده زندانیان می‌شود. علاوه بر این، سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، برای رسیدگی به مشکلات همسران و فرزندان خانواده زندانیان که به ناچار بار اقتصادی، اجتماعی و روانی حبس را بر دوش می‌کشند، تمهیداتی اندیشیده است که توسط انجمن حمایت از خانواده زندانیان اجرایی می‌شود.

توق زندگی

کاهش آسیب‌های اجتماعی | مجتمع‌های شوق زندگی در سایه چتر حمایتی عدلیه

مجتمع‌های شوق زندگی

عدالت اجتماعی، زمانی تحقق می‌یابد که حتی ضعیف‌ترین اعضای جامعه نیز در چتر حمایت نظام حقوقی و قضایی قرار گیرند؛ زنان، اطفال و نوجوانان بی سرپرست یا بدسرپرست، یکی از آسیب‌پذیرترین گروه‌هایی هستند که در صورت غفلت، ممکن است قربانی زنجیره‌ای از آسیب‌های اجتماعی، روانی و حقوقی شوند.

«مجتمع‌های شوق زندگی» نمادی از تعامل و هم‌افزایی میان دستگاه قضایی، سازمان بهزیستی، شهرداری، دستگاه‌های مختلف دولتی و موسسات غیردولتی، با هدف تجمیع نهادهای حمایتی در یک مکان و ساماندهی آسیب‌دیدگان اجتماعی است که به‌عنوان یکی از دستاوردهای تحول‌آفرین، الگویی نوین از حمایت همه‌جانبه را به نمایش گذاشته است. رویکرد و هدف اصلی این مجتمع‌ها، که بر اساس تکالیف سند تحول قضائی و به منظور تسریع در ارائه خدمات اداری و قضائی به کودکان

و نوجوانان تحت سرپرستی سازمان بهزیستی ایجاد شده اند، حفظ اطفال و نوجوانان در بستر خانواده است؛ خانواده‌ای که در غیاب خانواده زیستی، بتواند جایگزینی امن باشد. به منظور تحقق این هدف و بارویکرد تسریع و تقویت نظارت قضایی در اجرای «قانون حمایت از اطفال و نوجوانان» اقدامات موثر ذیل صورت گرفته است:

تسهیل در واگذاری سرپرستی به خانواده‌های جایگزین مناسب از طریق متناسب‌سازی ضمانت‌های مالی، تسریع فرایند احراز صلاحیت سرپرست و همچنین تقویت نقش مددکاران اجتماعی برای تشخیص صلاحیت واگذاری

تقویت نظارت قضایی بر فرایند شناسایی، پذیرش، نگهداری، حمایت و توانمندسازی اطفال و نوجوانان در معرض خطر متنوع‌سازی شیوه‌های سرپرستی از جمله نگهداری‌های موقت، سرپرستی توافقی و ارتقای ظرفیت امین موقت

”

مجمع شوق زندگی، برای اولین بار در سال ۱۴۰۰ در شهر مشهد تشکیل شد و با پیگیری‌های بعمل آمده طی سالهای اخیر، این تعداد اکنون به ۱۸ مورد افزایش یافته است. گسترش این تجربه موفق در سطح کشور بر اساس اقتضائات هر منطقه و در نظر گرفتن ویژگی‌های بومی و آمایش سرزمینی، یکی از اهداف دستگاه قضائی در سالهای آتی است. هم‌اکنون این مجمع‌ها در استان‌هایی مانند تهران (۲ شعبه)، مشهد (۲ شعبه)، قم، گلستان، فارس، خوزستان، البرز، زنجان، اصفهان، کرمانشاه، لرستان، خراسان شمالی، سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی، ایلام، گیلان و مرکزی در حال فعالیت هستند. استان‌های خراسان جنوبی، کرمان، همدان، قزوین و یزد نیز در آستانه راه اندازی این مراکز قرار دارند. همچنین با متنوع سازی شیوه‌های سرپرستی، زمان فرایند تعیین سرپرست یا امین موقت، از حدود ۲۰۰ روز به ۲۰ روز کاهش یافته است.

حمایت و رسیدگی به پرونده‌های اطفال و نوجوانان

کاهش فرآیند تعیین سرپرستی و یا امین موقت
کودکان از ۲۰۰ روز به ۲۰ روز

حمایت از خانواده‌های زندانیان، ترمیم آسیب‌های خاموش

حبس یک فرد، تنها مجازات یک شخص نیست؛ بلکه اگر سازوکارهای حمایتی وجود نداشته باشد می‌تواند به مجازات ناخواسته‌ای برای خانواده او نیز تبدیل شود، همسران، فرزندان و والدین زندانیان، در معرض طیف وسیعی از آسیب‌های اقتصادی، روانی و اجتماعی قرار می‌گیرند که می‌تواند چرخه فقر و جرم را بازتولید کند. با درک این واقعیت، قوه قضائیه در چارچوب سند تحول قضایی، حمایت از خانواده‌های زندانیان را به عنوان یکی از مأموریت‌های مهم خود، به منظور جلوگیری از گسترش تبعات اجتماعی حبس و تلاش برای حفظ کرامت خانواده‌های زندانیان، در دستور کار قرار داده است.

خانواده زندانیان
زیر چتر حمایتی دستگاه قضایی

پوشش ۵۸

هزار و ۶۹۸ خانوار

تحت حمایت خدمات انجمن‌های حمایت از زندانیان در سال ۱۴۰۲

رشد ۱۵ درصدی نسب به سال قبل

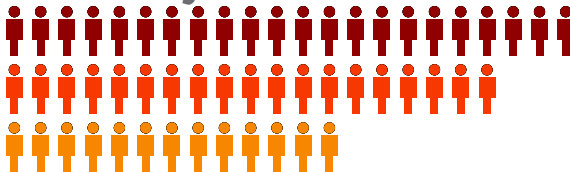

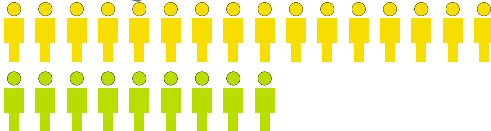
در این راستا، انجمن‌های حمایت از زندانیان به‌عنوان بازوی عملیاتی دستگاه قضایی در این حوزه، نقشی محوری ایفا می‌کنند. این انجمن‌ها در حال حاضر بیش از ۵۸ هزار خانواده زندانی را تحت پوشش خدمات خود دارند. تأمین نیازهای معیشتی با هدف برداشتن بار از زندگی و ممانعت از ایجاد بزه‌های جدید، حمایت تحصیلی از فرزندان زندانیان، اهدای کمک‌های نقدی موردی و مستمر، حمایت‌های درمانی، برگزاری دوره‌های حرفه‌آموزی شغلی برای دستیابی خانواده‌ها به درآمد مستمر، معرفی به نهادهای حمایتی متخصص در حوزه‌های مختلف، رایزنی‌های با بانک‌ها به منظور اعطای تسهیلات اشتغال، مشاوره‌های روان‌شناسی و حقوقی و... از جمله خدماتی است که توسط انجمن‌های حمایت، با همکاری سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی و کمک‌های خیرین، به خانواده زندانیان ارائه می‌شود.

برای نمونه، در سال ۱۴۰۳ تعداد ۸،۷۵۳ خانواده زندانی از این طریق به کمیته امداد امام خمینی (ره) معرفی شده‌اند تا از حمایت‌های مالی و معیشتی برخوردار شوند. در همین مدت، ۱،۵۷۱ نفر از اعضای خانواده زندانیان، پس از ارزیابی و سنجش توانمندی‌ها، در کارگاه‌هایی که توسط انجمن و با کمک خیرین و متناسب با تقاضای بازار تجهیز شده است، تحت آموزش فنی و حرفه‌ای قرار گرفته و مشغول به کار شده‌اند تا از این طریق بتوانند ضمن کسب تجربه، تولیدات خود را بفروش رسانده و کسب درآمد کنند.

۸۷۵۳ نفر

۱۵۷۱ نفر

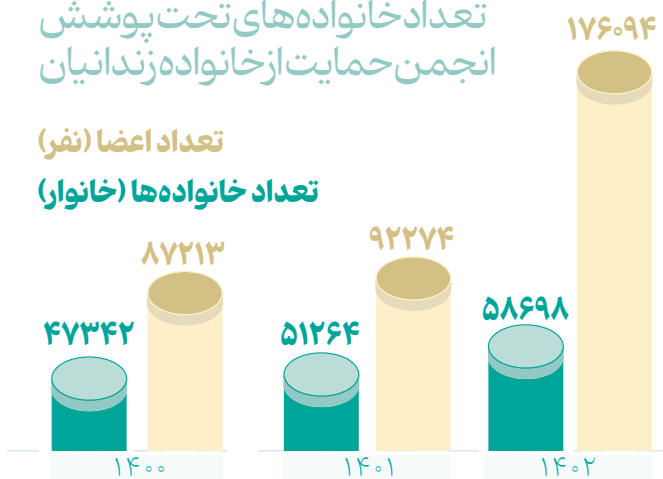
”

تعداد خانواده‌های تحت پوشش انجمن حمایت از خانواده زندانیان

تعداد اعضا (نفر)

تعداد خانواده‌ها (خانوار)

انواع کمک‌ها به خانواده زندانیان

۱۰ هزار و ۲۱۷ خانوار

پرداخت مستمری

۱ هزار و ۶۳۷ نفر

تامین ابزار کار خانگی

۶۰۰ خانواده

تامین ودیعه مسکن

۸۳۵ خانوار

تامین کالای اساسی

اشتغال زندانیان؛ هر زندان یک کارگاه تولید

تحقق عدالت اجتماعی، بدون پرداختن به مسئله اشتغال زندانیان، ناقص خواهد بود. اشتغال نه تنها یکی از مؤثرترین ابزارهای اصلاح و بازپروری محکومان است، بلکه گامی اساسی برای کاهش محسوس بازگشت مجرمان به زندان‌ها و کاستن از هزینه‌های جرم و مجازات در جامعه به‌شمار می‌آید. بر همین اساس، قوه قضائیه با رویکردی هدفمند، توسعه نظام اشتغال زندانیان با تکمیل زنجیره تامین مالی، حرفه آموزی و بازاریابی محصولات را یکی از راهبردهای اصلی خود برای اصلاح مجرمان قرار داده است و با گسترش انواع اشتغال درون و بیرون زندان، چشم‌اندازی جدید از توانمندسازی اجتماعی ارائه کرده است.

در حال حاضر، اشتغال زندانیان با همکاری سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی، بنیاد تعاون زندانیان، نهادهای مردمی و شرکتهای دولتی و خصوصی، در محورهایی زیر توسعه یافته است: اشتغال کارگاهی درون زندان، اشتغال نشسته (خوداشتغالی داخل بندهای زندان) و اشتغال در مراکز کارگاهی خارج از زندان.

هر زندان یک کارگاه تولیدی

انواع اشتغال در زندان‌ها

۱ اشتغال در کارگاه زندان

۲ خوداشتغالی در بند و سلول

۳ اعزام به مراکز کارگاهی خارج از زندان

۱۱۴۰۰۰

آموزش ۱۱۴ هزار نفر
در مراکز حرفه آموزی

۱۴۰۲

سال

۴۵۰۰۰

اشتغال ۴۵ هزار
نفر در زندان‌ها

۵ هزار

تولید ۵ هزار نوع محصول
زیر نظر بنیاد تعاون زندانیان

این تقسیم‌بندی باعث شده است امکان بهره‌مندی طیف متنوعی از زندانیان از فرصت‌های شغلی فراهم شود. نتیجه این تلاش‌ها، رشد اشتغال درون زندان‌ها بوده است به طوری که تعداد زندانیان شاغل از ۴۵ هزار نفر در سال ۱۴۰۲ به قریب ۴۸ هزار نفر در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است.

علاوه بر اشتغال، مهارت‌آموزی نیز به عنوان پایه‌ای حیاتی برای اشتغال پایدار در دستور کار قرار گرفته است به گونه ای که تعداد زندانیان تحت آموزش در مراکز حرفه آموزی، از ۱۱۴ هزار نفر در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۱۳۲ هزار نفر در سال ۱۴۰۳ افزایش پیدا کرده است.

”

وجود کارگاه‌های متنوعی از قبیل قالی بافی، خیاطی، تولید مبلی، تولید کفش چرم، فیروزه‌کوبی، تولید دوچرخه، فرافروژه‌سازی، صنایع دستی و... بستری مؤثر برای توانمندسازی زندانیان فراهم کرده‌اند تا آنان نه تنها در دوران تحمل محکومیت، بلکه پس از آزادی نیز با برخورداری از مهارت‌های شغلی، توان ورود به بازار کار و بازگشت به زندگی سالم اجتماعی را داشته باشند.

فروشگاه حامی

بازار حمایت از تولیدات مددجویان

فروشگاه اینترنتی حامی بازار
hamibazar.com

تاسیس ۱۳۸۸

فروشگاه زنجیره‌ای حامی
در سراسر کشور

توسعه استفاده از نهادهای ارفاقی؛ کاهش مجازات زندان

یکی از جلوه‌های تحول در سیاست کیفری دستگاه قضایی، گسترش کاربرد نهادهای ارفاقی و جایگزین‌های حبس است؛ استفاده از نهادهای ارفاقی پیشینه‌ای طولانی در سیاست قضایی ایران دارد اما گرایش به این نهادها در سال‌های اخیر، به‌علت ازدحام جمعیت کیفری و مشکلات اداره زندان‌ها، پس از تصویب قانون کاهش مجازات حبس تعزیری (۱۳۹۹)، شتاب بیشتری گرفته و شمار زیادی از جرایم که در گذشته، شامل تخفیف یا تعلیق یا نظام نیمه‌آزادی یا مراقبت الکترونیکی نبودند، با تحولات جدید مشمول این مقررات شدند. این رویکرد نه تنها با فلسفه اصلاح و تربیت همخوانی دارد، بلکه هزینه‌های مادی و انسانی ناشی از حبس‌های غیرضرور و ازدحام جمعیت کیفری زندانها را کاهش داده و مسیر را برای تحقق عدالت هموارتر کرده است.

نهادهای ارفاقی متأثر از مکتب عدالت ترمیمی بوده و در راستای اعمال اصل تناسب میان جرم و مجازات، اصلاح بزه کار، جبران خسارات بزه دیده و ترمیم جامعه ایجاد شده‌اند، این نهادها طیف وسیعی از مقررات معاف‌کننده و تخفیف‌دهنده مجازات را در برمی‌گیرند، مجازات‌های جایگزین حبس، تعویق صدور حکم، تعلیق تعقیب یا تعلیق اجرای مجازات، عفو، تخفیف یا تبدیل مجازات یا توقف موقت مجازات و آزادی تحت مراقبت الکترونیکی، ابزارهایی هستند که قاضی را قادر می‌سازند تا با در نظر گرفتن ویژگی‌های شخصیتی مجرم، شرایط اجتماعی و میزان تأثیرگذاری جرم، حتی الامکان از اعمال و اجرای مجازات حبس خودداری کند.

”

موافقت با عفو، آزادی و تخفیف مجازات ۱۷۶۰ نفر از محکومین (۱۶۸۰ مرد شامل ۱۸ نفر از اتباع خارجی و ۸۰ زن شامل ۲ نفر از اتباع خارجی) در سراسر کشور در سه ماهه اول سال ۱۴۰۲

بخشی از نتایج بکارگیری نهادهای ارفاقی در اصلاح مجرمان

طی سال ۱۴۰۳:

۱۵,۲۵۳ نفر از زندانیان تحت نظارت سامانه های الکترونیکی قرار گرفته اند.	L
۱۴۱,۷۴۷ نفر از زندانیان به پرداخت جزای نقدی محکوم شده اند.	L
۲,۹۷۹ نفر از زندانیان به محرومیت از حقوق اجتماعی محکوم شده اند.	L
۸,۲۸۱ نفر، ملزم به ارائه خدمات عمومی رایگان گشته اند.	L
۴,۲۱۴ نفر به پرداخت جزای نقدی روزانه محکوم شده اند	L
۱,۲۰۲ نفر تحت دوره مراقبت قرار گرفته اند.	L

فصل پنجم

صلح و سازش

در بسیاری از پرونده‌ها، آنچه میان دو طرف دعوا قرار دارد فقط اختلاف حقوقی یا قضایی نیست؛ بلکه انبوهی از سوء تفاهم‌ها، خشم‌های انباشته، زخم‌های قدیمی و امیدهای گسسته است. رسیدگی قضایی، حتی اگر دقیق و منصفانه باشد، همیشه نمی‌تواند تمام این ابعاد انسانی را پوشش دهد. به همین دلیل، در سال‌های اخیر سازوکارهایی شکل گرفته‌اند که پیش از صدور حکم، فرصت گفت‌وگو و ترمیم روابط را فراهم می‌کنند.

«دادگاه‌های صلح» با تکیه بر گفت‌وگو و داوری مرضی‌الطرفین، امکان حل‌وفصل ساده‌تر برخی اختلافات را خارج از مسیر رسمی دادگاه‌ها فراهم کرده‌اند. «مشاوره‌های خانواده» نیز با ایجاد مکثی در روند طلاق، به زوجها برای بازنگری یا کاهش آسیب کمک کرده‌اند. و در حوزه‌ای حساس‌تر، تلاش برای مصالحه در پرونده‌های قصاص با همکاری نهادهای مردمی و خانواده‌ها، راه را برای پایان مسالمت‌آمیز برخی از دشوارترین پرونده‌ها هموار کرده است. در جامعه‌ای که اختلاف و تعارض، هرچند ناخواسته، بخشی از واقعیت زیست جمعی است، سازوکارهایی که امکان گفت‌وگو، تفاهم و بازسازی اعتماد را فراهم می‌کنند، بیش از هر زمان دیگری ضروری‌اند. عدالت، در معنای عمیق خود، همیشه به دنبال پیروزی یک‌طرفه نیست؛ گاه در دل کوتاه‌آمدن و درک متقابل، حقیقتی ژرف‌تر از آنچه در دادنامه‌ها می‌نشیند، نهفته است.

این فصل، مرور کوتاهی است بر تجربه‌هایی که نشان می‌دهند صلح و سازش، نه فقط یک آرزو، بلکه راه‌حلی عملی و قابل پیگیری در دل نظام قضایی است، به‌ویژه وقتی ابزارها، افراد و اراده‌ای برای ممکن کردن آن وجود داشته باشد.

ایجاد دادگاه صلح

با توجه به اینکه بخشی از پرونده‌های قضایی با تحقق صلح و سازش میان طرفین خاتمه می‌یابد، توسعه سازوکارهای مؤثر در این زمینه می‌تواند از شکل‌گیری دعاوی جدید جلوگیری کرده، موجب کاهش ورودی پرونده‌ها شود و در عین حال نظم اجتماعی و آرامش عمومی را تقویت کند. از این رو، نهادهای ساز صلح و سازش، به عنوان راهکاری کلیدی در مدیریت اختلافات، همواره مورد تأکید دستگاه قضایی بوده است.

ابتکاری نوین برای حل و فصل دعاوی با مصالحه و سرعت بیشتر

براساس ماده ۴ قانون شوراهای حل اختلاف مصوب ۲۲ شهریور ۱۴۰۲

امکان رسیدگی پرونده‌ها در ساعات غیراداری و روزهای تعطیل

فرایند دادرسی آسان‌تر، کوتاه‌تر و با هزینه کمتر

دعاوی خانواده راجع به جهیزیه، مهریه و نفقه تا نصاب یک میلیارد ریال به استثنای مشمولین ماده ۲۹ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱

تقاضای سازش موضوع ماده (۱۸۶) قانون آ.د.م. مصوب سال ۱۳۷۹

دعاوی مالی تا نصاب یک میلیارد ریال

جنبه عمومی و خصوصی کلیه جرائم غیرعمدی ناشی از کار یا تصادفات رانندگی

دعاوی حقوقی تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق

جرائم عمدی تعزیری مستوجب مجازات درجه هفت و هشتم

دعاوی مربوط به تخلیه و تعدیل اجاره‌بها به جز دعاوی مربوط به سرقتی و حق کسب و پیشه

دعاوی اصلاح شناسنامه، استرداد شناسنامه، اصلاح مشخصات مدرک تحصیلی، الزام به اخذ پایان کار، اثبات رشد، الزام به صدور شناسنامه، تصحیح و تغییر نام

اعسار از پرداخت محکوم به

تأمین دلیل

انحصار وراثت، تحریر ترکه، مهر و موم و رفع آن

قوه قضاییه در راستای جلب مشارکت مردم در حل و فصل اختلاف اقدام به ایجاد شوراهای حل اختلاف کرد و در گذر زمان برای نظم دادن و ایجاد ساختاری منظم دادگاههای صلح ایجاد شدند، براساس قانون شوراهای حل اختلاف مصوب ۱۴۰۲ و تدوین آیین نامه اجرایی آن، شوراهای حل اختلاف در معیت و تحت نظارت دادگاههای صلح و سایر مراجع قضایی فعالیت می کنند و صرفاً امر صلح و سازش طرفین دعوا را تسهیل می نمایند.

بر اساس ماده ۱۲ قانون شوراهای حل اختلاف، صلاحیت دادگاههای صلح شامل دعاوی مالی تا سقف یک میلیارد ریال، دعاوی تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق، دعاوی مربوط به جهیزیه، مهریه و نفقه تا سقف مذکور، تخلیه مستأجر، اعسار از پرداخت محکوم به، تأمین دلیل، درخواست سازش، جرائم غیر عمدی ناشی از کار یا تصادف رانندگی، جرائم عمدی سبک و برخی دعاوی مربوط به اسناد هویتی تحصیلی است.

رسیدگی به جرائم در دادگاه صلح، بدون نیاز به انجام تحقیقات مقدماتی توسط دادسرا و تنظیم کیفرخواست انجام می شود. این دادگاه می تواند در ساعات غیراداری یا ایام تعطیل نیز فعال باشد. چنانچه پرونده مربوط به اختلاف میان اشخاص باشد، دادگاه در ابتدای رسیدگی تلاش می کند موضوع را برای سازش به اعضای شورای حل اختلاف یا میانجی گرا رجاع دهد و در صورت حصول سازش ظرف دو ماه، طبق مقررات اقدام می کند؛ در غیر این صورت قاضی دادگاه به دعوا رسیدگی و رأی صادر می کند. دادگاههای صلح از شهریور ۱۴۰۳ رسماً فعالیت خود را آغاز کرده اند و تا پایان سال ۱۴۰۳ شعب این دادگاه در تمامی استان ها راه اندازی شد. بر اساس قانون جدید، شورای حل اختلاف در معیت و تحت نظارت دادگاه های صلح و سایر مراجع قضایی فعالیت می کنند و صرفاً به صلح و سازش می پردازند.

”

استقرار یک شعبه شورای حل اختلاف در معیت دادگاه صلح

نحوه عملکرد دادگاه های صلح

اگر قابلیت سازش داشته باشد:

به شعبه حل اختلاف مستقر در دادگاه ارجاع می شود

اگر سازش حاصل نشد:

قاضی دادگاه صلح رای صادر می کند

در حال حاضر، تعداد کل شعب مصوب دادگاه صلح در کشور ۱۹۱۸ شعبه است که از این میان، ۱۴۹۳ شعبه معادل ۷۸٪ فعال هستند.

سامانه مشاوره خانواده

گاهی صلح، نه در پایان نزاع، بلکه در آغاز گفت‌وگو متولد می‌شود. پیش از آن‌که اختلاف به دادخواست برسد، پیش از آن‌که زخم‌ها به کینه بدل شوند، گاه تنها یک گفت‌وگوی عمیق، صادقانه و همراه با درک متقابل می‌تواند مسیر زندگی را تغییر دهد. یکی از چالش‌های مزمن نظام قضایی، افزایش نگران‌کننده‌ی پرونده‌های خانوادگی است؛ به‌ویژه در حوزه‌ی طلاق و ورود زودهنگام اختلافات زناشویی به فرآیند رسمی رسیدگی حقوقی. این روند، فراتر از یک مسأله قضایی، زنگ خطری برای ساختار اجتماعی است؛ چرا که خانواده، سلول بنیادین جامعه و بستر شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی انسان‌هاست. اگر جایی خانواده ضربه بخورد، مطمئن باشید آن جامعه نیز از درون تهی خواهد شد و چیزی جز ساختاری بی‌هویت و ناپایدار برجای نخواهد ماند.

”

سامانه مشاوره

نسخه رهایی بخش کاهش احکام قضایی در دعاوی خانواده

در کشورهای توسعه یافته، بحران هویت ناشی از فروپاشی نهاد خانواده، امروز به یک مسأله کلان اجتماعی تبدیل شده است؛ جایی که دوری از خانواده نهادینه شده و جامعه، به سمت ازدست دادن پیوستگی انسانی و اجتماعی خود پیش رفته است. اما اگر ما بتوانیم خانواده را مصون نگه داریم، حتی در شرایط پرمخاطره نیز می‌توانیم جامعه‌ای با هویتی واحد، منسجم و پویا داشته باشیم.

در پاسخ به این وضعیت، «سامانه مشاوره خانواده» طراحی و راه اندازی شد؛ تلاشی نظام‌مند برای مداخله‌ی زودهنگام، پیش از ورود اختلافات به عرصه‌ی قضایی. این سامانه بستری فراهم کرده است برای گفت‌وگو، درک متقابل و بازسازی روابط در حال گسست؛ فرصتی برای شنیدن پیش از قضاوت و ترمیم پیش از گسست.

با بهره‌گیری از ظرفیت بیش از ۵۰۰ مرکز مشاوره‌ی رسمی و معتمد در سراسر کشور، این سامانه زوجین را به شکل هوشمند به مراکز تخصصی متصل می‌کند تا بتوانند از خدمات مشاوره‌ی روان‌شناختی، حقوقی و تربیتی برخوردار شوند. در سال ۱۴۰۳ حدود ۳۰ درصد از زوجین پس از طی جلسات مشاوره، تصمیم به ادامه زندگی مشترک گرفتند. این آمار نشان می‌دهد که وقتی در جای درست و زمان درست، گوش شنوایی وجود داشته باشد، بسیاری از اختلاف‌ها قابل حل‌اند؛ و پیشگیری، نه فقط ممکن، بلکه مؤثر و مقرون به صرفه است.

نکته مهم آن است که نهاد مشاوره‌ی خانواده، صرفاً یک نهاد بالینی یا خدماتی نیست؛ بلکه ساختاری شبه‌حقوقی با پشتوانه‌ی علمی و فرهنگی عمیق است. در جهان، از حدود دو تا سه دهه گذشته، پیوند گسترده‌ای میان روان‌شناسی، مشاوره و فرایندهای رسیدگی قضایی در حوزه خانواده برقرار شده است. تجربه جهانی، و البته پیشینه

فرهنگی و دینی غنی ما، هر دو تأکید می‌کنند که باید در این حوزه به شکل تخصصی، فنی و ساختارمند عمل کرد.

«سامانه مشاوره خانواده»، صرفاً یک ابزار فناورانه نیست؛ تجسمی است از این باور که گفت‌وگو، نخستین گام صلح است، و گاه، تنها شنیدن ناگفته‌ها، می‌تواند مسیر زندگی‌ها را تغییر دهد.

تعداد جلسات برگزار شده

بخشش در پرونده‌های قصاص

در سال‌های اخیر، مواجهه با پرونده‌های قتل عمد و درخواست قصاص، صرفاً یک روند کیفری نبوده؛ بلکه به مسیری برای مدیریت تعارض، کاهش تنش، و بازسازی امنیت اجتماعی تبدیل شده است. قوه قضائیه، با عبور از نگاه سنتی صرفاً کیفری، تلاش کرده است امکان مصالحه را نه به عنوان یک راه فرعی، بلکه به عنوان بخشی از روند رسیدگی رسمی، فعال کند.

در همین راستا، «ستاد ملی صبر» (مخفف صلح، بخشایش، رضایت) با هدف سیاست‌گذاری، هماهنگی و پشتیبانی از فرآیندهای صلح و سازش در پرونده‌های مهم، از جمله پرونده‌های قصاص، شکل گرفت. این ستاد با همکاری شوراهای حل اختلاف، سازمان زندان‌ها، نهادهای مردمی، ائمه جمعه، و معتمدان محلی، تلاش می‌کند زمینه گفتگو، تأمل، و گذشت را در بسترهای واقعی و عینی ایجاد کند.

در همین چارچوب، در سال ۱۴۰۳، مجموعاً ۷۷۷ فقره رضایت از اولیای دم در پرونده‌های قتل منجر به قصاص حاصل شد که به سازش انجامید. از این تعداد، ۴۱۷ فقره از طریق شعب شورای حل اختلاف، ۱۲۴ فقره در قالب پویش‌های ستاد ملی صبر و ۲۳۶ فقره نیز با مشارکت دادسراهای سراسر کشور، سازمان زندان‌ها، ستاد دیه استان‌ها، و خیرین محلی حاصل شده است. این آمار، بیانگر تلاش منسجم و میان‌بخشی نهادهای مختلف در ترویج فرهنگ صلح، گذشت و ترمیم آسیب‌ها در جامعه است.

برای درک بهتر روند شکل‌گیری صلح و سازش در پرونده‌های قصاص، نگاهی به آمار سازش در شعب شورای حل اختلاف طی سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳ ضروری است:

”

۱۳۹۹ سال | ۵۸۳ پرونده

۱۴۰۰ سال | ۵۵۴ پرونده

۱۴۰۱ سال | ۵۵۱ پرونده

۱۴۰۲ سال | ۴۴۳ پرونده

۱۴۰۳ سال | ۴۱۷ پرونده

هر کدام از این اعداد، ماجرای تلخی را نشان می‌دهند که در نهایت با گفت‌وگو، پادرمیانی، و گذشت، نه به پایان یک زندگی دیگر، بلکه به نقطه‌ای از ترمیم اجتماعی ختم شده‌اند.

در این مسیر، پرونده‌های قصاص دیگر تنها محل تقابل بین اولیای دم و محکوم به قصاص نیستند. بلکه عرصه‌ای برای ایفای نقش نهادهای واسط، گفت‌وگوی منطقی و مداخله‌گری حرفه‌ای‌اند. در بسیاری از استان‌ها، تیم‌های تخصصی صلح‌یار مستقر شده‌اند و جلسات گفت‌وگوی مستقیم با خانواده‌ها، در داخل یا خارج از زندان، برگزار می‌شود.

نکته قابل توجه این است که این تحولات نه از سر احساسات یا فشار اجتماعی، بلکه بر مبنای مطالعات تطبیقی، تجربیات موفق جهانی و البته پیشینه‌ی فرهنگی بومی طراحی شده‌اند. نهادهای میانجی در بسیاری از کشورها جایگاه رسمی دارند و این تجربه، در ایران نیز به تدریج به بلوغ نزدیک می‌شود.

قوه قضائیه با تکیه بر این رویکرد جدید، در تلاش است که عدالت را تنها در اجرای حکم نبیند، بلکه آن را در بازسازی روابط اجتماعی، کاهش هزینه‌های انسانی، و جلوگیری از چرخه‌های خشونت تعریف کند. مصالحه در پرونده‌های قصاص، تصمیم آسانی نیست؛ اما فراهم کردن شرایط برای گفت‌وگو، همراهی، و در مواردی گذشت، تصمیمی است که می‌تواند جامعه را از خسارت‌های انسانی و روانی درازمدت حفظ کند.

فصل ششم

ارتباط با مردم

”

دستگاه قضایی به منظور ایجاد تحول در فرآیند تحقق عدالت، درصد استفاده حداکثری از ظرفیت‌های مردمی، توسعه روش‌های مشارکتی و غیر قضایی و تقویت ارتباط دوسویه با مردم است. در سال‌های اخیر، قوه قضائیه با بهره‌گیری از ابزارهای فناورانه، توسعه سامانه‌های ارتباطی و بسترسازی برای مشارکت مردمی، سعی نموده است تا با افزایش شفافیت، پاسخگویی و اصلاح فرایندهای سنتی که منتهی به ارتقای دستگاه و کارآمدی آن می‌شود، اعتماد عمومی را افزایش دهد. این رویکرد تحولی در قالب طرح‌هایی همچون راه اندازی سامانه‌های هوشمند مشاوره حقوقی، دریافت گزارش‌های مردمی، نظرسنجی‌های برخط، استفاده از ظرفیت نهادهای مدنی، جلسات هفتگی روسای کل دادگستری استان‌ها و استماع مشکلات شهروندان و همچنین سفرهای رئیسی قوه قضائیه با محوریت ارتباط مستقیم با مردم نمود یافته است. در ادامه، هریک از این موارد به تفکیک بررسی می‌شود.

“

سامانه ارتباطات مردمی ۱۲۹

یکی از مهم‌ترین درگاه‌های ارتباط مستقیم مردم با قوه قضائیه است که به منظور مشاوره، اطلاع‌رسانی و دریافت گزارش‌های مردمی طراحی شده است. این سامانه، با بهره‌گیری از کارشناسان حقوقی مجرب، خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلفی نظیر حقوق مدنی، کیفری، خانواده و سایر حوزه‌های حقوقی را به صورت رایگان و بدون محدودیت جغرافیایی به شهروندان ارائه می‌دهد. خدمات این سامانه به صورت ۲۴ ساعته در دسترس بوده و محرمانگی اطلاعات کاربران به طور کامل رعایت می‌شود.

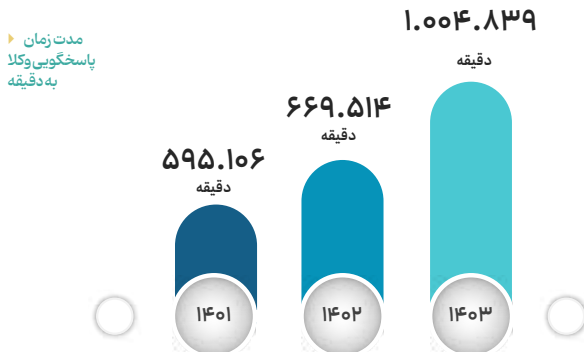
یکی از مزایای کلیدی این سامانه، دسترسی سریع و بی‌واسطه به راهکارهای اولیه و قابل فهم برای حل مسائل حقوقی است که در بسیاری از موارد می‌تواند از تشکیل پرونده‌های غیرضروری جلوگیری نماید.

در سال ۱۴۰۳، تعداد مراجعان به سامانه ۱۲۹ به ۲۸۸,۹۱۹ نفر رسید که نسبت به ۱۶۶,۱۴۳ نفر در سال ۱۴۰۱، رشد ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد. این افزایش چشمگیر، بیانگر اعتماد روزافزون مردم به این سامانه و نقش مؤثر آن در دسترسی آسان به خدمات مشاوره حقوقی است.

همچنین، مجموع مدت زمان پاسخگویی وکلا به تماس‌ها از ۵۹۵,۱۰۶ دقیقه در سال ۱۴۰۱ به ۱,۰۰۴,۸۳۹ دقیقه در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته است که رشد حدود ۶۹ درصدی را نشان می‌دهد. این رشد، علاوه بر نشان دادن افزایش حجم خدمات ارائه‌شده، حاکی از تقویت ظرفیت پاسخگویی و بهره‌وری بالاتر وکلا در ارائه خدمات مشاوره‌ای است.

آمار زیر، بیانگر عملکرد مطلوب سامانه مشاوره تلفنی قوه قضاییه در پاسخگویی به نیازهای حقوقی مردم و ارتقاء سطح دسترسی عمومی به خدمات قضایی است.

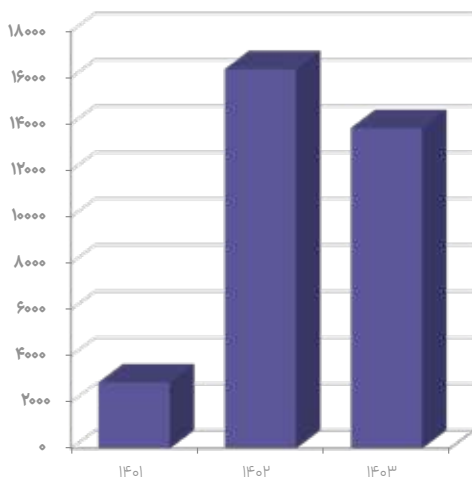
سامانه ارتباطات مردمی عدلیه (سامع)

عموم مردم برای احقاق حقوق خود به مراجع قضایی مراجعه می‌کنند، اما ممکن است در فرآیند رسیدگی با مشکلاتی همچون اطاله دادرسی، تأخیر در اجرای آرا یا نارسایی در فرآیند دادرسی مواجه شوند. برای رسیدگی مؤثر به این مشکلات و فراهم‌سازی امکان ارتباط مستقیم و سریع مردم با قوه قضاییه، سامانه‌ای تحت عنوان «سامع» (سامانه ارتباط مردم و مسئولان قوه قضاییه) راه‌اندازی شد.

سامع، سامانه‌ای غیرحضوری، در دسترس و بدون واسطه برای ثبت و پیگیری شکایات، انتقادات، درخواست‌ها و گزارش‌های مردمی درباره عملکرد دستگاه قضایی کشور است. افراد می‌توانند با ثبت‌نام در این سامانه، موضوعاتی از قبیل درخواست بررسی اطاله دادرسی، اعتراض به نحوه رسیدگی یا اجرای آرا، و سایر اشکالات مرتبط با فرآیند دادرسی را مطرح کرده و پاسخ خود را مستقیماً از مراجع ذی‌ربط، از طریق همین سامانه، دریافت کنند.

تعداد کل
پیام‌های ثبت
شده

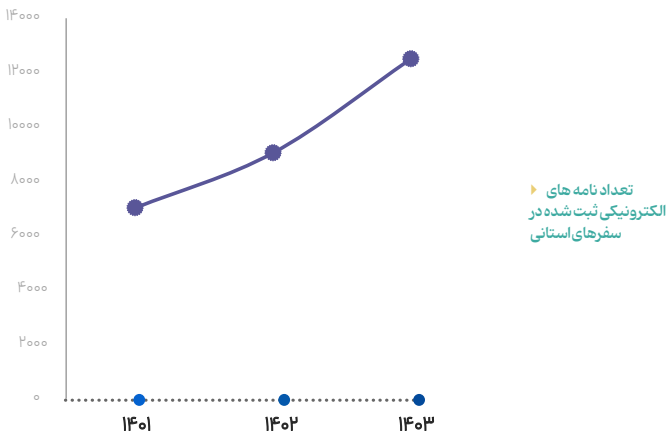

عملکرد سامع در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته است. تعداد کل پیام‌های ثبت‌شده در این سامانه از ۲,۸۵۴ مورد در سال ۱۴۰۱ به ۱۳,۸۳۳ مورد در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته که نشان‌دهنده رشد بیش از ۳۸۵ درصدی است.

همچنین، تعداد نامه‌های ثبت‌شده در جریان سفرهای استانی ریاست قوه قضاییه از ۷,۰۲۳ نامه در سال ۱۴۰۱ به ۱۲,۵۰۲ نامه در سال ۱۴۰۳ رسیده که بیانگر رشد ۷۸ درصدی در این حوزه است.

این آمار گواهی بر اعتماد روزافزون مردم به این بستر ارتباطی و نقش مؤثر سامع در انعکاس مستقیم دغدغه‌های مردمی به مسئولان قضایی کشور است. سامانه جامع ارتباط مردمی قوه قضائیه، سامانه‌ای است که با هدف پیشگیری از تخلفات و جرایم، با اتکا به مشارکت عمومی افراد جامعه راه اندازی شده است. این سامانه، بستری را برای جلب مشارکت‌های داوطلبانه و خوداظهاری مردمی در مسیر کاهش آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از جرائم سازمان‌یافته فراهم نموده است.

سامانه جامع ارتباطات مردمی (سجام)

سجام با هدف افزایش مسئولیت پذیری اجتماعی و کاستن از ورودی پرونده‌ها به دستگاه قضایی، سازوکار دریافت و بررسی گزارش‌های مردمی را در موضوعات مهمی چون مفاسد اقتصادی، قاچاق، احتکار، گران فروشی، تصرف اراضی ملی، آسیب‌های زیست محیطی، جرائم مرتبط با فضای مجازی، مسائل بهداشت و درمان و تخلفات انتخاباتی ساماندهی کرده است.

از ویژگی‌های این سامانه، امکان ثبت نام آسان، عضویت محرمانه، ثبت گزارش به صورت ناشناس، دسترسی راحت حتی از دورافتاده‌ترین مناطق کشور و صدور کد رهگیری ویژه برای پیگیری هر گزارش است. این سامانه با تشکیل هسته‌های تخصصی و ارزیابی ضریب ارزش هر گزارش، فرآیند دریافت، صحت‌سنجی و ارجاع گزارش‌ها را به‌طور نظام‌مند دنبال می‌کند.

از زمان راه اندازی سجام در سال ۱۴۰۱ تا اردیبهشت ۱۴۰۴، تعداد ۲۰۱ هزار و ۲۵۶ نفر به عنوان «دیده‌بان مردمی پیشگیری از وقوع جرم» جذب و سازماندهی شده‌اند؛ در این مدت، سامانه سجام بیش از ۱۵۲ هزار گزارش، مطالبه، انتقاد و پیشنهاد را دریافت کرده است که از این میان ۴۶ هزار و ۸۹۲ مورد به نتیجه رسیده است. جالب توجه اینکه، بیش از ۱۲ هزار گزارش بدون نیاز به ورود به فرآیند قضایی و تشکیل پرونده در محاکم، از طریق نهادهای مرتبط حل و فصل شده است. همچنین بالغ بر ۲۷ هزار گزارش در حال پیگیری توسط نهادهای قضایی و بیش از ۱۰ هزار مورد در دست اقدام نهادهای غیرقضایی است و ۴ هزار گزارش نیز در مرحله بررسی و ارجاع قرار دارد.

نظرسنجی برخط مراجعان

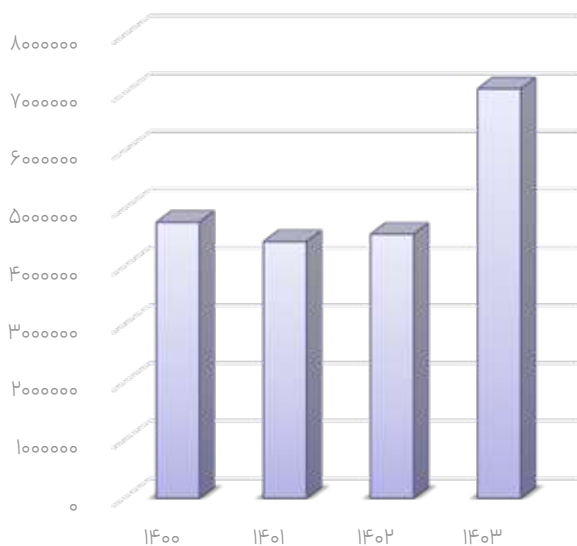

یکی از ابزارهای مهم برای سنجش میزان رضایت عمومی از عملکرد قوه قضائیه، سامانه نظرسنجی برخط مراجعان است که به طور مستمر بازخوردهای مردم را در مراحل مختلف مراجعه به واحدهای قضایی جمع‌آوری می‌کند. در این سامانه، سوالاتی با محوریت میزان رضایت کلی از عملکرد دستگاه قضایی، نحوه رفتار و تکریم ارباب رجوع توسط قضات، میزان رعایت بی‌طرفی و قضاوت عادلانه، رضایت از رفتار کارکنان اداری شعب، میزان رضایت از مدت زمان رسیدگی به پرونده‌ها و ... مطرح می‌شود. پاسخ‌های مردم به این سوالات، نگاه جامعی به دستگاه قضایی ارائه می‌دهد تا ضمن رصد نیروی انسانی، میزان تحقق شاخص‌های کلیدی تکریم ارباب رجوع، مسئولیت‌پذیری و مردم‌داری را در ارزیابی عملکرد کارکنان و مدیران تأثیر دهد.

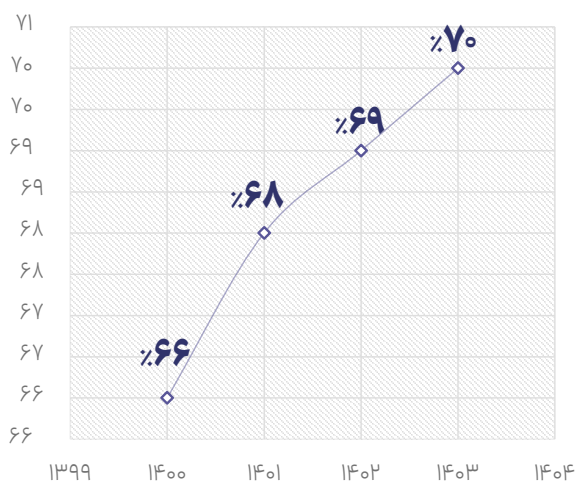
مراجعه‌کننده گرامی به دستگاه قضایی
با سلام
لطفاً با ملاحظه لینک زیر، نسبت به ثبت
نظرات خود در خصوص تجربه حضور در
واحد قضایی اقدام فرمایید.
با تشکر

تعداد نظرات
کل کشور

درصد رضایت
مراجعان

بر اساس داده‌های ثبت شده سامانه در سال ۱۴۰۰ میزان رضایت کلی از عملکرد دستگاه قضائی برابر ۶۶ درصد بوده است که با رشد سالانه یک درصدی این عدد در سال ۱۴۰۳ به ۷۰ درصد رسیده است. این آمار، ضمن آن‌که مسیرهای پیشرفت و نقاط قابل بهبود را روشن می‌سازد، بیانگر اهتمام عدلیه به استقرار رویه‌های پاسخگو و کارآمد در فرآیندهای قضایی کشور است. به واسطه این سامانه، سیاستگذاران می‌توانند بر پایه داده‌های واقعی و از منظر مردم، برنامه‌ریزی‌های اصلاحی و بهبود فرآیندها را پیش ببرند.

”

دستورالعمل مشارکت نهادهای مردمی؛ ورود نهادهای مردمی به فرآیند عدالت؛

با تصویب و ابلاغ «دستورالعمل نحوه مشارکت و تعامل نهادهای مردمی با قوه قضائیه» در اسفندماه ۱۳۹۸، فصل تازه‌ای در نظام عدالت کیفری کشور گشوده شد؛ فصلی که با هدف مردمی‌سازی فرآیندهای قضایی، کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها و بازاجتماعی کردن متهمان و محکومان، زمینه به‌کارگیری نهادهای مردمی به عنوان بازوی کمکی دستگاه قضا را فراهم ساخت.

بر مبنای این دستورالعمل، مراجع قضایی اختیاریافته‌اند در مسیر احراز توبه، ندامت و اصلاح متهمان، نظر مشورتی نهادهای مردمی را دریافت و در تصمیمات خود لحاظ کنند. نهادهایی که به دلیل ارتباط مستقیم با بافت‌های اجتماعی و محلی، در تهیه گزارش‌هایی درباره وضعیت خانوادگی، اجتماعی، شغلی و حتی پزشکی و روانی متهمان نقش آفرین شده‌اند؛ نقشی که به افزایش دقت و واقع‌بینی در فرآیند دادرسی کمک کرده است.

علاوه بر این، نهادهای مردمی در حوزه‌هایی همچون میانجیگری، صلح و سازش، معاضدت حقوقی و روانشناختی، مددکاری اجتماعی، کارآفرینی، حمایت از حقوق شهروندی، پیشگیری از وقوع جرم، صیانت از حقوق عامه، حفاظت از محیط زیست، منابع طبیعی و میراث فرهنگی، و حمایت از زنان، خانواده، کودکان، بیماران ناتوان و بزه‌دیدگان فعال هستند. با راه اندازی سامانه جامع مشارکت مردمی در سال ۱۴۰۰ و آغاز پذیرش شکایات مردمی از فروردین ۱۴۰۱، سازوکارهای جدیدی برای مشارکت نهادهای سیاست‌گذاری، پیشگیری از جرم، حمایت از بزه‌دیدگان، نظارت بر اجرای قوانین و مشارکت در فرآیند رسیدگی قضایی به اجرا درآمده است.

دره‌مین راس‌تا، در سال ۱۴۰۳ بالغ بر ۷۹۱۳ نفر ساعت آموزش برای نهادهای مردمی در سطح کشور برگزار شده و ۷۵۶۲ مشاوره علمی و تخصصی نیز به این نهادهای ارائه گردیده است؛ اقدامی که ظرفیت تخصصی آنان را برای ایفای نقش مؤثرتر در فرآیندهای قضایی تقویت کرده است.

صیانت از حقوق عامه

بند ۲ اصل ۱۵۶ قانون اساسی

حوزه‌هایی که سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند به عنوان مدعی العموم به آن وارد شوند:

محیط زیست	ممدکاری اجتماعی	حمایت از حقوق شهروندی
میراث فرهنگی	کارآفرینی اجتماعی	پیشگیری و مقابله با فساد
منابع طبیعی	حمایت از حقوق بشر	دفاع از آزادی‌های مشروع
امر به معروف و نهی از منکر	سلامت	پیشگیری از وقوع جرم
حمایت از بزه‌دیدگان و خانواده‌ان‌ها	زنان و خانواده	میانجی‌گری
	اطفال و نوجوانان	صلح و سازش
	بیماران ناتوان جسمی و روانی	معاضدت حقوقی و روان‌شناختی

تصویب دستورالعمل مشارکت نهادهای مردمی

ششم اسفندماه ۱۳۹۸

آموزش
و مشارکت
۳۷ نهاد مردمی

آغاز
اعلام شکایت
فروردین ۱۴۰۱

راه‌اندازی
سامانه جامع
مشارکت مردمی
سال ۱۴۰۰

حمایت
از بزه‌دیدگان

پیشگیری
از وقوع جرم

سیاست‌گذاری

اعلام شکایت

مشارکت در
باز اجتماعی شدن
متهم و مجرمان

مشارکت
در فرآیند رسیدگی

نظارت
در اجرای قوانین

میانجی‌گری
و صلح و سازش

سفرها و نشست‌های رئیس و مسوولان عالی‌قوه قضائیه

از سال ۱۴۰۰ تاکنون، رئیس قوه قضائیه ۳۹ سفر به استان‌های کشور انجام داده که شامل ۱۰ سفر در سال ۱۴۰۰، ۸ سفر در سال ۱۴۰۱، ۱۱ سفر در سال ۱۴۰۲ و ۱۰ سفر در سال ۱۴۰۳ بوده است. در سال ۱۴۰۳، سفرهای استانی به استان‌های آذربایجان غربی، هرمزگان، بوشهر، تهران، چهارمحال و بختیاری، سمنان، کرمانشاه، گیلان، کهگیلویه و بویراحمد و کردستان انجام شد.

ویژگی مشترک این سفرها، دیدار مستقیم با مردم و صدور دستورات فوری برای حل مشکلات قضایی و حقوقی آنان بوده است. رئیس قوه قضائیه تأکید دارد که در این سفرها، وعده‌های غیرعملیاتی داده نمی‌شود و تصمیمات بر مبنای پیگیری عملی اتخاذ می‌گردد.

علاوه بر سفرهای استانی، در سال ۱۴۰۳ پنج نشست تخصصی با نخبگان، دانشگاهیان و حوزویان در تهران و استان‌ها برگزار شد. همچنین نشست‌هایی با فعالان اقتصادی در پنج استان (هرمزگان، بوشهر، تهران، سمنان و کرمانشاه) جهت شناسایی موانع تولید و ارائه حمایت‌های حقوقی صورت گرفت.

در عرصه بین‌المللی، سفر رئیس قوه قضائیه به قطر و میزبانی از هیأت عالی‌رتبه قضایی عراق، زمینه توسعه همکاری‌های حقوقی را فراهم کرد. نشست خبری فروردین ۱۴۰۳ با اصحاب رسانه نیز فرصتی برای تشریح سیاست‌های قضایی و شفاف‌سازی عملکرد قوه قضائیه بود.

این مجموعه اقدامات، بازتاب‌دهنده رویکرد میدانی و پاسخگوی دستگاه قضایی در مسیر تحول و ارتباط مؤثر با جامعه است.

سفرها ونشست‌های تخصصی رئیس قوه قضاییه

۳۶ ماه گذشته

سفرهای استانی

باریکرد آسیب‌شناسی
واتخاذ راهکار

برنامه معمول

دیدار دانشجویی
در محیط دانشگاهبازدید از زندان‌ها
ومحاکم قضاییدیدار با قضات
وکارکنان قضایی

شرکت در شورای اداری

دیدار با صنعتگران
وتولیدکنندگان

شرکت در شورای قضایی

بررسی مسائل واتخاذ تصمیم
برای حل مشکلات قضاییسال ۱۴۰۲ بیش از ۴۰۰ هزار ملاقات
مردمی توسط مسئولین رده‌های
مختلف قوه قضاییه انجام شده است

سفرهای خارجی

نشست با قوا

دولت

۱۴۰۱

هفته دولت

۱۴۰۲

هفته قوه قضاییه

مجلس

نشست ۵

با نمایندگان مجلس
کمیسیون
وفراکسیون‌هاسفای
رسمی

۱۴۰۰

قرین خورستان
گلستان خراسان رضوی
سیستان و بلوچستان
ایلام

عراق

سفر ۳ روزه

۱۴۰۲ تا ۲۶ بهمن ۱۴۰۲

قطر

سفر یک روزه

۲۳ خرداد ۱۴۰۳

اقدامات نوآورانه

بازدید چندین ساعتی
انبارهای بنادر، گمرکات
واموال تملیکی

اهدای اسناد رفسنجان
شهرستان قشم
بعد از ۵۱ سال

حل مشکل ۲۰ ساله
تعارض مالکیت
شهرک های بم

اهدای اسناد
به اهالی ۱۰ روستا
و ۴۰ شهر عسلیویه

۱۴۰۱

قم، یزد، خراسان
جنوبی، زنجان، مرکزی،
اصفهان

۱۴۰۲

البرز، کردستان،
آذربایجان شرقی، کرمان،
اردبیل، بوشهر

۱۴۰۳

هرمزگان
و کهگیلویه و بویراحمد

کمیسیون
قضایی
۱۳ شهریور ۱۴۰۱

کمیسیون
اجتماعی
۱۵ شهریور ۱۴۰۱

کمیسیون
تلفیق
۱۳ دی ۱۴۰۱

کمیسیون
صنایع و معادن
۲۱ فروردین ۱۴۰۱

کمیسیون
کشاورزی
۶ شهریور ۱۴۰۱

کمیسیون
عمران
۲۲ مرداد ۱۴۰۱

کمیسیون
برنامه و بودجه
۱۳ شهریور ۱۴۰۱

کمیسیون
امور داخلی کشور
و شوراها
۱۰، ۱۱، ۱۲ شهریور ۱۴۰۱

کمیسیون
اصل
۱۲، ۱۳ شهریور ۱۴۰۱

نشست مشترک
رئیس قوه قضاییه و
شورای عالی دستگاه
قضا با نمایندگان
۸ آذر ۱۴۰۱

نشست با
فراکسیون ارتقاء
سلامت اداری و
مبارزه با فساد
۲ خرداد ۱۴۰۲

نشست
با منتخبین
دوره دوازدهم
۲ اردیبهشت ۱۴۰۳

بوشهر، کرمان،
خراسان رضوی

۱۲ آذر ۱۴۰۱

خراسان شمالی،
مازندران، فارس و
گلستان

(دانشگاه سمنان)

۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۲

۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۲

۱۶ آذر ۱۴۰۲

۵۸ درصد مردم سفرهای استانی
مسئولان قوه قضاییه را در حل مشکلات
خود به صورت نسبی موثر می‌دانند

نشست با دانشجویان

تشکل‌های
دانشجویی

سال ۱۴۰۰

خراسان جنوبی
(دانشگاه بیرجند)

۱۹ آبان ۱۴۰۱

نمایندگان طیف‌های
مختلف دانشجویی
(روز دانشجو)

۱۵ آذر ۱۴۰۱

۱۴۳

نشست با فعالان اقتصادی

سفرهای
غیررسمی

۱۴۰۰

البرز، اصفهان،
هرمزگان، خراسان
رضوی

کارآفرینان
تولیدکنندگان
و شرکت‌های دانش‌بنیان

۴ تیر ۱۴۰۱

نخبگان حوزه‌های
علمی، اقتصادی،
صنعتی و پزشکی

۲۸ شهریور ۱۴۰۱

فصل هفتم

مبارزه با فساد؛
اراده شفاف سازی از
ساختار رفتار

فساد، نه فقط یک انحراف فردی، بلکه گاه محصول ساختارهای معیوب، فرایندهای ناکارآمد و نظارت‌های ناکافی است. از همین رو، برخورد مؤثر با فساد، صرفاً به معنای مجازات مفسدان نیست، بلکه پیشگیری هوشمندانه، بازطراحی فرایندها، و افزایش مشارکت عمومی با هدف تقویت نظارت موثر و هدفمند را نیز در بر می‌گیرد.

مبارزه با فساد همواره یکی از اولویت‌های قوه قضائیه در سیاست‌گذاری بوده است لیکن در سال‌های اخیر تمرکز دستگاه قضایی بر شناسایی ساختارها و زمینه‌های فساد و حذف و اصلاح آنها قرار گرفته است، در این راستا دستگاه قضایی علاوه بر ارتقای نظارت درونی بر کارکنان با هدف صیانت از منابع انسانی خود، به عنوان یکی از متولیان نظارت بر سایر دستگاه‌های کشور نیز تلاش می‌کند به پشتوانه مقرراتی نظیر قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد و قانون شفافیت قوای سه‌گانه، زمینه‌های بروز فساد را شناسایی و مسدود نماید.

از همین رو عدلیه گام‌هایی راهبردی برای مقابله ساختارمند با فساد برداشته است؛ گام‌هایی که از فعال‌سازی گزارشگران مردمی آغاز و تا برخورد با کارچاق‌کن‌ها و دانه‌درشت‌ها و حذف بسترهای فساد از جمله الکترونیکی‌سازی مزایده‌ها ادامه می‌یابد. این مسیر، نماد اراده‌ای است که شفافیت را نه یک شعار تبلیغاتی، بلکه بخشی از فرهنگ سازمانی دستگاه قضایی می‌داند و برای اعتمادسازی عمومی، شیوه‌ای فناورانه تدارک دیده است.

سامانه گزارشگران فساد؛ مردمی سازی مبارزه با فساد

برخلاف مدل های سنتی که مبارزه با فساد صرفاً در سطح برخورد های قضایی و پسینی انجام می شد، امروزه در بسیاری از نظام های پیشرو در مقابله با فساد، مشارکت مردم نه تنها یک امکان، بلکه یک الزام ساختاری تلقی می شود. در همین راستا، قوه قضائیه نیز با راه اندازی «سامانه شکایات و گزارش های فساد» گامی مهم در مسیر شفاف سازی و مردمی سازی نظارت برداشته است. این سامانه که از طریق درگاه <https://136.bazresi.ir/> در دسترس عموم مردم قرار دارد، به دستگاه قضائی این امکان را داده است که از ظرفیت های مردمی برای کشف زود هنگام فساد، شناسایی بسترهای فسادزا و هشدار نسبت به نقاط آسیب پذیر بهره مند شود. این سامانه بستری رسمی و امن برای گزارش تخلفات اداری، مالی و قضایی فراهم کرده تا عموم مردم بتوانند موارد فساد را با اطمینان از حفظ هویت، به صورت مستند و مستدل به دستگاه قضایی اعلام کنند.

فرآیند ثبت گزارش در سامانه، با ورود کاربر به سایت رسمی آغاز و در قالب ۶ مرحله ساده و شفاف وارد چرخه رسیدگی می شود. آمارها حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۳ تعداد شکایات و گزارش فساد واصله به سازمان بازرسی کل کشور، ۱۷۵۲۸۳ فقره بوده است که نسبت به سال ۱۴۰۲ با ۱۴۶۱۲۱ فقره رشد بیش از ۱۹ درصد داشته است. علاوه بر سامانه مذکور، ستاد خبری مرکز حفاظت و اطلاعات قوه قضائیه نیز از طریق سامانه ۱۵۸۰ فرآیند دریافت گزارش های مردمی را تسهیل و تسریع کرده است. در سال ۱۴۰۳ تعداد ۳۷۳،۹۰۰ گزارش مردمی از این مسیر دریافت شده است که نسبت به گزارش های اخذ شده در سال ۱۴۰۲، ۱۱ درصد رشد داشته است.

بزرگ‌ترین درگاه رسیدگی به شکایات مردمی ایران علیه فساد

۱۷۵۲۸۳ هزار

ثبت شکایت

رشد ۱۹ درصدی نسبت به ۱۴۰۲

۶ مرحله طرح شکایت

تصویربرداری از عملیات ضابطان

در دنیای امروز، مفهوم شفافیت و مسئولیت‌پذیری از ارکان اصلی تحقق عدالت به شمار می‌رود. در فرآیندهای قضائی و امنیتی، ضابطان قضائی نقش مهمی در اجرای احکام، حفظ نظم و امنیت، و برقراری عدالت ایفا می‌کنند. اما اجرای این مسئولیت‌ها در مواجهه با افراد، به‌ویژه متهمان، نیازمند نظارت دقیق و مستمر است. نصب دوربین روی لباس ضابطان یکی از اقدامات پیشگامانه‌ای است که در راستای حفظ حقوق متهمان و صیانت از حقوق نیروهای انتظامی و امنیتی صورت گرفته و به عنوان یک ابزار نظارت هوشمند و غیرمستقیم به عنوان ضمانتی برای صحت عملکرد ضابطان عمل می‌کند.

تصور کنید یک ضابط قضایی برای اجرای حکم تفتیش وارد منزل یک شهروند می‌شود. در این صحنه، ممکن است دو روایت متناقض شکل گیرد؛ یکی از سوی ضابط و دیگری از سوی صاحب‌خانه. اما حالا با استفاده از دوربین نصب‌شده روی لباس ضابط، تمام مراحل ورود، بازرسی، گفت‌وگوها، برخوردها و حتی وضعیت محل به‌طور کامل ثبت و ضبط می‌شود. این فیلم نه تنها در صورت بروز اختلاف، مبنای دآوری بی‌طرفانه خواهد بود، بلکه باعث می‌شود هر دو طرف بدانند که در لحظه، رفتاری فراتر از قانون ممکن نیست. این یعنی نظارت لحظه‌ای، شفافیت دائمی.

استفاده از این دوربین‌ها علاوه بر ثبت و ضبط تصاویر و داده‌های مکانی در مراحل مختلف عملیات ضابطان (مانند بازرسی، ورود به منزل، معاینه محل، بررسی صحنه جرم، دستگیری و انتقال متهمان) با در نظر گرفتن حفظ حریم خصوصی افراد، باعث می‌شوند که هیچ بخش مبهمی از مواجهه ضابط با شهروند یا متهم باقی نماند. مجموعه این اقدامات

نمایان‌گر این حقیقت است که عدالت در عصر جدید، نه فقط با قانون بلکه با فناوری نیز تضمین می‌شود. نصب دوربین روی لباس ضابطان، صرفاً یک ابزار نیست؛ نمادی است از عدالتی شفاف، پاسخ‌گو و در معرض دید مردم.

با پیگیری‌های دستگاه قضا و تخصیص منابع مالی در برنامه هفتم توسعه کشور، نصب دوربین بر لباس ضابطان در سال ۱۴۰۲ آغاز شد. هدف نهایی از این اقدام، تجهیز ۸۰ هزار نفر از پرسنل و خودروهای فرجا به دوربین است که برای تحقق این مهم، ۲۰۰ هزار دوربین نیاز است. آمارها حاکی از آن است که تا انتهای سال ۱۴۰۳ تعداد ۴۱ هزار دوربین مورد نیاز فراهم شده و ۱۱ هزار دوربین به صورت برخی به مراکز کنترل متصل شده‌اند.

نصب دوربین روی لباس ضابطان

گامی مهم برای حفظ حقوق متهمان و صیانت از نیروهای انتظامی و امنیتی

اهداف

۳

ایجاد بستر نظارت
بر رفتار ضابطان

۱

جلوگیری از
تضییع حقوق
متهمان

۴

دفاع مستند از ضابطان
در برابر تهمت‌ها
و صحنه‌سازی‌ها

۲

پیشگیری از
تخلف ضابطان

”

تأمین هزینه‌های مالی در بودجه و برنامه هفتم توسعه بایگیری های دستگاه قضا

۱۴۰۲

آغاز نصب دوربین
بر لباس ضابطان

۲۰۰ هزار
دوربین مورد نیاز

به منظور تجهیز ۸۰ هزار نفر
پرسنل و خودروهای فراجا

تأمین ۴۱ هزار دوربین روی لباس در سال ۱۴۰۲

اتصال ۱۱ هزار دوربین به صورت برخط به مراکز کنترل

ثبت داده مکانی و تصویربرداری
از محل انجام عملیات ضابطان

- بازرسی
- ورود
- بررسی صحنه جرم
- توقیف و نگهداری اشیاء مشکوفه
- معاینه محل
- دستگیری و انتقال متهمان و مجرمان
- بارعایت حریم خصوصی

شناسایی شهود حرفه‌ای؛ گامی مؤثر در پالایش نظام دادرسی

یکی از آسیب‌های قدیمی در فرآیند رسیدگی قضایی، ظهور و گسترش پدیده‌ای موسوم به «شهود حرفه‌ای» بوده است؛ افرادی که با هدف کسب منافع شخصی یا به واسطه داشتن روابط خاص، در دعاوی مختلف، مکرراً به‌عنوان شاهد حاضر می‌شوند، بی‌آنکه ارتباطی با موضوع یا طرفین دعوا داشته باشند. حضور این‌گونه شهود، اعتماد عمومی به فرآیند دادرسی را خدشه‌دار نموده و می‌تواند در مسیر تحقق عدالت انحراف ایجاد کند.

به‌رغم آنکه شهادت دروغ در مقررات جزایی کشور، جرم‌انگاری شده است، لیکن مجازات‌های تعیین شده بازدارنده نبوده و عده‌ای از افراد سودجو، ادای شهادت در مراجع قضایی را شغل و حرفه خود قرار داده‌اند. قوه قضائیه در پاسخ به این چالش اقدام به راه‌اندازی «سامانه شهود حرفه‌ای» نموده است؛ سامانه‌ای که با ثبت و رصد مشخصات دقیق افرادی که قصد ادای شهادت دارند از پذیرش شاهدان حرفه‌ای جلوگیری می‌نماید. این اقدام هوشمندانه، به یکی از مصادیق مهم «عدالت پیشگیرانه» بدل شده و موجب کاهش مؤثر حضور شهود غیرواقعی و شهادت غیرموتق در محاکم شده است.

آمارها حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۰، تعداد شهود حرفه‌ای شناسایی شده و ثبت شده در سامانه‌های نظارتی ساما ۸/۶۹۴ نفر بوده‌اند که این میزان تا پایان سال ۱۴۰۳ به ۹/۲۹۹ نفر افزایش یافته است، گامی مؤثر در صیانت از شأن شهادت و افزایش دقت آرای قضایی است.

شناسایی و رفع بسترهای فساد

یکی از اقدامات محوری قوه قضائیه در سال‌های اخیر، تمرکز بر شناسایی و انسداد گلوگاه‌های فساد را بوده است؛ نوعی مبارزه‌ی عمیق و با اهمیت که مسیر مقابله با فساد را از درمان به پیشگیری تغییر داده است. ویژگی مهم این چرخش تحول‌آفرین، تمرکز بر شناسایی عوامل، اصلاح ساختارها و حذف فرایندهای فسادزایی باشد. این شناسایی، حاصل نظارت‌های میدانی، پایش‌های سیستمی، گزارش‌های مردمی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در سطح ملی بوده است. بی‌تردید، تدوام این رویکرد و تسری آن به همه نهادهای اجرایی، باعث کاهش محسوس مفاسد و موجب ارتقای سلامت اداری، بهبود عملکرد حکمرانی و ترمیم سرمایه اجتماعی نظام خواهد شد.

طی سال‌های اخیر از سوی سازمان بازرسی کل کشور تعداد ۲۳۴ گلوگاه فساد با تمرکز بر نظام‌های پولی و بانکی، خصوصی سازی، مالیاتی، ارز دولتی، واگذاری اراضی و معادن، تغییر کاربری‌ها و اعطای مجورها و ... در دستگاه‌ها و فرآیندهای اداری شناسایی شده است؛ نقاطی که امکان سوءاستفاده، رانت، تبعیض یا تخلف در آنها بسیار زیاد بود.

از میان گلوگاه‌های مذکور، ۵۹ مورد طی سالهای ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به طور کامل مسدود یا اصلاح شده‌اند؛ این گلوگاه‌ها که عمدتاً به دلیل خلأهای قانونی، رویه‌های غیرشفاف، مجوزهای رانته، ناکارآمدی در کنترل منابع عمومی و ... ایجاد شده بودند با ارسال گزارش‌های هشدار به مدیران و اصلاح یا تدوین قوانین و مقررات لازم، مسدود گردیده‌اند.

مزایده‌های الکترونیک؛ شفافیت در فرایند فروش اموال

برگزاری مزایده‌های الکترونیک در قوه قضائیه، یکی از مصادیق مهم شفاف‌سازی به شمار می‌رود. تا پیش از این، مزایده‌های مربوط به فروش اموال توقیف‌شده در شعب اجرای احکام، دوایر اجرای ثبت و ادارات تصفیه امور ورشکستگی، به شکل سنتی انجام می‌شد و آسیب‌هایی از قبیل فروش اموال پایین‌تر از قیمت واقعی، اطلاع‌رسانی محدود، فساد ناشی از فرآیندهای انسان‌محور، اتلاف وقت، مراجعات گسترده حضوری و نابرابری در دسترسی متقاضیان از اقصى نقاط کشور به آن وارد بود.

برگزاری مزایده‌های یادشده به صورت الکترونیک، بخش مهمی از این چالش‌ها را برطرف نموده است. این شیوه علاوه بر حذف هزینه‌های غیر ضروری و کاهش بروکراسی اداری، موجب افزایش شفافیت و ایجاد فضای رقابتی میان متقاضیان می‌شود که نتیجه آن فروش مال با عادلانه‌ترین قیمت و رعایت مصلحت طرفین خواهد بود.

در سال ۱۴۰۳، تعداد مزایده‌های الکترونیک برگزار شده به ۷۴۷۱۲ مورد رسید که در مقایسه با ۲۲۳۱ مورد در سال ۱۴۰۲، رشد چشمگیر بیش از ۳۲۵۰ درصدی را نشان می‌دهد؛ آماری که نشان‌دهنده تثبیت این روند در سطح ملی است. برآوردها نشان می‌دهد که این فرآیند جدید، بازکاری کارکنان قوه قضائیه را به میزان ۲۰۰ هزار نفر ساعت در سال کاهش داده است و توسعه این روش علاوه بر جلوگیری از مفاسد مربوط باعث کاهش فرسودگی سرمایه انسانی و اتلاف منابع خواهد شد.

”

مزایده سنتی:

- فروش مال پایین تر از قیمت بازار
- اطلاع رسانی ضعیف
- تعداد پایین شرکت کنندگان
- وقوع فساد به علت انسان محور بودن فرایند
- عدم شفافیت اطلاعاتی
- محدودیت مزایده الکترونیک برای سایر مناطق کشور
- اتلاف وقت
- افزایش مراجعات حضوری به شعب اجرای احکام

شفافیت به سبک مزایده های الکترونیک

الزام به ایفای تعهدات و وصول مطالبات

کارآمدی بیشتر

۷۴۷۱۲

مزایده الکترونیک در سال ۱۴۰۳

مزایده الکترونیک:

 کاهش میزان مراجعه حضوری به شعب اجرا	 دریافت و پرداخت کاملاً الکترونیک	 سهولت شرکت در مزایده	 بهبود بستر اطلاع رسانی مزایده ها	 فروش اموال باقیمت واقعی
 سرعت بخشیدن به فرآیندها	 حذف پیچ و خم های اداری	 کاهش ۲۰۰ هزار نفر ساعت بارکاری کارکنان قوه قضاییه در سال		 ایجاد شفافیت و عدالت میان شرکت کنندگان

بر اساس ماده ۵۰ قانون احکام دائمی، بخش عمومی (دولتی و غیر دولتی) موظف است تمامی معاملات خود را در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) برگزار نماید. قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ کل کشور نیز قوه قضاییه و وزارت صنعت، معدن و تجارت را ملزم به همکاری جهت برگزاری مزایده های مذکور در بستر سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) کرده است.

فصل هشتم

تحول در فرایندها و ساختارهای ثبتي

در نظام‌های حقوقی، اعتبار مالکیت، شفافیت اقتصادی و نظم حقوقی، بدون یک سازوکار مدرن و منسجم ثبتی، از کارآمدی لازم برخوردار نیست. طی سال‌های اخیر، قوه قضائیه با اتخاذ رویکردی تحول‌گرا، مجموعه‌ای از اقدامات بنیادین را برای بازنگری و الکترونیکی کردن فرایندهای ثبتی در دستور کار قرار داده است؛ تحولاتی که آثار آن، هم در عرصه ثبات مالکیت و کاهش دعاوی نمایان است، هم در مسیر شفافیت اقتصادی و تسهیل حکمرانی.

از میان طیف وسیع وظایف اجرا شده توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، توسعه کمی و کیفی صدور اسناد رسمی، گسترش پوشش حدنگاری، ثبت الکترونیک دفاتر تجاری و اجرای «قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول» از مهم‌ترین گام‌های تحولی در این حوزه، محسوب می‌شوند. تحولاتی که علاوه بر بازطراحی بسترهای حقوقی کشور برای نسل آینده، توانسته‌اند میان فناوری، شفافیت و عدالت پیوندی پایدار برقرار کنند.

آغاز اجرای قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول؛ گامی بنیادین برای حمایت از حقوق مالکیت اشخاص

یکی از تحولات اساسی و زیرساختی در حوزه تثبیت مالکیت، تصویب و اجرای قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول در خرداد ماه سال ۱۴۰۳ و لازم الاجرا شدن آن از تیرماه همان سال است؛ قانونی که با هدف صیانت از حقوق مالکیت مشروع، مقابله با معاملات غیررسمی، کاهش دعاوی مالکیت و ایجاد شفافیت در بازار املاک، تدوین و پس از سال‌ها انتظار، به مرحله اجرا رسیده است. این قانون با تأکید بر رسمی‌سازی نقل و انتقال اموال غیرمنقول، زمینه حذف تدریجی اسناد عادی و غیرقابل استناد را فراهم می‌سازد و به استقرار نظم حقوقی مؤثر و کارآمد در حوزه معاملات ملکی کمک می‌کند.

بر اساس قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول، هرگونه نقل و انتقال مالکیت اموال غیرمنقول، صرفاً از طریق تنظیم سند رسمی امکان‌پذیر است.

قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول، دارای ۱۵ ماده و ۲۸ تبصره است که به منظور اجرایی شدن نیازمند تدوین و تصویب ۱۴ آیین‌نامه می‌باشد، از این میان ۶ آیین‌نامه توسط قوه قضائیه و ۸ آیین‌نامه توسط هیئت وزیران، تصویب خواهد شد. بخشی از اقدامات مهم صورت‌گرفته در این زمینه عبارت‌اند از:

تدوین و ابلاغ آیین‌نامه ماده ۳ قانون در مهرماه ۱۴۰۳، موضوع اتصال مشاوران املاک به سامانه ثبت آنی به منظور درج پیش‌نویس قرارداد و ارسال آن به دفاتر اسناد رسمی و همچنین اعطای

دسترسی عمومی برای ثبت قراردادهای یکسان در بنگاه‌های معاملات و املاک بدون مراجعه حضوری

تدوین و ابلاغ آیین نامه اجرایی ماده ۷ در آذرماه ۱۴۰۳ موضوع واریز وجوه دولتی و عمومی دریافت شده توسط دفاتر اسناد رسمی (که وصول آن طبق قانون بر عهده دفاتر است) به حساب نزد خزانه داری کل

تدوین پیش نویس آیین نامه تبصره یک ماده ۳ به همکاری مراجع ذیربط از جمله وزارت خانه های دادگستری، صمت، راه و شهرسازی و امور اقتصادی و دارایی، موضوع تعیین تعرفه دلالتان معاملات املاک

تدوین پیش نویس آیین نامه تبصره ۶ ماده ۱۰، موضوع صدور گواهی پایان کار برای هر واحد از آپارتمان هایی که بر علیه مالکان آنها، رای به اخذ جریمه صادر شده باشد، با درج میزان و علت جریمه در گواهی پایان کار و امکان صدور سند مالکیت برای مالکانی که سهم خود از بدهی یا جریمه به بانکها یا دستگاه های اجرایی را پرداخت نموده اند

تدوین پیش نویس آیین نامه تبصره ۹ ماده ۱۰، موضوع اعطای سند مالکیت به کلیه اراضی کشاورزی با هر مساحتی که مالک آن، مالک هیچ یک از اراضی مجاور نباشد و سپس جلوگیری از هرگونه افراز و تقسیم و تفکیک اراضی

تدوین پیش نویس آیین نامه ماده ۱۴ با همکاری مراجع ذیربط، موضوع امکان تنظیم الکترونیک صورت مجلس تفکیکی و سند تقسیم نامه بین مالکان املاکی که دستور نقشه آنها توسط مراجع قانونی صادر کننده پروانه ساختمانی صادر شده است و تخصیص شناسه یکتا به هر واحد

”

➤ علاوه بر موارد فوق در راستای اجرای ماده ۳ این قانون، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اقدام به راه اندازی سامانه کاتب نموده و تا پایان سال ۱۴۰۳، بیش از ۱۰۹ هزار مشاور املاک سامانه ثبت الکترونیک اسناد متصل شده‌اند.

➤ در حال حاضر امکان تنظیم ۱۴ نوع قرارداد یکسان و مصوب، در سامانه مذکور فراهم شده است که در مرحله اجرای آزمایشی می باشد و مشاورین املاک دارای مجوز مکلف به اتصال و استفاده از سامانه مذکور می باشند.

➤ تصویب این قانون، بستر مهمی را برای کاهش مراجعات قضایی، رفع تعارضات ملکی و تحقق عدالت در مالکیت فراهم آورده است. این اقدام، استمرار رویکرد تحول‌گرای قوه قضائیه، در مسیر حرکت به سوی تثبیت هرچه بیشتر نظم حقوقی در عرصه مالکیت و معاملات اموال غیر منقول است.

تصویب قانون «الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول»

جلوگیری از تشکیل بسیاری از پرونده‌های قضایی و سهولت کار مردم

املاک فاقد
سند رسمی

بولشویی،
کلاهبرداری
و پرونده‌های
جعل سند

عدم
امکان اتمام
حدنگاری

افزایش
پرونده‌های
قضایی مرتبط
با حوزه املاک

عدم امکان
شناسایی
مالکان واقعی

نقل و انتقال
اسناد عادی

ماده ۱۵ و ۲۸ تبصره

نیازمند تدوین ۱۴ آیین‌نامه

تصویب ۶ آیین‌نامه در قوه قضاییه

تصویب ۸ آیین‌نامه در هیات وزیران

بهمن
۱۴۰۱

ارجاع طرح به مجمع
تشخیص مصلحت نظام

سال
۱۳۹۹

تصویب در مجلس و
ایراد شورای نگهبان

سال
۱۳۹۵

ارائه طرح ارتقاء اعتبار
اسناد رسمی به مجلس

تیر
۱۴۰۲

تأکید رهبر انقلاب بر
سلب اعتبار معاملات
غیررسمی اموال غیرمنقول

اردیبهشت
۱۴۰۳

تصویب در مجمع
تشخیص مصلحت نظام

خرداد
۱۴۰۳

ابلاغ توسط سرپرست
ریاست جمهوری

آغاز اجرای قانون
تیر
۱۴۰۳

ساماندهی مشاورین املاک
و بنگاه‌های معاملاتی

اهداف
قانون

تسهیل در تنظیم
اسناد رسمی

رفع موانع و تسهیل
در صدور اسناد مالکیت

تعیین تکلیف
نقل و انتقالات املاک فاقد
سند رسمی قبل از راه‌اندازی
سامانه موضوع ماده ۱۰ این قانون

ساماندهی نقل و انتقال‌های عادی
پس از لازم‌الاجرا شدن قانون

توسعه صدور اسناد رسمی؛ تثبیت مالکیت، تضمین امنیت حقوقی

تحول در فرآیندهای ثبتی به منظور تسهیل و توسعه صدور اسناد رسمی، از اولویت‌های قوه قضائیه در راستای حاکمیت قانون، امنیت حقوقی و اقتصادی شهروندان و کاهش دعاوی است. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به عنوان بازوی اجرایی قوه قضائیه بر آن است تا با تکمیل زنجیره تحول الکترونیک در حوزه ثبت اسناد، زمینه تحقق بیشتر عدالت را در سطوح مختلف اجتماعی فراهم سازد. به همین منظور طی سال‌های اخیر اقدامات قابل توجهی در جهت توسعه زیرساخت‌های الکترونیکی، اصلاح رویه‌ها و تسهیل صدور اسناد رسمی انجام شده است که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

➤ ارتقاء و توسعه سامانه ثبت الکترونیک اسناد به منظور

افزایش سرعت، دقت و شفافیت

➤ فراهم سازی سرویس تصدیق اصالت اسناد برای

اعتبارسنجی مطمئن تر و سریع‌تر

➤ ارائه خدمات غیرحضوری به منظور کاهش مراجعات به

دفاتر و ادارات ثبت

➤ ابلاغ شیوه‌نامه رتبه‌بندی دفاتر اسناد رسمی با هدف

ارتقای کیفیت عملکرد و نظارت هوشمند

در بُعد توسعه کمی صدور اسناد رسمی نیز تحولات چشمگیری رقم خورده است. بر اساس آمار سامانه ثبت آنی، در سال ۱۴۰۳ حدود ۱۹ میلیون سند رسمی در دفاتر اسناد رسمی کشور تنظیم شده است. بخش عمده‌ای از این آمار را اسناد وکالت با حدود ۱۲.۵ میلیون فقره تشکیل می‌دهد که نسبت به سال گذشته رشد ۴ درصدی داشته‌اند. گواهی امضا با صدور ۷ میلیون مورد، تعهدنامه‌ها با بیش از ۲.۵ میلیون

فقره، اسناد بیع با ۱ میلیون و ۴۰۰ هزار فقره و اقرار نامه ها با ۱ میلیون و ۱۲۷ هزار فقره، در رتبه های بعدی قرار دارند. از دیگر حوزه های مرتبط با صدور اسناد رسمی، ثبت وقایع ازدواج و طلاق است. آمارها حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۳، حدود ۴۸۲ هزار واقعه ازدواج و نزدیک به ۲۰۰ هزار واقعه طلاق در دفاتر ازدواج و طلاق کل کشور، ثبت شده است.

در سال ۱۴۰۳، تعداد ۸۷،۲۶۴ تقاضای ثبت ملک پذیرفته شده است که نشان دهنده رشد ۲۴ درصدی نسبت به سال قبل است. در همین بازه بیش از ۲۸۸ هزار سند مالکیت برای اراضی کشاورزی صادر شده که رشد چشمگیر ۹۰ درصدی نسبت به سال قبل را نشان می دهد. همچنین، بیش از ۳۲۱ هزار سند مالکیت در چارچوب اجرای قانون «تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان های فاقد سند رسمی» صادر شده که نسبت به سال قبل، رشد چشمگیر ۸۶ درصدی داشته است. در ادامه همین روند، ۷۵۷ هزار رأی در هیأت های تعیین تکلیف صادر شده که نسبت به سال گذشته رشد ۷۸ درصدی را نشان می دهد. از این میان، بیش از ۳۸۶ هزار رأی مثبت صادر شده که بیانگر رشد ۳۹ درصدی نسبت به سال پیشین است. خلاصه معاملات ثبت شده نیز ۲،۵۵۶،۳۰۲ مورد بوده که ۹۹/۶ درصد از آنها در کمتر از دو روز ثبت شده اند.

حدنگاری؛ سنگ بنای شفافیت وامنیت در نظام ثبتی کشور

حدنگاری یا کاداستر، یکی از بنیادی‌ترین برنامه‌های تحول آفرین در حوزه تثبیت مالکیت در کشور است که اجرای فراگیر آن نقشی تعیین‌کننده در شفاف‌سازی نظام املاک و اراضی، جلوگیری از تصرفات غیرقانونی و کاهش دعاوی ملکی ایفا می‌کند. در همین راستا، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، ضمن تعامل با سایر نهادهای متولی، اجرای حدنگاری را به عنوان یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های خود دنبال نموده و با ایجاد زیرساخت‌های فناورانه، گام‌های موثری در توسعه حدنگاری اراضی و املاک کشور برداشته است.

راه اندازی شبکه ملی یکپارچه موقعیت‌یابی املاک موسوم به «شمیم» و راه اندازی ایستگاه‌های شمیم در سراسر کشور به منظور نقشه‌برداری دقیق املاک و ثبت مختصات جغرافیایی آن با کمترین میزان خطا، یکی از مهمترین ابزارهای سازمان در این حوزه به شمار می‌آید. این اقدامات، زیرساخت‌های لازم برای مدیریت بهینه اراضی، پایش تغییرات کاربری و افزایش دقت در فرآیندهای ثبتی را فراهم آورده است و موجب افزایش و بهبود حدنگاری اراضی و املاک کشور شده است. مهمترین اقدامات صورت گرفته در این حوزه، به شرح زیر است:

➤ حدنگاری اراضی و املاک کشور به میزان ۱۴۹ میلیون هکتار، معادل

۹۱ درصد از مساحت کل کشور (۳ میلیون هکتار در سال ۱۴۰۳)

➤ حدنگاری بیش از ۱۳۵ میلیون هکتار از اراضی ملی و منابع طبیعی،

معادل ۹۹ درصد کل اراضی ملی و منابع طبیعی کشور

➤ صدور بیش از ۶,۵ میلیون سند حدنگار مفروزی برای اراضی

کشاورزی

✎ صدور سند مالکیت حدنگار برای ۶ میلیون و ۲۰۰ هزار هکتار از اراضی شهری

ثبت الکترونیک دفاتر تجاری؛ بهبود فضای کسب و کار

یکی از الزامات کلیدی تحقق شفافیت و حاکمیت قانون در فعالیتهای تجاری، ساماندهی فرآیند ثبت دفاتر تجاری به صورت دقیق، سریع و الکترونیک است. دفاتر تجاری به عنوان اسناد رسمی کسب و کارها، نقش تعیین کننده ای در اعتبار حقوقی، انضباط مالی و پاسخگویی مالیاتی فعالان اقتصادی دارند. با این حال، روند سنتی ثبت دفاتر طی سال های گذشته همواره با چالش هایی نظیر مراجعات مکرر حضوری، بوروکراسی های فرسایشی و امکان جعل یا دستکاری مواجه بوده است.

مطابق قانون از سال ۱۴۰۳، فرآیند پلمپ دفاتر تجاری به صورت الکترونیک و بدون نیاز به دفاتر فیزیکی، اجرایی شده است. نتایج این اقدام تحولی به شرح زیر است:

- ✎ حذف کامل فرآیندهای سنتی و زمان بر پلمپ فیزیکی
- ✎ امضای الکترونیکی اظهارنامه پلمپ به جای امضای دستی
- ✎ صرفه جویی سالانه بیش از ۱۲۷ میلیون برگ کاغذ
- ✎ حذف بیش از ۵۰۰ هزار مراجعه حضوری در سال

این اقدامات، در کنار فراهم سازی بسترهای تبادل داده با سازمان امور مالیاتی و دیگر نهادهای نظارتی، موجب افزایش دقت، سرعت، شفافیت و ردیابی معاملات اقتصادی شده است؛ اقدامی که هم به نفع فعالان اقتصادی است و هم در خدمت سیاست های کلان مبارزه با فساد و فرار مالیاتی.

توسعه خدمات الکترونیک ثابتی

در گذشته نه چندان دور، دریافت خدمات ثابتی، مستلزم صف‌های طولانی، رفت‌وآمدهای مکرر و پیگیری‌های زمان‌بر بود اما امروزه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور با راه‌اندازی سامانه خدمات یکپارچه ثابتی، گامی بلند در مسیر تحقق دولت هوشمند و تسهیل خدمات ثابتی برداشته است. این سامانه در واقع یک پنجره واحد برای ارائه خدمات به شکل الکترونیک و غیرحضوری است که با حذف مراجعات حضوری، موجب ارتقاء رضایت‌مندی عمومی، افزایش شفافیت، و کاهش فساد احتمالی شده است و توانسته است جایگاه خود را به عنوان نقطه اتصال مردم با خدمات ثابتی، به خوبی تثبیت کند؛ تحولی بنیادین در ساز و کار سنتی ثابتی کشور.

در سال ۱۴۰۲، بیش از ۱۰۶ میلیون خدمت ثابتی الکترونیک از طریق سامانه ارائه شده است. این رقم، نشان‌دهنده گستردگی استفاده مردم از بسترهای غیرحضوری است. در سال ۱۴۰۳، این عدد به ۱۵۰ میلیون و ۴۱۷ هزار خدمت رسیده که بیانگر رشد ۴۱ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته است؛ رشدی خیره‌کننده که از تغییر رفتار مردم و موفقیت در فرهنگ‌سازی دیجیتال حکایت دارد.

در همان بازه، ۴ میلیون و ۵۴۸ هزار سند مالکیت نیز از این طریق صادر شده که رشد ۴ درصدی را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد؛ رقمی که در صورت نبود سامانه، مستلزم میلیون‌ها مراجعه حضوری بود. از طریق این سامانه، خدمات کلیدی از قبیل: استعلام تصدیق اصالت اسناد رسمی، پیگیری مراحل پرونده‌های اجرای اسناد رسمی، ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری ارائه می‌گردد. همچنین خدمات مربوط به املاک و کاداستر، شامل: فهرست املاک کاربر، تصدیق اصالت سند مالکیت و.. خدمات مربوط به مالکیت معنوی، نوبت دهی ادارات اجرای اسناد رسمی و... در دسترس است.

”

پنجره واحد سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گامی در جهت ارائه خدمات غیر حضوری

۱۵۰ میلیون
۱۵۰ میلیون و ۴۱۷ هزار
خدمت ثبتی الکترونیک
سال ۱۴۰۳

۴۱٪
رشد
نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۲

۱۰۶ میلیون
۱۰۶ میلیون و ۵۱۵ هزار
خدمت ثبتی الکترونیک
سال ۱۴۰۲

۱۰ خدمت الکترونیک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

۴۰۳ سال ۱۴۰۳ « ۴ درصدی در سال ۱۴۰۳ »

پیشگیری از وقوع جرم
و تشکیل پرونده های قضایی

سهولت دسترسی
۲۴ ساعته به خدمات ثبتی

صرفه جویی
در هزینه و وقت

کاهش
مراجعات حضوری

نحوه دسترسی به خدمات سامانه

- ایجاد حساب کاربری (به سادگی و بدون هزینه)
- ورود به سامانه از طریق رایانه و تلفن همراه
- ثبت کد ملی، تاریخ تولد و شماره تلفن همراه
- دریافت پیامک اعتبار سنجی
- بهره برداری از خدمات متنوع سامانه ثبت من

فصل نهم

حمایت از تولید و اقتصاد ملی

”

در چارچوب مسئولیت‌های قانونی قوه قضائیه، حمایت از اقتصاد ملی و تولید داخلی و حفظ حقوق مالکیت و سرمایه‌های عمومی، از ضروریات توسعه اقتصادی کشور به شمار می‌رود. به همین منظور و با هدف تقویت بنیان‌های اقتصاد ملی، مقابله با اخلاف در زنجیره تولید و حفظ حقوق مالکیت و سرمایه‌های عمومی، طی سال‌های اخیر اقدامات مؤثری در سه حوزه کلیدی «حمایت از تولید» و «ساماندهی اموال تملیکی و گمرکات» و «رفع تصرف از منابع طبیعی و اراضی ملی» صورت گرفته است. اقدامات زیر، بازتابی است از نقش فعال قوه قضائیه در عرصه حکمرانی اقتصادی و تلاش برای هم‌افزایی با سایر قوا به منظور رشد تولید، توسعه اقتصادی و مقابله با هدررفت سرمایه‌های ملی.

“

حمایت از تولید، کارویژه قضایی برای احیای بنگاه‌ها و تثبیت اشتغال

لازمه رسیدن به رشد پایدار و طولانی مدت گذشتن از مسیر تولید داخلی و افزایش کمی و کیفی آن است. اهتمام به تولید ملی آثار مثبت فراوانی دارد که از آن جمله می‌توان به افزایش اشتغال، کاهش واردات غیرقانونی، افزایش قدرت ارز ملی، افزایش کیفیت محصولات و در نتیجه افزایش خودباوری ملی، اشاره کرد. بنابراین، حمایت از تولید داخلی یک ضرورت انکار نشدنی است که هم از سوی حاکمیت، هم از سوی نخبگان و تاثیرگذاران و هم از سوی مردم می‌بایست جدی گرفته شود.

اهمیت «حمایت از تولید» را از جایی می‌توان متوجه شد که رهبر معظم انقلاب در سالهای اخیر بسیار بر این موضوع تاکید کرده اند، به گونه‌ای که طی سالهای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۴، شعار سال همواره حول محور تولید و رفع موانع آن بوده است. در این راستا قوه قضائیه در سالهای اخیر نگاه ویژه‌ای به این مسئله داشته است.

حضور میدانی مسئولان قضایی در واحدهای صنعتی، رسیدگی ویژه به پرونده‌های مرتبط با تولید، اعمال سیاست‌های حمایتی به منظور جلوگیری از ورشکستگی و تعطیلی واحدهای تولیدی و ابلاغ دستورالعمل اجرایی حمایت قضایی از اقتصاد دانش‌بنیان در سال ۱۴۰۲ بخشی از اقدامات موثر صورت گرفته در این حوزه است. اهم اقدامات صورت گرفته در این بخش به شرح ذیل است:

پذیرش ۱۰۵۶ مورد درخواست بررسی مشکلات شرکت‌ها، کارخانجات، بنگاه‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری توسط ستاد مرکزی پیگیری اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی قوه قضائیه مستقر در دادستانی کل کشور

بازدید از ۶۰ واحد تولیدی توسط دبیرخانه ستاد مرکزی در راستای بررسی مشکلات تولید و رفع موانع در استان های فارس، اصفهان، هرمزگان و کرمانشاه و آذربایجان غربی و همدان

بازدید از ۴/۱۹۳ واحد تولیدی در کل کشور توسط دبیرخانه ستادهای استانی

ثبت ۹/۶۸۷ درخواست با موضوع مشکلات واحدهای تولیدی در دبیرخانه ستادهای استانی سراسر کشور با رشد ۳ درصد نسبت به سال قبل

مختومه شدن ۳/۷۷۸ مورد درخواست در سراسر کشور با رشد ۱۸ درصد نسبت به سال قبل

احیاء و پیشگیری از تعطیلی ۱/۱۸۵ واحد تولیدی در سال ۱۴۰۳ با رشد ۱۳ درصد نسبت به سال قبل

جلوگیری از بیکاری ۵۳۱/۹۴۷ نفر نیروی کار، در اثر حمایت قضایی منتهی به احیاء واحدهای تولیدی

”

ایجاد بخشی اختصاصی در درگاه 136.ir
برای رسیدگی ویژه به شکایت تولیدکنندگان در سال ۱۴۰۲

۸۶۳
اربع سال ۸۶۳ ریاضه
و گزارش هشدار
تحت عنوان هشدار
راستای حمایت از تولید
و سرمایه گذاری به
دستگاه های اجرایی

۲۱
ربع معارض قضایی ۲۱ واحد
۶
هفته ۶ واحد تولیدی

شناسایی مشکلات
۷۲۲ ۱۸۶
واحد واحد
۷۲۲ واحد تولیدی مشکل دار
۱۸۶ واحد تولیدی ورشکسته
۵۹۴
پروژه
۵۹۴ پروژه کلان نیمه کاره
۱۱۲۱
شرکت
یک هزار و ۱۲۱ شرکت دانش بنیان

۲۱۵۱
جلوگیری از تعطیلی ۲۱۵۱ کارخانه
۱۹۱
هزار
ممانعت از یبکری
بیش از ۱۹۱ هزار کارگر
توسط دادگستری های سراسر کشور

۵۱۶
واحد
افزایش تولید در ۵۱۶ واحد
۷۱۳
واحد
تسریع در اخذ مجوز ۷۱۳ واحد

۶۷۰
واحد
پایش ۶۷۰ واحد تملک شده
توسط بانک ها و موسسات اعتباری
۶
هزار
تطبیق ۶ هزار و ۸۵۷ واحد تولیدی
با طرح آمایش سرزمین رصد

۱۰۰۳
واحد
تسهیل در تامین مالی ۱۰۰۳ واحد

ساماندهی اموال تملیکی و گمرکات؛ تسریع در تعیین تکلیف و صیانت از بیت المال

انباشت و رسوب طولانی مدت کالاها در انبارهای سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی و گمرکات کشور، طی سال‌های گذشته همواره یکی از کانون‌های نارضایتی عمومی، فساد بالقوه و تهدید جدی برای سرمایه عمومی و بیت‌المال به شمار می‌آمد. بخش زیادی از این کالاها به دلیل طولانی شدن رسیدگی قضایی یا نبود سازوکارهای شفاف، ماه‌ها و حتی سال‌ها به‌تکلیف باقی می‌ماند؛ به‌گونه‌ای که بعضاً ارزش خود را از دست داده یا غیرقابل استفاده و امحاء می‌شدند.

بازدید ۱۴ آبان ۱۴۰۰ رئیس قوه قضائیه از انبار مرکزی سازمان اموال تملیکی در تهران و مشاهده وضعیت اسف بار اموال و کالاها، سرآغاز اقدامات جدی و گسترده عدلیه برای ساماندهی به وضعیت انبارهای بنادر، گمرکات و اموال تملیکی شد. در راستای رفع این چالش، قوه قضائیه با رویکردی فعالانه، نسبت به اصلاح رویه‌ها و نظارت مؤثرتر بر فرآیندهای اموال تملیکی اقدام نمود. اعزام هیأت‌های بازرسی به انبارها، نقش آفرینی جدی سازمان بازرسی کل کشور، صدور بخشنامه‌های قضایی برای تسریع در تعیین تکلیف کالاهای رسوبی در گمرک و انبارها و تعامل مستمر با وزارت اقتصاد و سازمان اموال تملیکی و گمرک ایران، از جمله گام‌های مهمی بود که در این حوزه برداشته شد.

همچنین راه اندازی سامانه‌ها و برگزاری مزایده‌ها به صورت الکترونیکی موجب کاهش فساد و تسریع در فروش اموال تملیکی گردید.

■ اموال تملیکی قبل

■ اموال تملیکی بعد

در همین راستا، بسیاری از کالاهای موجود در انبارها، تعیین تکلیف و فروخته شدند، یا برای بازگرداندن آنها به چرخه تولید و صادرات، تمهیدات مناسبی اندیشیده شد. تسریع در اظهار و معرفی کالاها، رسیدگی به پرونده‌ها، ساماندهی نگهداری کالاها در انبارهای اموال تملیکی، تخلیه کالاهای فاسد از انبارها، تسریع در انجام آزمایش‌های مربوط به استاندارد کالاها و تسریع در تخلیه محموله کشتی‌ها در بنادر، از سایر اقدامات صورت گرفته طی ۳ سال اخیر است.

آمارها نشان می‌دهد میزان کالای تعیین تکلیف شده (فروش) در سال ۱۴۰۳، مبلغ ۱۱۱/۸۸۵/۴۸۵/۸۰۱/۲۰۴ ریال و میزان کالای تعیین تکلیف شده (غیرفروش) مبلغ ۵۲۴/۱۶۸/۸۲۲/۳۰۰/۲۹۳ ریال می‌باشد. آمار تفکیکی کالای تعیین تکلیف شده (غیرفروش)، به شرح ذیل است:

✎ استرداد ۱۵/۸۶۶ کالا به ارزش تقریبی ۵۱/۲۸۶ میلیارد ریال

✎ اعاده ۵/۸۰۸ کالا به ارزش تقریبی ۲۴۳/۴۲۵ میلیارد ریال

✎ انهدام ۵۰/۹۴۲ کالا به ارزش تقریبی ۲۲۴/۱۱۷ میلیارد ریال

✎ خروج ۱/۶۰۴ کالا به ارزش تقریبی ۵۷۳ میلیارد ریال

✎ واگذاری ۶/۴۲۱ کالا به ارزش تقریبی ۴/۷۶۵ میلیارد ریال

رفع تصرف از منابع طبیعی و اراضی ملی

آزادسازی و رفع تصرف از منابع طبیعی و اراضی دولتی از جمله اولویت‌های دستگاه قضایی در راستای اجرای بند دوم اصل ۱۵۶ قانون اساسی، ناظر بر احیای حقوق عامه است. دست‌اندازی به منابع طبیعی و تصرف غیرقانونی اراضی ملی، در کنار تغییر غیرمجاز کاربری اراضی زراعی و باغها، یکی از جدی‌ترین تهدیدها برای توسعه پایدار کشور به حساب می‌آید؛ پدیده‌ای که نه تنها موجب محرومیت نسل‌های آینده از حقوق طبیعی‌شان می‌شود، بلکه با تضعیف امنیت غذایی، موجب اختلال در طرح‌های توسعه‌ای می‌شود. از این رو، قوه قضائیه در سال‌های اخیر با استفاده از ظرفیت‌های موجود، اقدامات گسترده‌ای را برای پیشگیری، شناسایی، و رفع تصرف از این اراضی در دستور کار قرار داده است.

بر اساس وظایف مقرر در قوانین مربوط به حفظ حقوق عمومی و صیانت از بیت‌المال، دادستان‌ها در سراسر کشور مکلف شده‌اند با همکاری نهادهایی مانند سازمان منابع طبیعی، جهاد کشاورزی و نیروی انتظامی، نسبت به شناسایی تصرفات غیرمجاز، جلوگیری از تشبیت مالکیت غیرقانونی، و اجرای احکام خلع ید اقدام نمایند. این اقدامات، علاوه بر بازگرداندن هزاران هکتار زمین به مالکیت دولت و مردم، زمینه‌ساز افزایش شفافیت در نظام مالکیت اراضی، کاهش تعارضات و زمین‌خواری، و فراهم‌سازی بسترهای قانونی برای سرمایه‌گذاری سالم در بخش کشاورزی و عمرانی شده است.

”

در سال ۱۴۰۳، به منظور صیانت از اراضی ملی و منابع طبیعی و مقابله با تصرفات غیرقانونی، تعداد ۲۸,۴۵۷ پرونده در این حوزه تشکیل شده است. بر اساس این اقدامات، میزان اراضی اعاده شده به وضعیت سابق برابر با ۲۶,۲۵۸ هکتار بوده و در این راستا ۴,۱۸۸ مورد قلع و قمع بنا و مستحذات غیرمجاز صورت گرفته است.

همچنین در اجرای تبصره (۲) ماده (۱۰) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها، طی سال ۱۴۰۳، تعداد ۲۶,۹۵۸ پرونده تشکیل شده که منجر به اعاده ۲۸,۶۹۰ هکتار از اراضی کشاورزی و باغی گردیده و ۷,۲۹۱ مورد قلع و قمع ساخت وسازهای غیرمجاز در این راستا انجام پذیرفته است.

این آمار نشان دهنده عزم جدی دستگاه قضایی و نهادهای ذی ربط در صیانت از منابع طبیعی و حفظ کاربری اراضی کشاورزی است و بیانگر افزایش اثربخشی اقدامات نظارتی و مقابله ای در برابر تصرفات غیرقانونی طی سال گذشته می باشد.

فصل دهم

رساله

رسانه‌ها همواره نقش مهمی در شکل دادن به نگاه مردم درباره دستگاه قضا داشته اند؛ اما برای سال‌ها، این تصویر بیشتر از بیرون ترسیم می‌شد. آنچه را که مردم می‌دانستند، از روایت‌های خبری، شایعات و داستان‌های پراکنده می‌شنیدند و دستگاه قضایی مستقیماً با افکار عمومی در ارتباط نبود.

تحول در این بخش، با یک تغییر رویکرد آغاز شد: قوه قضائیه تصمیم گرفت نه فقط به عنوان نهاد دادرسی، بلکه به عنوان «راوی»، خود در جامعه حضور داشته باشد. صدای مردم را دقیق‌تر بشنود، تصویر عدالت را شفاف‌تر نشان دهد، و به جای واکنش مقطعی، ارتباط مداوم و برنامه‌ریزی شده با رسانه‌ها و مردم برقرار کند.

از راه اندازی افکارسنجی‌های منظم برای سنجش رضایت مردم، تا تولید سریال‌هایی مثل «آقای قاضی» و «بازپرس» که مفاهیم حقوقی را به زبان ساده وارد خانه‌ها کرد، گام‌های تازه‌ای برداشته شد. توره‌ای رسانه‌ای هم فرصتی فراهم کرد تا خبرنگاران از نزدیک در جریان تحولات و چالش‌های عدلیه قرار گیرند.

این بخش، گزارشی است از همین مسیر؛ روایتی از اینکه چطور رسانه، از ناظر بیرونی، به یک همراه جهت انعکاس تحول درونی دستگاه قضا تبدیل شد.

افکارسنجی؛ پایش نگاه مردم به دستگاه قضایی

تحول رسانه‌ای در قوه قضائیه، فقط به روایت‌گری در رسانه‌ها محدود نماند؛ یکی از گام‌های مهم، این بود که دستگاه قضا تصمیم گرفت به شکل منظم و مستمر، صدای مردم را درباره عملکرد خود بشنود. کاری که تا پیش از این عمدتاً به صورت مقطعی یا غیرعلمی انجام می‌شد، حالا به یکی از تکالیف ثابت عدلیه تبدیل شد. مرکز رسانه قوه قضائیه از سال ۱۴۰۰ این مأموریت را به طور منظم و هرشش ماه یک‌بار با همکاری مرکز تحقیقات سازمان صداوسیما و مرکز افکارسنجی دانشگاه تهران اجرا می‌کند. جامعه آماری این مطالعات، ۱۵ هزار نفر از مراجعان به محاکم و سازمان‌های تابعه قوه بودند؛

پرسش‌های این افکارسنجی‌ها بر مبنای پایش‌های میدانی از چالش‌ها و دغدغه‌های مردم در مواجهه با عدلیه، با دقت و براساس استانداردهای علمی و نظام مسائل دستگاه قضایی طراحی می‌شود؛ این پرسش‌ها، طیف وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد، از میزان رضایت نسبت به عملکرد مدیران ارشد تا نحوه خدمت‌رسانی سازمان‌ها و مراکز تابعه قوه؛

مرکز رسانه پس از هر دوره افکارسنجی، گزارش تحلیلی و تطبیقی مفصلی تهیه می‌کند که ضمن مقایسه داده‌های جدید با نتایج دوره‌های قبل، به شناسایی نقاط قوت و ضعف کمک کرده و نقش مؤثری در اقدام‌های اصلاحی و ارتقای تصویر دستگاه قضا نزد افکار عمومی دارد. این گزارش‌ها به مقامات عالی عدلیه و مدیران بخش‌های مختلف ارائه می‌شود، تا مبنای تصمیم‌گیری‌های اصلاحی قرارگیرد.

آخرین افکارسنجی ملی از عملکرد قوه قضائیه در اسفندماه سال ۱۴۰۳ انجام شده است. نتایج این نظرسنجی نشان می‌دهد که از سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳، ارزیابی عمومی مردم از عملکرد دستگاه قضایی با رشد سالیانه حدود ۱ درصد بهبود یافته است. این روند افزایشی، هرچند تدریجی، اما نشان‌دهنده ارتقای تدریجی سرمایه اجتماعی قوه قضائیه، افزایش اعتماد عمومی و تقویت امید مردم به اصلاح امور و تحقق عدالت از مسیر رسمی و قانونی است.

سریال آقای قاضی؛ تصویر تازه‌ای از عدالت در قاب تلویزیون

از سال ۱۴۰۰، مرکز رسانه قوه قضائیه رویکردی تازه را در عرصه تولیدات نمایشی آغاز کرد؛ مسیری که با هدف ارتقای تصویر رسانه‌ای عدلیه و بیان مفاهیم حقوقی به زبان ساده و مردمی، شکل گرفت. نتیجه این سیاست جدید، تولید و پخش موفق دو فصل از سریال آقای قاضی و فصل نخست سریال بازپرس بود؛ مجموعه‌هایی که توانستند توجه مردم را به خود جلب کنند و نگاه تازه‌ای به عملکرد دستگاه قضای ارائه دهند.

سریال آقای قاضی اثری داستانی-حقوقی است که به بازسازی پرونده‌های واقعی و چالش‌های قضایی بر اساس مستندات موجود می‌پردازد. در این مجموعه، قاضی دادگاه نه یک شخصیت سرد و دور از مردم، بلکه چهره‌ای آشنا، منطقی و در عین حال قاطع توصیف می‌شود؛ شخصیتی که در عین رعایت عدالت، دغدغه رفع مشکلات مردم را نیز دارد. همین ترکیب از روایت حقوقی دقیق و قصه‌پردازی جذاب باعث شد این سریال به اثری متفاوت در رسانه ملی تبدیل شود.

بر اساس افکار سنجی مرکز تحقیقات سازمان صدا و سیما، فصل دوم آقای قاضی به عنوان پرمخاطب‌ترین مجموعه نمایشی ده سال اخیر شبکه دو شناخته شده است. اما دامنه اثرگذاری این سریال فراتر از رسانه ملی رفته و با ثبت بیش از پانصد میلیون بازدید از بخش‌های مختلف این مجموعه در شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی، به عنوان برترین سریال ملی سال ۱۴۰۳ معرفی شد و تصویری تازه و مثبت از قوه قضائیه و کارگزاران آن، به‌ویژه چهره «قاضی تراز» ارائه نمود؛

سریال بازپرس؛ روایت کشف حقیقت از دل پرونده‌های قضایی

در ادامه رویکرد جدید قوه قضائیه برای حضور مؤثرتر در رسانه‌های نمایشی، سریال بازپرس به عنوان گام بعدی مرکز رسانه در سال ۱۴۰۲ روی آنتن رفت؛ این مجموعه برخلاف سریال آقای قاضی که بر پرونده‌های خانوادگی و حقوقی تمرکز داشت، به روایت ماجراهایی پرداخت که در دل پرونده‌های اقتصادی، امنیتی و ضدفساد شکل گرفته‌اند؛ پرونده‌هایی که منافع ملی و امنیت اجتماعی را نشانه رفته بودند. در این سریال، نقش محوری بر عهده بازپرس دادسرای عمومی و انقلاب است؛ شخصیتی که با هوشمندی، دقت و استقامت، گره از معماهای پیچیده باز می‌کند و متهمان را به پای میز عدالت می‌کشاند.

پخش این سریال از شبکه یک سیما با استقبال خوبی همراه شد و توانست بخش تازه‌ای از فعالیت‌هایی که کمتر در قاب رسانه‌های عمومی روایت شده بودند، را برای افکار عمومی روشن کند؛ نمایش نحوه تعامل نهادهای مختلف در روند کشف جرم، تعقیب مجرم و برقراری عدالت، این مجموعه را به اثری آموزنده و جذاب برای طیف وسیعی از مخاطبان تبدیل کرد.

تورهای رسانه ای؛ روایت میدانی از تحول در عدلیه

یکی دیگر از ابتکارات مرکز رسانه قوه قضائیه در سال های اخیر، برگزاری تورهای رسانه ای ویژه مدیران و خبرنگاران رسانه های کشور بوده است؛ اقدامی که با هدف ارائه تصویری شفاف و ملموس از دستاوردهای تحولی دستگاه قضا در نقاط مختلف کشور به اجرا درآمد. این تورها، فرصتی را فراهم کردند تا نمایندگان رسانه ها، بی واسطه در جریان اقدامات قوه قضائیه در حوزه های مختلف قرار گیرند؛ از بهبود وضعیت زندان ها و حفاظت از محیط زیست گرفته تا مقابله با جرایم اقتصادی، ایجاد اشتغال برای زندانیان و اصلاح رویه های گمرکی.

تا اردیبهشت ۱۴۰۴، مرکز رسانه قوه قضائیه موفق به برگزاری ۹ تور رسانه ای در استان های مختلف شده است؛ برنامه هایی که بازتاب های مثبت فراوانی در رسانه های رسمی و شبکه های اجتماعی داشت و نقش مهمی در ارتقای تصویر رسانه ای قوه قضائیه ایفا کرد. از جمله این برنامه ها، می توان به بازدید خبرنگاران از زندان رجایی شهر و روند انتقال زندانیان، گزارش های میدانی از اقدامات قضایی در احیای جزیره آشوراده، مقابله با جنگل خواری در منطقه زیارت، بازدید از طرح های اشتغال زایی در زندان های تهران، قم و قزل حصار و همچنین حضور در گمرکات و مراکز اقتصادی مانند بندر شهید رجایی و منطقه عسلویه اشاره کرد؛ مواردی که دستگاه قضا با ورود مؤثر خود، گره هایی از اقتصاد، محیط زیست و حقوق عمومی باز کرده است.

تورهای رسانه ای روایت میدانی و عینی همان تحولی است که در اسناد و سخنرانی ها درباره آن گفته می شود؛ روایتی که این بار نه در قاب گزارش های رسمی، بلکه از زبان خبرنگاران حاضر در صحنه و دوربین رسانه ها به میان مردم راه یافته است.

نشست هم‌اندیشی رییس قوه قضائیه با جمعی از مدیران و فعالان رسانه‌ای

نشست رئیس قوه قضائیه با مدیران رسانه و روابط عمومی های قوه قضائیه در سراسر کشور

«سندی تهیه شد در قوه قضائیه؛ سند خوب و متقنی است. بعضی اسناد تهیه می شود در اینجا و آنجا که نمایشی است و کلی گویی است؛ در این سند کلی گویی نیست؛ این سند، سند قوی خوبی است؛ مشخصاً برای کارهای مختلف مدّت دار و زمان دار است؛ مبنا و مسیر حرکت را معین کرده، که نشان دهنده این است که این سند به معنای واقعی کلمه عملیاتی است و شعاری و ظاهری نیست. همین سند را ملاک عمل قرار بدهند.»

بیانات مقام معظم رهبری
در دیدار با مسئولان قوه قضائیه
۷ تیر ۱۴۰۰

